

Turun yliopisto
University of Turku

KOHTUUTTA VAI KASVUA? – VAIHTOEHTOISET TALOUSTEORIAT EKOKRIISIN AIKAKAUDELLA

Taloussosiologian pro gradu -tutkielma

Master's Thesis

in Economic Sociology

Laatija/Author:

Marianna Lehtisaari

Ohjaajat/Supervisors:

VTT Arttu Saarinen

VTT Erica Åberg

22.5.2025

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

☐	Kandidaatintutkielma
☒	Pro gradu -tutkielma
☐	Lisensiaatintutkielma
☐	Väitöskirja

Oppiaine	Taloussosiologia	Päivämäärä	22.5.2025
Tekijä(t)	Marianna Lehtisaari	Sivumäärä	69+13 liitesivua
Otsikko	Kohtuutta vai kasvua? – Vaihtoehtoiset talusteorit ekokriisin aikakaudella		
Ohjaaja(t)	VTT Arttu Saarinen, VTT Erica Åberg		

Tiivistelmä

2020-lukua kuvaa suuressa mittakaavassa paitsi kiihtyvä ekologinen kriisi myös monet sosiaaliset ongelmat, kuten kasvava eriarvoisuus sekä taloudellinen ja poliittinen epävarmuus. Kapitalistisen talousjärjestelmän yhteys ekologiseen ja sosiaaliseen pahoinvointiin on tutkimustiedon valossa yhä ilmeisempi. Talouskasvuparadigman hegemoninen asema vaikeuttaa yhteiskuntien kykyä tehdä ilmastonmuutoksen lievittämiseksi vaikuttavaa ympäristö- ja talouspolitiikkaa. Taloudellinen toiminta ei voi ikinä saavuttaa todellista kestävyttä, jos sen pääasiallisena tavoitteena on kasvun ja voittojen tuottaminen, koska se vaatii aina ihmisten ja luonnon riistoa muodossa tai toisessa.

Pro gradu -tutkielmassa analysoidaan ekologisen taloustieteen teorioita, jotka kyseenalaistavat talouskasvun ja pyrkivät rakentamaan uudenlaista talousjärjestelmää vaihtoehtoisista lähtökohdista käsin. *Degrowth*-, *post-growth*- ja *agrowth* -perinteisiin yhdistyvät teorit muodostavat kuvaa yhteiskunnasta, jossa talouden toiminta perustuu ekologisten rajallisuuksien ja sosiaalisen hyvinvoinnin kunnioittamiseen. Tutkielmassani kerron, miten nämä erilaiset talouskasvukriittiset teorit vastaavat tarpeeseen luoda planetaaristen ja sosiaalisten rajojen sisällä kestävää taloutta. Teoreettinen tarkastelu perehtyy ekologisen taloustieteen tutkimukseen ja analysoi taloussosiologisessa viitekehityksessä erilaisia vaihtoehtoisia talusteorioita ja paradigmoja.

Laadullisen sisällönanalyysin keinoin erittelen, millaisia tavoitteita ja työkaluja teorit tarjoavat kestäväen talousjärjestelmän rakentamiseksi. Aineisto koostuu 6 eri teoriasuuntauksesta tai perheestä, joiden lähtökohtina on talouden, ihmisten ja luonnon välisten suhteiden uudelleenmäärittely. Analyysi koostuu tavoitteiden ja työkalujen vertailusta sekä teorioiden välisten yhteneväisyyksien pohdinnasta.

Teorioiden tarkastelu osoittaa, että syvä yhteiskunnallinen muutos tarvitsee mielikuvitusta ja kykyä rakentaa erilaisia tulevaisuuksia – normatiivisen ajattelun ylittäviä talousutopioita. Ekologisen taloustieteen ja keskitason teorioiden tutkimuksessa on paljon potentiaalia kestävyysmurroksen ongelmien ratkaisuun ja tulevaisuuden tutkimukseen. Tärkein anti vaihtoehtoisten ja kriittisten teorioiden tutkimuksella on tuoda esille uusia näkökulmia taloudellisen, sosiaalisen ja poliittisen todellisuuden järjestämiseen ja inspiroida ihmiskuntaa toimimaan uudenlaisten tulevaisuusvisioiden saavuttamiseksi.

Asiasanat	agrowth, degrowth, ekologinen taloustiede, ilmastonmuutos, kapitalismi, kestävyysmurros, paradigma, post-growth, talouskasvu, utopia
Muita tietoja	

“We have a finite environment – the planet. Anyone who thinks that you can have infinite growth in a finite environment is either a madman or an economist.”

– David Attenborough

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	6
2	EKOLOGINEN TALOUSTIEDE JA TALOUSKASVUN KRITIIKKI.....	8
	2.1 Talouskasvuparadigma.....	8
	2.2 Degrowth.....	13
	2.3 Agrowth.....	15
	2.4 Post-growth.....	16
	2.5 Paradigman muutos.....	18
3	TUTKIMUSASETELMA.....	20
	3.1 Tutkimuskysymykset.....	20
	3.2 Kirjallisuuskatsaus.....	20
	3.3 Sisällönanalyysi.....	22
4	TEORIOIDEN ANALYYSI.....	25
	4.1 Keskitason teoreettiset lähtökohdat.....	25
	4.2 Teorioiden tavoitteiden luokittelu.....	34
	4.2.1 Arvojen muutos.....	35
	4.2.2 Järjestelmän muutos.....	39
	4.3 Teorioiden työkalujen luokittelu.....	44
	4.3.1 Arvojen muutos.....	45
	4.3.2 Järjestelmän muutos.....	52
5	POHDINTA.....	63
6	LÄHTEET.....	70
7	LIITTEET.....	77

Taulukot

Taulukko 1. Tutkielmaan rajattu taustoittava teoriakirjallisuus.....	22
Taulukko 2. Analysoitavat teoriat.....	24
Taulukko 3. Sisällönanalyysi teorioiden tavoitteista	34
Taulukko 4. Sisällönanalyysi teorioiden työkaluista	44

1 JOHDANTO

Vuosi 2024 oli maailman mittaushistorian kuumin, rikkoen monin paikoin 1,5 asteen nousun lämpötiloissa – vuonna 2015 Pariisin ilmastopimuksessa asetetun tavoiterajan. Sään ääri-ilmiöt ovat lisääntyneet, jäätiköt sulaneet ja luonnonkatastrofit yleistyneet. (YK 2025.) Ilmastonmuutoksen seuraukset näkyvät vuosi vuodelta selvemmin ja yhteiskunta ottaa askelia kohti hyvin epävarmaa tulevaisuutta, samalla kun maailmantalous pumppaa ympäristöön jatkuvalla tahdilla päästöjä ja kasaa vaurautta pienelle osalle maailman rikkaista. 2020-lukua kuvaakin suuressa mittakaavassa kasvava eriarvoisuus, taloudellinen ja poliittinen epävarmuus sekä globaalisti lisääntyvä pahoinvointi. Tutkijat varoittavat, kuinka nykyisellä toiminnalla ei pystytä hillitsemään ilmaston lämpenemistä edes kriittiseen kahteen asteeseen, mikä tarkoittaisi ihmisen kannalta äärimmäisen epävakaata tulevaisuutta. Todennäköisesti 2030-luvulle kiihtyvä lämpeneminen tekee pysähtymisen kahteen asteeseen vaikeaa. (IPCC 2023.) Ihmiskunnan toimetttömyys maailmanlaajuisen kriisin edessä ei ole selitettävissä tutkimustiedon puutteella – sitä riittää enemmän kuin yhden gradun kirjoittajan on mahdollista sisäistää. Miksi kaikesta tästä huolimatta näyttää siltä, että ilmastotoimien toteuttaminen on mahdotonta ja parhaimmillaankin tehotonta, vaikka tutkijat, aktivistit ja kansalaiset näkevät ekokriisin todellisena uhkana ihmiskunnan tulevaisuudelle?

Mark Fisherin (2009) jo klassikoksi muodostuneessa teoksessa hän kuvaa yhteiskuntamme elävän *kapitalistisessa realismissa*: kulttuurisessa, taloudellisessa ja poliittisessa todellisuudessa, jossa kapitalismin uskotaan olevan ainoa kannattava ja toimiva tapa järjestää yhteiskuntaa ja taloutta. Kapitalistinen realismi on kaikkialla vallitseva ”ilmapiiri”, näkymätön este, joka rajoittaa ajatteluamme ja toimintaamme. (Fisher 2009.) Kapitalismiin olennaisesti kytkeytyvä usko jatkuvaan talouskasvuun on upotettu syvälle yhteiskuntaamme ja värittää paitsi taloudellista toimintaa, myös arvoja, normeja ja instituutioita jokapäiväisessä elämässämme. Kapitalistinen logiikka uskottelee, että vain luomalla talouskasvua voimme taata kaikille hyvinvointia ja korkean elintason.

Ekokriisin ratkaisussa valtavirtataloustiede ja markkinaliberalismi tarjoavat kuitenkin vain laastaria murtuneeseen jalkaan. Päästökiintiöt, ympäristöverot ja kehotukset kestävyteen ovat hyvin kosmeettisia korjauksia, kun puhutaan maailmantalouden tuottamista päästöistä ja muista ympäristöä ja yhteisöjä tuhoavista vaikutuksista. Vaikka ne voivat

olla alku kohti kestäväää taloutta, ei todellista muutosta voida saavuttaa ilman keskustelua koko kapitalistisen järjestelmän kestävämmästä. Fisherin mukaan ainoa tapa taistella kapitalistista realismia vastaan on osoittaa, ettei sen ”realismi” perustu todellisuuteen. Taloudellinen toiminta ei voi ikinä saavuttaa todellista kestäväyttä, jos sen pääasiallisena tavoitteena on kasvun ja voittojen tuottaminen, koska se vaatii aina ihmisten ja luonnon riistoa muodossa tai toisessa. (Fisher 2009.) Sama päätelmä on tehty ekologisen taloustieteen tutkimuskentällä, jossa on syntynyt 1970-luvulta lähtien paljon tutkimusta lähtökohtanaan talouskasvuparadigman kyseenalaistaminen ja uudenlaisen talousjärjestelmän hahmottaminen. Tutkielmassa tarkastellaan tällaisia talouskasvukriittisiä teorioita ja niiden esittämiä vaihtoehtoja talouden ja yhteiskunnan uudelleenjärjestämiselle erityisesti kestäväysmurroksen kontekstissa.

Tutkielma analysoi erityisesti ekologisen taloustieteen tutkimuksen keskeisiä tutkimussuuntauksia 2000-luvulta alkaen. Tarkoituksena on eritellä kirjallisuudesta erilaisia tutkimussuuntauksia ja niiden keskeisiä teorioita, joilla pyritään luomaan uudenlaista, kestäväää talousmallia sekä analysoida, millaisia tavoitteita ja mekanismeja erilaiset teoriat tarjoavat kestävään yhteiskunta- ja talousmallin hahmottamiseksi. Teorioiden laajempi tarkastelu mahdollistaa niiden keskinäisen vertailun ja luo kokonaiskuvaa siitä, millaisin keinoin monitieteellinen tutkimuskenttä hahmottaa ratkaisuja aikamme kriittisimpiin ongelmiin. Tutkielma etenee seuraavasti: luvussa 2 esittelen ekologisen taloustieteen historiaa ja talouskasvun kritiikin lähtökohtia sekä vastakkaisia paradigmoja. Luvussa 3 käyn lyhyesti läpi tutkimusasetelman ja analyysin metodologiset lähtökohdat. Luku 4 koostuu teorioiden analyysistä ja tulosten esittelystä. Luvussa 5 pohdin, millaisia merkityksiä tutkielmalla on ja miten tietoa voisi tulevaisuudessa mahdollisesti hyödyntää.

2 EKOLOGINEN TALOUSTIEDE JA TALOUSKASVUN KRITIIKKI

Ekologisessa taloustieteessä teoreettisena lähtökohtana on talouden toiminta planetaaristen rajojen sisällä, huomioiden yhteiskunnan ekologiset ylärajat ja sosiaaliset vähimmäisvaatimukset. Tutkimus on monitieteistä, yhdistäen taloustieteen, ekologian ja yhteiskuntatieteiden osaamista (Kallis 2018, 3). Taloudellisen toiminnan tavoitteena ei nähdä ehdotonta jatkuvan talouskasvun tavoittelua vaan oikeudenmukaisempi resurssien uudelleenjakoa ja hyvinvoinnin luominen. Kysymyksestä, miten näihin tavoitteisiin päästään, on syntynyt paljon erilaisia teoriasuuntauksia ja tutkimusperinteitä. Tässä luvussa esitellään teoreettisten suuntausten keskeisiä eroja ja toisaalta päällekkäisyyksiä. Lähtökohtien ymmärtäminen on tärkeää tarkemman teoreettisen analyysin tulkitsemiseksi. Esittelen lyhyesti tutkielman kannalta kolme olennaisinta tutkimusteoreettista perinnettä: *degrowth*, *agrowth* ja *post-growth*. Näitä ymmärtääkseen on ensin käsitettävä ongelma, johon ne pyrkivät vastaamaan, joten perehdyn seuraavaksi talouskasvun kritiikkiin ekologisen taloustieteen piirissä ja kuvaan, miksi usko jatkuvaan talouskasvuun on ongelmallista.

2.1 Talouskasvuparadigma

Taloussosiologisen teorian keskiössä on ajatus talouden uppoutuneisuudesta: talous ei ole ympäröivästä yhteiskunnasta irrallinen entiteetti, vaan siihen vaikuttaa sosiaaliset ja historialliset rakenteet sekä polkuriippuvuudet, ja toisaalta talous vaikuttaa yhteiskuntaan vastavuoroisessa prosessissa. Tapa, jolla ymmärrämme taloutta vaikuttaa oleellisesti maailmankuvaamme: jatkuvan talouskasvun paradigma tai kasvufetissi (Jackson 2019) on määrittänyt valtavirtataloustiedettä jo teollistumisen aikakaudelta lähtien, minkä vuoksi keskustelu ekologisesta kestävydestä on jäänyt toissijaiseksi ja siitä puhutaan vain talouskasvun ehdoilla. Jopa YK:n kestävä kehityksen tavoitteet (2015) määrittelevät tavoitteen ”kestävästä talouskasvusta” ja spesifisti bruttokansantuotteen kasvusta (tavoite 8.1).

Valtavirtataloustieteessä talouskasvulla tarkoitetaan yleensä bruttokansantuotteen kasvua, jolla mitataan yhteiskunnassa tuotettujen palvelujen ja tuotteiden markkina-arvo vuoden aikana. Kasvua mitataan prosentuaalisena muutoksena edellisvuosiin, jolloin jatkuvan talouskasvun tavoittelu tarkoittaa eksponentiaalista suhteellista muutosta bruttokansantuotteessa. (Joutsenvirta ym. 2016, 64–65.) Bkt:n käyttäminen hyvinvoinnin

mittarina ei kuitenkaan enää vastaa Suomen kaltaisissa kehittyneissä teollisuusvaltioissa todellisuutta, sillä talouskasvusta syntyvät rajahyödyt ovat laskevia ja jatkuvan talouskasvun tavoittelulla on paljon muita yhteiskunnallisia ulkoisvaikutuksia, kuten eriarvoisuuden kasvu, ympäristöhaitat ja ylikulutus. Nämä valtavirtataloustieteessä harmillisina mutta välttämättöminä nähdyt ulkoisvaikutukset ovat kuitenkin todellisia ongelmia, jotka vaikuttavat keskeisesti ihmisten ja ympäristön hyvinvointiin. Tietyn elintason saavutettamme talouskasvu johtaa ennen kaikkea suhteettomaan ylikulutukseen ja saastuttamiseen tuottamatta vastaavia hyötyjä.

Kasvuparadigman hegemonisuus on tehnyt talouskasvusta yhteiskunnille välttämättömyyden: talouskasvu nähdään luonnollisena ja tavoiteltavana talouden toimintana. Ekologisessa taloustieteessä ja laajemmin kestäväen kehityksen ja poliittisen talouden kentillä tehty tutkimus osoittaa, että talouskasvun tavoittelu ei yleensä johda ilmaston kannalta kestäviin ratkaisuihin eikä lisää suurimman väestöosan hyvinvointia, vaan päinvastoin lisää eriarvoisuutta (esim. Jackson 2019; Blyth 2017; Joutsenvirta ym. 2016; Meadows ym. 2005). Siksi tämän tutkielman lähtökohtana on oletus siitä, että eksponentiaalisen talouskasvun tavoittelu ei voi enää olla talousjärjestelmäämme ohjaava voima, vaan on löydettävä vaihtoehtoisia tapoja käsittää talous ilmastokriisin aikakaudella.

Kasvukriittisyys ei kuitenkaan tarkoita, että yhteiskuntien tulisi kääntyä ajassa taaksepäin ja palata esiteolliseen aikakauteen, mitä tulee ihmisten elintasoon ja hyvinvointiin. Päinvastoin ekologisen taloustieteen tutkimus on kehittänyt yhä enemmän teorioita, joiden avulla voidaan saavuttaa sekä ekologinen kestävyys että entistä tasaisemmin jakautunut hyvinvointi globaalilla mittakaavalla – kaikki ilman jatkuvan talouskasvun tavoittelua. Tämä vaatii talouskasvuparadigmasta luopumista ja talouden uudelleenajattelua; on määriteltävä uudelleen se, mitä taloudelta todella haluamme ja millaisessa valtasuhteessa talous on ihmiseen ja luontoon nähden. Kyse ei ole vain talousjärjestelmän muutoksesta, vaan laajemmasta yhteiskunnallisesta kestävyysmurroksesta.

Kestävyysmurros on usein yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käytetty käsite kaikesta siitä muutoksesta, joka yhteiskuntien ja ihmistoiminnan täytyy läpikäydä sopeutukseen planetaarisiin rajoihin (Suomen Ympäristökeskus 2025; Houtbeckers 2024). Toitutuessaan kestävyysmurros tulee vaikuttamaan jokaisen arkeen sekä syviin yhteiskunnan rakenteisiin niin globaalisti kuin paikallisesti. Kestävyysmurroksella tarkoitetaan

rakenteellista ja systemaattista ohjautumista kestävyyskäsityksen, kun taas sen lähikäsite kestävyysmuutos kuvaa usein toimia, joita tehdään olemassa olevien rakenteiden sisällä, kuten perinteinen ympäristöpolitiikka tekee (Huttunen & Rekola 2021, 156). Tutkielmassa pyritään löytämään teorioiden välisiä yhteyksiä kestävyysmurroksen edistämiseksi. Huttunen ja Rekola (2021) esittävät, että kestävyysmuutosten kautta on mahdollista toteuttaa kestävyysmuutos, mikäli ne pystyvät vastaamaan myös ekologisuuden ongelmaan: täten tutkielmassa kuvatut työkalut voi mieltää kestävyysmuutoksiksi.

Talousskeittinen paradigma herättää usein epäluuloisuutta julkisessa ja poliittisessä keskustelussa, koska siihen liitetään mielikuvia elintason laskusta, talouden väkivaltaisesta alasajosta ja eriarvoisuuden lisääntymisestä. Jo valmiiksi hitaan talousskeittin todellisuudessa tahallinen talousskeittin vähentäminen vaikuttaa epäloogiselta ratkaisulta hyvinvoinnin ja elintason kannalta. Helsingin Sanomia selaamalla löytää lukuisia kirjoituksia, joissa etsitään syytä Suomen ja Euroopan hitaalle talousskeittin aina yksilön tasolta kestävyysvajeeseen ja maailmantaloudelliseen tilanteeseen vedoten (esim. HS 11.5.2025; HS 10.5.2025; HS 2.5.2025). Kirjoittajat eivät kuitenkaan pysähdy ajattelemaan, miksi talousskeittin tavoittelu on ainoa vaihtoehto hyvinvoinnin lisäämiselle, eikä sosioekologisia vaikutuksia harkita kuin enintään sivulauseessa. Tämä kuvaa, miten taloudellisen epävarmuuden aikana taloudellinen konservatismi ja talousskeittin saavat tilaa julkisessa ja poliittisessä keskustelussa, ja valtion velkaantuminen ja talousskeittin ohittavat keskustelun järjestelmän kestävydestä sosiaalisesti ja ekologisesti. Talousskeittin tuntuu ”loogiselta” vastaukselta, vaikka sen vaikutukset pitkällä aikavälillä ovat todellisuudessa hyvinvointia vähentäviä. (Blyth 2017.)

Valtavirtataloustieteilijöille ajatus taloudesta ilman kasvua on mahdottomuus. Kasvuskrittisyys näyttääkin kärsivän luottamuspulasta sen tutkimuskentän ulkopuolella. Tätä harhaa vastaan ilmastonmuutoksen ja kestävyysmurroksen tutkijat ovat joutuneet taistelemaan vuosikymmeniä, jo ensimmäisen merkittävän teoksen *Kasvun rajat* ilmestyttyä vuonna 1972. Rooman klubin raportin kirjoittajat kertovat vuoden 2005 päivitettyssä versiossa, kuinka he epäonnistuivat kommunikoimaan päättäjille ja kansalaisille eksponentiaalisen talousskeittin aiheuttamien ylilyöntien vakavuuden, ja kuinka media keskittyi lähinnä spekuloidaan ennusteiden todenmukaisuutta sen sijaan, että olisi herättänyt keskustelua vakavista ilmaston ja ympäristön kriiseistä, joista oli jo 1970-luvulla selvää näyttöä. (Meadows ym. 2005.)

2020-luvulla suhtautuminen talouskasvukritiikkiin ei ole täysin mustavalkoista, vaan kansalaiset ovat osoittaneet halukkuutta ja valmiutta talouden pienentämiseen ekologisista syistä kehittyneissä ja kehittyvissä maissa. Gugushvili (2021) tutki kansalaisten suhtautumista talouskasvun vähentämiseen ekologisista syistä Euroopassa ja tulokset osoittivat, että suurin osa väestöstä kannattaa ilmaston hyvinvointia talouskasvun yli. Vaihtelut valtioiden sisällä olivat silti huomattavia, ja eniten mielipiteeseen vaikutti henkilön toimeentulo ja poliittinen suuntautuminen. Enemmän poliittisesti oikealla olevat, materialistiset arvot omaavat, matalasti koulutetut ja pienituloiset olivat taipuvaisempia kannattamaan talouskasvua. Toisaalta korkeasti koulutetut ja hyvätuloiset kannattivat todennäköisemmin hitaampaa talouskasvua ekologisista syistä. (Gugushvili 2021, 234–237.) Näyttöä laajasta väestön tuesta ympäristötoimille on myös köyhemmistä maista, vaikka tutkimusta aiheesta tarvitaan vielä lisää (mt. 227). Yleisesti ongelma siitä, kuka ekososiaalisista politiikkamuutoksista maksaa ja hyötyy, on kuitenkin tunnistettavissa erityisesti rikkaissa maissa, mikä vaikeuttaa ympäristöpoliittista päätöksentekoa (Gugushvili & Otto 2023, 5).

Elämme 2020-luvulla todellisuutta, jossa inflaatio nostaa elinkustannuksia ennätyskellisesti, ympäristötuhot ovat yhä yleisempiä ja vakavampia, eriarvoisuus kasvaa globaalisti ja köyhyys lisääntyy myös teollisuusvaltioissa ajaen ihmisiä asunnottomuuteen, työttömyyteen ja kannustinloukkuihin. Suomessa menokuripolitiikkaa kiristetään leikkaamalla sosiaaliturvaa talouskasvun pelastamiseksi ja valtionvelka on poliittisesti suurempi ongelma kuin lisääntyvä yhteiskunnallinen pahoinvointi. Katsoi tilannetta sitten Suomen tai globaalilla tasolla, elää huomattava osa väestöstä tälläkin hetkellä äärimmäisessä niukkuudessa, vaikka kasvuparadigma on uskotellut hyvinvointia riittävän kaikille, kunhan riittävän suuri talouskasvu saavutetaan. Tämä uskomus ei kuitenkaan vastaa niin elettyä todellisuutta kuin tutkimustietoakaan (Blyth 2017).

Kasvukriittisen tutkimuksen toinen kulmakivi on oletus siitä, että bkt ei kuvaa luotettavasti ihmisten elintasoja ja hyvinvointia. Bruttokansantuote ei ota huomioon taloudellisen tuoton epätasaista jakaumaa eikä muita ihmisten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, kuten esimerkiksi turvallisuuden, koulutuksen ja terveyden vaikutuksia. Erilaiset ihmisten tasa-arvoa, tuloeroja ja onnellisuutta mittaavat mittarit (kuten *Human Development Index* tai Gini-indeksi) ovat osoittaneet, että teollisissa länsimaissa ihmisten hyvinvointi ei ole

lisääntynyt enää tietyn pisteen jälkeen, vaikka bkt on jatkanut nousuaan. Sen sijaan varallisuus kasautuu yhä enemmän tuloluokkien huipulle, aiheuttaen kasvavaa eriarvoisuutta. (Van den Bergh 2018.) Talouskasvu itsessään ei takaa yhteiskunnan hyvinvointia tai elintason nousua kaikille, vaan tämä riippuu muista yhteiskunnallisen uudelleenjaon elimistä. Talouskasvuparadigma onkin kyseenalaistettava, mitä tulee ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden ylläpitämiseen.

Tutkielma sitoutuu paitsi taloussosiologiaan, erityisesti ekologisen taloustieteen perinteeseen. Ekologinen taloustiede on oppisuuntana syntynyt noin 1970-luvulla ja pohjaa erityisesti Herman Dalyn (1974) ajatteluun siitä, mitä hän kutsuu *steady-state economyksi*, tai vakaan talouden tilaksi. Ekologinen taloustiede siirtää talusteorian keskiöön luonnonvarojen rajallisuuden ja ympäristön hyvinvoinnin taloudellista toimintaa ohjaavana tekijänä. Daly oli ensimmäisiä taloustieteilijöitä, joka kyseenalaisti jatkuvan talouskasvun tavoittelun, mitä hän kutsui ”kasvumaniaksi”. Samaan ilmiöön viitataan tutkielmassa *talouskasvuparadigmana*. Daly näki tavoiteltavana sellaisen talouden tilan, jossa se ei kasva jatkuvasti vaan pysyttelee vakaana ekologisten ja sosiaalisten rajojen puitteissa. Taloudellinen toiminta ja tuotanto perustuu ihmisten todellisten tarpeiden tyydyttämiseen sen sijaan, että luotaisiin jatkuvasti uusia haluja ja näin ajettaisiin tuotantoa ja kulutusta yli planeetan kantokyvyn talouskasvun vuoksi. (Daly 1974.) Näin hän määritteli perusteet sille, mikä kehittyi seuraavien vuosikymmenien aikana monitieteiseksi ja runsaaksi tutkimusalaksi – ekologiseksi taloustieteeksi.

Kasvukriittinen tutkimus on pyrkinyt argumentoimaan talouskasvuparadigmaa vastaan eri näkökulmista: teorit ehdottavat siirtymistä niin kohtuutalouteen (*degrowth*), talouskasvuneutraaliuteen (*agrowth*) kuin talouskasvun jälkeiseen aikaan (*post-growth*). Nämä teoriaperinteet käyvät jatkuvaa keskinäistä keskustelua ja kilpailua siitä, mikä lähestymistapa talouteen on hedelmällisin teoreettisesta ja käytännön näkökulmasta. Keskeistä näille teorioille on niiden juuret ekologisen taloustieteen teesissä: näkemys talouskasvusta itsessään ongelmana kestäväälle taloudelle.

2.2 Degrowth

Degrowth on kasvukriittisistä suuntauksista pitkäikäisin ja vaikuttanut muiden suuntausten syntyyn osin kritiikkinä sitä kohtaan. Degrowth on suomennettu usein kohtuutaloudeksi ja Kohtuusliike-verkosto on Suomessa yksi keskeisistä degrowth-toimijoista. Degrowth-liike syntyi ekologisen taloustieteen piirissä ja sai inspiraatiota 1970-luvun ekoaktivismista sekä ajan merkittävistä teoksista, kuten *Kasvun rajat* -raportista (Kallis 2018, 2–7). Kohtuutalous kyseenalaistaa vihreän kasvun aloitteet, kuten kiertotalouden ja *Green New Dealin*, ja näkee, että taloudellisten voittojen tavoittelu ja ekologinen kestävyys eivät voi toteutua yhtäaikaisesti kapitalistisessa talousjärjestelmässä (Asara ym. 2015, 376–377). Keskeinen argumentti on, että talouden materiaalivirtojen vähentyessä – kuten ekologisen kestävyuden kannalta on välttämätöntä – talouden uudelleenjärjestelyllä ihmisten ja yhteiskuntien hyvinvointi lisääntyy, johtaen tasa-arvoisempaan yhteiskuntaan (Kallis 2018, 9). Kohtuutalous ei kuitenkaan puhu sen puolesta, että taloutta tulisi kutistaa hinnalla millä hyvällä, ja tavoitteena ei ole niin kutsuttu hallitsematon siirtymä, jossa taloutta pienennetään suhteettomasti hyvinvoinnin kustannuksella. Kallis perustelee tätä erontekoa: ”En väitä, että talouden koon tai bkt:n tulisi laskea, vaan että näin tulee väistämättä käymään, kun materiaalivirtoja vähennetään. Tämä on diagnoosi, ei ennuste.” (Kallis 2018, 9). Kohtuutalous ei siis ole sama asia kuin talouden laskukausi tai lama, jossa hyvinvointi laskee talouskasvun laskiessa. Se on oletus, että talous tulee väistämättä pienenemään, kun ekologinen ja sosiaalinen hyvinvointi nostetaan talouskasvun edelle.

Kohtuutalouden päämääränä on joidenkin tutkijoiden mukaan Dalyn määrittelemä vakaan talouden tila, jossa yhteiskunnan kuluttamat materiaalivirrat pysyttelevät tasolla, joka on ekologisten rajojen sisällä. Nykyisessä ylikuluttavassa järjestelmässä siirtymä vaatii taloudellisen toiminnan vähentämistä eli degrowthia. (Boonstra & Joosse 2013, 172–174.) Demaria ym. (2013, 192) määrittelevät degrowthin radikaalina liikkeenä, joka pyrkii uudelleenpolitisoimaan keskustelun sosioekologisesta siirtymästä. Kohtuutalous kyseenalaistaa vihreän kasvun ja kestävä kehityksen tavoitteet, jotka perustuvat uskokselle irtikytkenästä. Irtikytkenällä tarkoitetaan tilannetta, missä talouskasvu saadaan erotettua päästöjen kasvusta erityisesti vihreän teknologian kehittyessä. Tutkimustiedon valossa absoluuttinen irtikytkenä on mahdotonta, eikä suhteellinen irtikytkenä ole riittävää hillitsemään päästöjä niin kauan kuin talouskasvua tavoitellaan (BIOS 2021). Kohtuutalous ei kuitenkaan ole vain talousteoria tai ideologia, vaan sosiaalinen liike,

jossa yhdistyy tieteellinen tieto ja poliittinen toiminta (Demaria ym. 2013, 193–194). Siihen kuuluu olennaisesti ruohonjuuritason toiminta ja aktivismi, mistä esimerkkinä jo aiemmin mainittu Kohtuusliike-verkosto Suomessa.

Degrowth-ajattelun suurin hidaste on edelleen sen matala poliittinen suosio, ja alan tutkijat tunnustavat sen. Büchs ja Koch esittävät tämän johtuvan pitkälti siitä, että hyvinvointi on yhä tiukasti kytketty talouskasvuun ja siksi degrowth-teoreetikoiden on ensisijaisen tärkeää osoittaa, että subjektiivinen ja objektiivinen saavutettu hyvinvointi voidaan ylläpitää kohtuutaloudessa (Büchs & Koch 2019, 156). Erityisesti viime vuosina degrowth-tutkijat ovat pyrkineet purkamaan myyttiä siitä, että degrowth tuottaisi yhteiskunnallista niukkuutta ja elintason laskua. Plomteux (2024) määrittelee degrowth-teoriaa niukan yltäkylläisyyden kautta (*frugal abundance*). Niukkuutta käsitetään taloudellisen toiminnan rajallisuuden kautta, mutta samanaikaisesti yhteiskunnallista hyvinvointia tuotetaan yhä enemmän sosiaalisia tarpeita tyydyttämällä: kyse on ennen kaikkea perspektiivin muutoksesta. Materialististen halujen toteuttamisen sijaan hyvinvointi syntyy vahvemmassa yhteisöllisyydestä ja hyvinvointipalvelujen tuottamisesta. (Plomteux 2024, 2–5.) Valtavirtataloustiede ei olekaan pystynyt osoittamaan, että objektiivinen tai subjektiivinen hyvinvointi, kuten elintaso tai eliniänodote, riippuisivat yksin talouskasvusta, vaan niihin vaikuttaa myös muut yhteiskunnalliset tekijät, kuten saatavilla olevat julkiset palvelut (Büchs & Koch 2019).

Toisaalta degrowthin tavoitteita on kritisoitu epärealistisina, koska riittävän sosiaalisen hyvinvoinnin saavuttaminen vaatii joka tapauksessa talouden kasvua – julkiset palvelut vaativat talouskasvua toimiakseen, muuten valtiot voivat ajautua velkakierteeseen (Malerba & Oswald 2023, 148). Kuitenkin Malerba ja Oswald osoittavat, ettei nykyisessä talousjärjestelmässä olla kertaakaan saavutettu päästövähennystavoitteita, ja niitä ei voida saavuttaa ilman taloudellisen toiminnan hidastumista (mt. 150–152). Nykyinenkään talousmalli ei siis onnistu yhdistämään ekologisia tavoitteita ja talouskasvua.

Kohtuutalous ajaa nimensä mukaisesti kohtuullista taloudellisen toiminnan alasajoa, joka tarjoaa kohtuullisen elintason kaikille – ekologisen kestävyuden rajoissa. Tutkimustiedon lisääntyessä hyvinvointinäkökulma on tullut entistäkin keskeisemmäksi degrowth-tutkimuksessa. (Asara ym. 2015, 377–378.) Degrowthista on tullut eräänlainen yleistermi ja se on saavuttanut muita suuntauksia valtavirtaisemman aseman. Kohtuutalousliike tuo

näkyväksi talouden uppoutuneisuuden korostamalla taloudellisen toiminnan yhteyksiä sosiaaliseen ja ekologiseen ulottuvuuteen. Se kyseenalaistaa talouskasvuparadigman ja sen hegemonisen yhteiskunnallisen aseman: usko talouskasvuun ohittaa poliittisen keskustelun ja päätöksenteon. Degrowth ja muut talouskasvukriittiset teoriat pyrkivät uudelleenpolitisomaan tämän keskustelun talouden, yhteiskunnan ja kestävyuden ympärillä. (Mt. 375–376.)

Kohtuutalous – kuten muutkin talouskasvukriittiset teoriat – ovat enemmän kuin talousteorioita. Valtavirtataloustiede tutkii ja käsittelee talouden toiminnan mekanismeja vain hegemonisessa asemassa olevan talousjärjestelmän (eli markkinakapitalismin) sisällä. Talouskasvukriittiset teoriat puolestaan käsittävät talousjärjestelmän osana laajempaa yhteiskunnallista muutosta, joka vaikuttaa rakenteisiin, normeihin ja instituutioihin yhteiskunnan jokaisella tasolla. Kapitalismi on läpäissyt jälkiteolliset yhteiskuntamme totaalisesti ja vaikuttaa kaikkeen yksilön arvoista aina maailmankauppaan asti, mikä tarkoittaa, että talousjärjestelmän muutos vaatii uudistumista myös näillä kaikilla muilla osa-alueilla. Talouskasvun ja kapitalismin kritiikki onkin kutsu ajatella tulevaisuutta uudelleen; rakentaa utopioita siitä, millaisissa tulevaisuuksissa voisimme elää luopuessamme talouskasvuparadigman hegemoniasta.

2.3 Agrowth

Agrowth-teoria kritisoi kohtuutalouden tavoitetta talouden pienentämiseen. Se on Jeroen van den Berghin kehittämä teoreettinen suuntaus, joka ei keskity degrowth-teorian tavoin bruttokansantuotteen ongelmallisuuteen. Sen sijaan agrowth-teoreetikot omaavat agnostisen asenteen talouskasvuun: se ei ole hyvä eikä huono asia, vaan yksi talouden ominaisuus siinä missä muutkin. Agrowth kannustaa kasvuneutraaliuteen tai talouskasvukysymyksen ohittamiseen taloustieteessä. (Van den Bergh 2011, 881–882.) Teoriaperinne kritisoi degrowth-ajattelua sen rajallisesta ymmärryksestä talouden toimintaan. Tavat, joilla talouden pienentämistä tavoitellaan, voivat todellisuudessa johtaa odottamattomiin lopputuloksiin ja parhaimmillaankin olla tehottomia tapoja vähentää päästöjä tai liian vaikeita ja epämääräisiä saavuttaakseen poliittista suosiota. Van den Bergh kritisoi erityisesti kohtuutalouden käytännön toimintatapoja sekä liikkeen jatkuvaa ongelmaa

saada poliittista tukea taakseen. (Mt. 882–883.) Agrowth suhtautuu kestävyysmurrokseen kenties realistisemmin ja käytännönläheisemmin kuin degrowth-teoriat.

Kasvuneutraaliutta tukee se, että teorian periaatteet on helpompi perustella laajalle väestölle ja poliittisille päättäjille kuin suhteessa radikaalimmat degrowth- ja post-growth-teoriat. Ajatuksena on, että poliittisten ja tieteellisten näkemysten välinen polarisaatio vähenee, kun keskustelu kestävyysmurroksesta ohittaa kysymyksen talouskasvusta, koska kasvufetissi on keskeinen este vaikuttavan ympäristöpolitiikan tekemiselle. On turhaa yrittää vakuutella äänestäjiä tai päättäjiä vihreästä kasvusta tai bkt:n kasvusuunnasta – koska sillä ei ole käytännön merkitystä. (Van den Bergh, 2018, 54–55.) Sen sijaan tärkeämpää on ymmärtää, että erityisesti kehittyneissä teollisuusvaltioissa bkt:n kasvu ei enää kuvaa hyvinvoinnin kasvua. Kun kasvuparadigmasta luovutaan päätöksenteossa, nähdään että talouskasvun ehdoton tavoittelu rajoittaa mahdollisuuksia luoda hyvinvointia ja itse asiassa vaikeuttaa tehokkaan politiikan toteuttamista. (Mt. 58–59.) Kasvuneutraalius siirtää huomion pois talouskasvuparadigmasta, mutta ei tee vastakkainasetteluja talouden kasvun tai pienenemisen puolesta. Sen sijaan teoria pyrkii esimerkiksi hyödyntämään enemmän jo olemassa olevia poliittisia ja taloudellisia työkaluja päästöjen vähentämiseen ja on siten hieman lähempänä valtavirtataloustieteen perinnettä.

Van den Bergh (2018) väittää, että kasvuneutraaliusparadigma voi toimia sovittavana lähestymistapana vahvasti vastakkaisten näkemysten välillä ”ilmasto vs. talouskasvu” -keskusteluissa: kasvumyönteisten ja -vastaisten näkökulmien, tieteellisten ja poliittisten näkemysten ja tiedeyhteisön ja laajemman väestön välillä. Hän näkee, että keskustelu ilmastotoimien ja talouskasvun tasapainosta on yksi tärkeimmistä ulottuvuuksista eri tulo-luokkien maille, koska kyse on vastuunkannosta ja oikeudenmukaisuudesta. Kasvuneutraali näkökulma voi tuoda tähän keskusteluun uutta puhtia tunnustamalla molempien puolten ongelmat, mutta suhtautumalla varovaisesti niiden tavoitteisiin, oli sitten kyse kasvufetisistä tai talouden pienentämisestä. (Van den Bergh 2023.)

2.4 Post-growth

Post-growth- tai kasvunjälkeinen teoria on kasvuneutraaliuden tavoin uudempi teoreettinen suuntaus, joka kokoaa alleen paljon viime vuosina tehtyä kasvukriittistä tutkimusta.

Kasvunjälkeinen teoria on normatiivinen ajattelutapa, joka näkee markkinat vähemmän tärkeänä taloudellisen toiminnan kenttänä ja asettaa kyseenalaiseksi uusklassisen taloustieteen lähtökohdat ja viitekehykset. (Lange 2022, 81.) Eronteko degrowth- ja post-growth-teorian välillä ei ole selvärajainen, ja post-growthia käytetään usein sateenvarjo-terminä, jonka alle degrowth- ja agrowth- teoriat voidaan lukea (Sers 2023, 418). Teoriat ovat kasvaneet lähemmäs toisiaan ajan myötä erityisesti degrowth-teorian kattaessa yhä enemmän taloustieteellisiä ja hyvinvointinäkökulmia. Siinä missä kohtuutalousteoreetikot saattavat hylätä taloustieteen kokonaan ja vaatia täydellistä ulospääsyä taloudesta ja taloustieteestä sellaisena kuin ne nyt ovat, post-growth-teoreetikot pyrkivät rakentamaan olemassa olevan järjestelmän tilalle tai päälle uudenlaista taloustiedettä, jonka lähtökohdana ei enää ole jatkuva talouskasvu ja markkinavetoisuus, vaan talousjärjestelmä, joka toimii maapallon kantokyvyn rajoissa ja priorisoi resurssien kestävä ja vastuullista käyttöä (Jackson 2017). Voisikin sanoa, että kyseessä on saman puun kaksi eri oksaa.

Kasvunjälkeinen talous vaatii toimiakseen vahvaa valtiota ja valmiutta tehdä interventiota sosiaalisen ja ekologisen hyvinvoinnin tukemiseksi matalan tai laskevan talouskasvun skenaariossa (Slameršak ym. 2024, 45). Kuten kohtuutalous, kasvunjälkeinen talous vaatii suunnitelmallista toteutusta, eikä siten ole verrattavissa kapitalistisen talouden laskeusuhdanteisiin. Slameršak ja kumppanit tekevät tämän kriittisen eronteon ”matalan kasvun” (*low-growth*) ja ”kasvunjälkeisten” (*post-growth*) skenaarioiden välille. Matala kasvu kuvaa sitä epähaluttua stagnaatiota, josta monet teollistuneet kapitalistiset valtiot ovat kärsineet vuoden 2008 talouskriisin jälkeen: missä eriarvoisuus, työttömyys sekä muut sosiaaliset ja ekologiset ongelmat ovat kasvaneet. Sen sijaan kasvunjälkeisen talouden skenaarioissa hallitukset tekevät aktiivista politiikkaa lievittääkseen näitä ongelmia. (Slameršak ym. 2024, 52.) Kuten Kallis (2018) väittää degrowthista, myös Slameršak ja kumppanit näkevät matalan talouskasvun todennäköisenä tulevaisuuden suuntana – olemmehan jo nyt eläneet sen aikakautta erityisesti globaalissa pohjoisessa. Ekokriisin kiihtyessä ja eriarvoisuuden yhä kasvaessa talouskasvu näyttäytyy pitkällä aikavälillä hyvin epätodennäköiseltä. Kasvunjälkeinen talous argumentoi siten taloudellisten realiteettien puolesta: on hyväksyttävä, että jatkuva talouskasvu on myytti, ja siirtymällä pois talouskasvuparadigmasta voimme ainakin lieventää tulevaisuudessa häämöttäviä sosiaalisia ja ekologisia ongelmia.

2.5 Paradigman muutos

Teoriasuuntausten samankaltaisuuksien ja päällekkäisyyksien vuoksi niiden väliset erotteot ovat jossain määrin pakotettuja. Tämän voi nähdä alan kirjallisuudessa, jossa termejä käytetään usein synonyymeina toisilleen. Jos palaamme luvun alussa esitettyyn määrittelyyn, että teorioille yhteistä on niiden talouskasvukriittinen lähtökohta, voidaan ajatella rajanvetojen muodostuvan sen kautta, kuinka radikaalisti ne ottavat kantaa talouskasvun vahingollisuuteen kestäväälle taloudelle. Nimensä mukaan neutraalein teoreettinen lähtökohta on agrowth-teorioilla, jotka eivät pyri ottamaan kantaa sen puolesta, tulisiko talouden kasvaa vai vähentyä, vaan siirtää huomio kokonaisuudessaan muihin tavoitteisiin talouskasvuparadigman sijaan. Kohtuutalous puolestaan ottaa selvimmin kantaa talouden pientymisen ja talouskasvun hidastumisen puolesta, mutta siitä huolimatta näkee sen enemmän tulevaisuuden realiteettina kuin talouden tavoitteena. Kasvunjälkeiset teoriat asettuvat jonnekin näiden kahden suuntauksen välimaastoon, ottaen degrowth-teorioiden kanssa tämän realistisen asenteen talouskasvuun, mutta keskittyen erityisesti sosiaalisten ja ekologisten haittojen lieventämiseen ja hyvinvoinnin ylläpitoon matalan talouskasvun seurauksena.

Buch-Hansen (2018) määrittelee paradigman muutosta poliittisen talouden tutkimuksen kautta. Hän erottaa kolme vaihetta, jotka paradigman tulee käydä läpi saavuttaakseen hegemonisen aseman yhteiskunnassa. Nämä vaiheet ovat dekonstruktio (*deconstruction*), rakentaminen (*construction*) ja vakauttaminen (*consolidation*) (mt. 158). Gramscian lainaten hegemonisuus tarkoittaa tilannetta, jossa paradigman sisältämät ajatukset ovat “saavuttaneet yleistajuisen aseman ja läpäisee paitsi taloudelliset ja poliittiset tavoitteet, myös tieteelliset ja moraaliset näkemykset” (Gramsci 1971, 181; sit. Buch-Hansen 2018, 158). Poliittinen talous näkee yhteiskunnallisen paradigman muutoksen vaativan neljän edellytyksen toteutuvan: 1) syvän yhteiskunnallisen kriisin, johon olemassa olevat poliittiset projektit ja instituutiot eivät kykene vastaamaan, 2) vaihtoehtoisen poliittisen projektin, joka tarjoaa tien ulos kriisistä, 3) orgaanisen tiedeyhteisön ja sosiaalisten voimien tuen projektin ajamiseksi poliittisissa taisteluissa ja 4) laajaperustaisen suostumuksen tai vähintään passiivisen suostumuksen valtaosalta väestöstä projektille. (Mt. 159.)

Degrowth-paradigman kohdalla kaksi ensimmäistä edellytystä toteutuu jo: se vastaa ekokriisin luomaan ongelmaan toisin kuin hegemoninen talouskasvuparadigma. Kolmas ja

neljäs edellytys eivät kuitenkaan toteudu tarpeeksi laajasti. Vaikka degrowthilla onkin vakiintunut asema tiedeyhteisössä ja ruohonjuuriaktivistien tasolla, ei sen suosio poliittisissa elimissä, kuten puolueissa, ammatti- tai työnantajaliitoissa ja kansainvälisissä järjestöissä, ole vielä laaja-alaista (Buch-Hansen 2018, 160). Samoin degrowthin suosio tai passiivinen hyväksyntä väestötasolla uupuu ja on osoittautunut vaikeaksi saavuttaa. Buch-Hansenin analyysissä degrowth-paradigma onkin sen dekonstruktiiivisessa vaiheessa, missä se haastaa uusliberaalia paradigmaa tieteellisteoreettisista lähtökohdista käsin ja ruohonjuuritasolla. (Mt. 161.) Rakentamisen ja vakauttamisen vaiheet vaativat toteutuakseen degrowthin legitimoimista ainoana toimivana ratkaisuna talouskasvuparadigman tilalle ja sen laajaa globaalia käyttöönottoa.

Olen parhaani mukaan pyrkinyt kuvaamaan nyanssieroja talouskasvukriittisen teoriaperinteen saralla ja luomaan kokonaiskuvaa ekologisesta taloustieteestä ja sen historiasta, jotta lukija pystyisi paremmin sisäistämään analysoitavien teorioiden sisältöjä ja ymmärtämään niiden välisiä päällekkäisyyksiä ja eroja. Lisäksi olen käynyt keskustelua hegeemonisen talouskasvuparadigman ja sitä haastavien talouskasvukriittisten paradigmojen välillä. Ekologisen taloustieteen ja poliittisen talouden tutkimus luovat varteenotettavan vaihtoehdon talouskasvuparadigmalle talouskasvukriittisten teorioiden kautta. Tiedeyhteisö tunnistaa paradigman muutoksen suurimmaksi esteeksi näiden vaihtoehtojen epäsuosion poliittisessa ja julkisessa keskustelussa ja talouskasvuparadigman vahvan hegeemonian maailmantaloudessa. Uskon, että paradigman uudistaminen vaatii aktiivista toimintaa ja tahtotilaa talouskasvukritiikin kannattajilta tuottaa saavutettavissa ja popularisoitavissa olevaa tietoa. Tutkielmassa haluankin analysoida ekologisten taloustieteen teorioita ja tuottaa niistä tietoa, joka mahdollistaa teorioiden vertailun ja niiden keskeisen sisällön tulkitsemisen myös muille kuin akateemikoille. Toivon, että tällainen vertailu ja tiedontuottaminen edistäisi alan tutkimuksesta käytävää keskustelua sen vaikutuspiirin ulkopuolella ja siten edistäisi paradigman muutosta yhteiskunnallisesti.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkielman tarkoituksena on teoreettinen analyysi eri kasvukriittisten teorioiden sisällöistä. Aineistona toimii alan teoreettinen tutkimuskirjallisuus. Lisäksi käytän taustoittavaa kirjallisuutta apuna analyysissa. Tutkimustiedon jäsentämiseksi tutkielmassa hyödynnetään kirjallisuuskatsauksen ja sisällönanalyysin menetelmiä. Kirjallisuuskatsauksen avulla on etsitty ajankohtaista materiaalia ja tehty taustoittavaa teoriaosuutta tarkemmalle analyysille. Sekä taustoittava materiaali että analysoitavat teoriat on löydetty laadullisen kirjallisuuskatsauksen menetelmin, ja taulukot 1 ja 2 tiivistävät käytetyt aineistot ja hakutermit.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten ekologisen taloustieteen teoriat vastaavat ilmastonmuutoksen luomaan tarpeeseen rakentaa kestävämpää talousjärjestelmää?
2. Millaisia tavoitteita teoriat asettavat taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten ja ekologisten kenttien viitekehyksessä?
3. Millaisia työkaluja teoriat tarjoavat kestäväen talousjärjestelmän rakentamiseksi?

3.2 Kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyön kirjallisuuskatsaus on usein etukäteen rajattu tutkimuskysymyksen perusteella, koska tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva tutkielman kannalta keskeisestä tutkimuskirjallisuudesta (Vilkkä 2023, 22). Kirjallisuuskatsaus on laadullinen ja se on rajattu lähinnä 2000-luvulla ilmestyneeseen kirjallisuuteen, koska silloin voidaan nähdä kestäväen kehityksen ja kasvukriittisen tutkimuksen todella alkaneen kehittyä vauhdilla (Demaria ym. 2013, 192). Alan tutkimus on nopeasti uusiutuvaa ja uusia tutkimustuloksia ja näkökulmia saadaan jatkuvasti lisää, joten on mielekästä keskittyä suhteellisen tuoreeseen tutkimukseen. Lisäksi ekokriisi on kiihtynyt 2000-luvulla ja sen seuraukset näkyvät vuosi vuodelta voimakkaammin, joten on hyödyllistä fokusoida mahdollisimman ajankohtaiseen tietoon. Toisaalta osa tutkimuksista on pysynyt ajankohtaisena jo

vuosikymmenien ajan, kuten *Kasvun rajat* (1972) osoittaa. Tällainen relevantti tieto kuitenkin uusiutuu tuoreemmissa tutkimuksissa. Lisäksi samojen tutkijoiden tuottamasta kirjallisuudesta on valikoitu lähinnä uusimmat ja tutkielman kannalta relevanteimmat, koska ne rakentuvat aiemman tutkimuksen päälle.

Kohdennetun kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on luoda kattava kuva tutkimusaiheen aiemmasta käsitteellisestä, näkökulmista ja tutkimustuloksista (Vilka 2023, 106). Kirjallisuuskatsaus on tehty Volterin ja Google Scholarin tietokantojen avulla sekä niin kutsuttua lumipallotekniikkaa käyttäen: yhden lähdeoteoksen perusteella on etsitty lisää aiheeseen liittyvää tutkimusta sen lähdeviitteiden ja asiasanojen perusteella. Hakutermit ja valikoidut aineistot on esitetty taulukoissa 1 ja 2. Aineistonanalyysia varten muodostin kirjallisuuskatsauksen perusteella aluksi 12 teoriaperhettä, jotka koostuivat noin 30 artikkelista. Rajasin lopullisen aineiston 13 artikkeliin tai kirjaan, jotka olen jaotellut kuuteen eri teoriaperheeseen. Valikoin nämä teokset, koska niissä korostui lähtökohtana talouskasvukriittisyys, niistä on tehty tuoretta tutkimusta, teorit olivat selkeästi rajattuja ja ne herättivät mielenkiintoni.

Taustoittavaa teoriakirjallisuutta löytyi paljon, mutta rajasin sitä hakusanojen avulla taulukossa 1 esitettyihin termeihin ja artikkeleihin. On mahdotonta mahduttaa kokonaisen tutkimusalan kirjallisuutta yhteen tutkielmaan, ja keskeisenä rajaavana tekijänä on ollut läpi aineistonkeruun talouskasvukriittinen näkökulma. Taustoittavan teoriakatsauksen tavoitteena onkin pohjustaa tutkielmaa ja keskustelun jatkamista analyysiosiossa (Vilka 2023, 103). Kirjallisuutta kerätessäni pyrin muodostamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan tutkimuskentästä ja hyödyntämään alalle keskeisiä sekä tutkielman kannalta hyödyllisiä teoksia. Esimerkiksi paljon kestävyys siirtymään/-murrokseen, reiluun siirtymään, kiertotalouteen ja kestäväan kehitykseen liittyvää kirjallisuutta on jätetty tämän tutkielman ulkopuolelle, koska niissä ei yleisesti oteta selvästi talouskasvukriittistä näkökulmaa tutkimukseen. Näistä aiheista on jo enemmän keskustelua akatemian piirissä sekä valtavirrassa, ja haluan tuoda esille vähemmän keskusteltuja näkökulmia.

Taulukko 1. Tutkielmaan rajattu taustoittava teoriakirjallisuus

Hakutermi	Aineisto
Kohtuutalous, degrowth (economy/economics), agrowth (economy/economics)	Asara ym. (2015), Boonstra & Joosse (2013), Büchs & Koch (2019), Demaria ym. (2013), Kallis (2018), Malerba & Oswald (2023), Plomteux (2024), van den Bergh (2018), van den Bergh (2011)
Ekologinen taloustiede, ecological economics, steady-state economics (SSE)	Daly (1974), Haddad & Solomon (toim.) (2023)
Kasvuparadigma, growth fallacy, growth paradigm, uneconomic growth	Buch-Hansen (2018), Gugushvili (2021), Gugushvili & Otto (2023), Joutsenvirta ym. (2016), Meadows ym. (2005), van den Bergh (2023)
Kasvunjälkeinen talous, post-growth (economy/economics), postgrowth transition	Jackson (2019), Jackson (2017), Lange (2022), Sers (2023), Slameršak ym. (2024)

3.3 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysiä on hyödynnetty tarkemmassa teorioiden analyysissä, jonka tulokset on esitetty luvussa 4. Sisällönanalyysi valikoitui menetelmäksi, koska analyysin tavoitteena on eritellä tekstistä teorioiden keskeisiä tavoitteita ja työkaluja eikä esimerkiksi diskursseja. Sisällönanalyysi on metodina melko joustava ja koen sen soveltuvan tämänkaltaiseen aineiston erittelyyn hyvin. Analyysin keinoin materiaali voidaan saattaa sellaiseen muotoon, että siitä on mahdollista ja mielekästä tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi 2024). Seuraavassa luvussa keskustellaan analyysin pohjalta, millaista kokonaiskuvaa teorian rakentavat kestävästä kasvukriittisestä talousmallista, ja miten erilaiset teorian vertautuvat toisiinsa.

Sisällönanalyysin prosessi perustuu tutkielmassa Tuomen ja Sarajärven (2024) kuvaukseen aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä. Ennen analyysin aloittamista on tärkeää selvittää itselle, mikä aineistossa kiinnostaa ja rajata kaikki tämän ulkopuolelle jäävä pois analyysistä. Tämän analyysin tarkoituksena on etsiä aineistosta teorioiden 1) tavoitteita ja 2) työkaluja. Olen kiinnostunut erityisesti aineistosta esiin nousevista

samankaltaisuuksista, koska niiden kautta voidaan hahmottaa teorioiden välisiä yhteyksiä. Nämä rajaukset tehtyäni aloitin analyysin värikoodaamalla teksteistä virkkeitä tai virkekokonaisuuksia, jotka ymmärsin teorian tavoitteiksi tai työkaluiksi. Aluksi tein tätä koodausta sekä paperilla että tietokoneella, mutta jäsensin koko aineiston värikoodeittain Excel-taulukkoon. Seuraavaksi redusoin valitut aineisto-otteet muutamiksi avainsanoiksi tekstin perusteella, ja koostin näistä oman Excel-tiedoston. Värikoodasin redusoidut otteet pitäen kirjaa, mistä teoriaperheestä ote oli lähtöisin. En enää pitänyt mukana tarkkaa artikkelia, vaikka se on edelleen jäljitettävissä alkuperäiseen aineistoon.

Siirsin värikoodatut, redusoidut aineisto-otteet NVivo-ohjelmaan, jossa tein tarkemman sisällönanalyysin. NVivossa aloitin aineiston koodauksen ja luokittelun. Aineiston redusointi ja luokittelu noudattaa yleensä seuraavaa työjärjestystä: Alkuperäiset ilmaukset → yksinkertaistetut ilmaukset → alaluokat → yläluokat → pääluokat → yhdistävä luokka. Joskus esimerkiksi pääluokka tai yhdistävä luokka voi jäädä tyypittelystä pois, mutta tavoitteena on yksinkertaistaa ja yhdistää aineistoa yleistävien termien alle. Käytän luokittelussa Tuomen ja Sarajärven (2024) määrittelemiä ala-, ylä- ja pääluokkia. Analyysia tehdessä on erityisen tärkeää varmistaa, että siinä säilyy nähtävissä selkeä polku alkuperäisdataan. Lopuksi analyysistä kirjoitetaan yhteenveto, ja luokitteluja voidaan havainnollistaa esimerkiksi taulukoimalla. (Tuomi & Sarajärvi 2024.)

Aloitin koodauksen käymällä läpi aineisto-otteita pintapuolisesti ja luomalla sen perusteella alustavia koodeja. Koodeja syntyi lisää analyysiprosessin edetessä. Suurin osa aineisto-otteista osui useampaan kuin yhteen koodiin, koska ne olivat sisällöltään melko pitkiä ja monipuolisia. Koodasin otteet kaikkiin niille sopiviin koodeihin. Koodit ja niiden kuvaukset on esitetty liitteessä 1. Koodattuani koko aineiston, aloin tarkastella koodien sisältöä ja etsiä niistä yhdistäviä tekijöitä, käyttäen apuna Tuomen ja Sarajärven (2024) teosta ja heidän kuvaustaan aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä. Tekemäni koodit olivat heidän kuvaamiaan alaluokkia, joita yhdistelemällä pyrin muodostamaan yläluokkia etsimällä samankaltaisuuksia koodeista. Yläluokkien muodostaminen sujui melko helposti, mutta näitä yhdistävien pääluokkien määrittely oli hankalampaa. Päädyin luomaan kaksi pääluokkaa. Lopulta käytin tätä jaottelua sekä tavoitteille että työkaluille. Tarkempi luokittelu eli sisällönanalyysin tulokset on esitetty luvussa 4. Laajennetut taulukoinnit sisällönanalyysin tavoitteista ja työkaluista löytyy liitteestä 2. Analyysin havainnollistamisessa on käytetty otteita analysoiduista teksteistä ja englanninkieliset sitaatit on käännetty

suomeksi Turun yliopistossa käytössä olevan Microsoft Copilot -tekoälyohjelman avulla. Olen tarkastanut suomennokset ja muokannut niitä tarvittaessa vastaamaan paremmin alkuperäistekstiä. Alkuperäiset sitaattit englanniksi löytyy tutkielman liitteestä 3.

Taulukko 2. Analysoitavat teoriat

Lyhenne	Teoriaperhe	Aineisto
DT	Donitsitalous	Raworth (2012), Raworth (2017)
ESOS	Ekososialismi	Foster (2023), Hickel (2023)
EJR	Ekologinen jälleenrakennus	Järvensivu (2023), Järvensivu ym. (2024)
EFEM	Ekofeminismi, feministinen ekologinen taloustiede	Foster (2021), Houtbeckers (2022), Perkins (2021)
E4A	Earth for All / transformaatiotaloustiede	Dixson-Declève ym. (2022)
KEHY	Hyvinvointitalous, kestävä hyvinvointi, ekohyvinvointivaltio	Fioramonti ym. (2022), Gough (2020), Hirvilammi ym. (2023b)

4 TEORIOIDEN ANALYYSI

4.1 Keskitason teoreettiset lähtökohdat

Degrowth-, agrowth- ja post-growth-teoriat voidaan nähdä laajempina tutkimusalaa määrittävinä paradigmina, jotka toimivat teoreettisena viitekehyksenä tutkimukselle. Ne luovat laajemman kontekstin, jossa teoriaa tulkitaan ja kehitetään. (Buch-Hansen 2018.) Sisällönanalyyseissa eriteltyt teoriat puolestaan asettuvat näihin paradigmoihin, mutta ovat sisällöltään rajatumpia ja tuottavat yksityiskohtaisempaa tietoa. Analysoitavat teoriat ovat niin kutsuttuja sosiologisia keskitason teorioita. Ymmärrän keskitason teoriat Tuukka Kaidesojan (2016) määrittelyn mukaan, missä keskeisenä ajatuksena on, että keskitason teoriat kytkevät sosiologiset teoriat ja empiirisen analyysin yhteen. Kaidesoja pohjaa määritelmänsä Robert K. Mertonin luonnehdinnalle keskitason teorioista, mutta korostaa, että teoriat on mahdollista määritellä nimenomaan niiden dynaamisen vuorovaikutuksen ansiosta teorianmuodostamisen ja empiirisen analyysin välillä (Kaidesoja 2016, 30). Keskitason teoriat yhtenäistävät sosiaalisia ilmiöitä teoreettisella tasolla, jotka samalla kehittyvät ja täydentyvät empiirisen tutkimuksen mukana. Kaidesoja hyödyntää myös Hedströmin ja Udehnin (2009) kuvausta, jossa keskitason teoria määrittyy sen yleisyyden ja eristyneisyyden mukaan. Yleisyys kuvaa, kuinka laajaa ilmiöjoukkoa teoria selittää ja eristyneisyys, kuinka paljon selittäviä tekijöitä teoria sisältää. Keskitason teoriat sijoittuvat nimensä mukaisesti näiden mittarien keskelle: teorian sovellusalue tai yleisyys/yleistettävyyys sekä selittävän ilmiöjoukon eksklusiivisuus tai eristyneisyys on keskitasoa. (Hedström & Udehn 2009; sit. Kaidesoja 2016, 37.)

Kaidesojan määrittely keskitason teorioista soveltuu tutkielmassani analysoitavien teorioiden kuvaamiseen hyvin, koska teoriat yhdistävät pääsääntöisesti teoreettista ja empiiristä tutkimusta ja pohjaavat monitieteiseen tutkimukseen; ne yhdistelevät taloustieteellistä, sosiologista ja ekologian tutkimusta ja nämä ovat dynaamisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Samaan aikaan teorioiden yleisyys ja eksklusiivisuus on kuitenkin rajatumpaa kuin esimerkiksi degrowth-teorioissa ja niitä sovelletaan yleensä tietyssä kontekstissa. Esimerkiksi ekologisen jälleenrakennuksen teoria on rakennettu nimenomaan suomalaisen hyvinvointivaltion historiallinen konteksti huomioon ottaen. Teorioita analysoitaessa ja tulkittaessa on tarpeen huomioida nämä keskitason teorioiden ominaisuudet. Seuraavaksi esittelen lyhyesti analysoitavien teorioiden keskeiset ominaisuudet ja argumentit.

Donitsitalous

Donitsitalousmalli on erityisesti taloustieteilijä Kate Raworthin tuotosta ja se luo visuaalisen mallinnuksen kestävästä yhteiskunnasta hyödyntämällä planetaaristen rajojen ja sosiaalisen kestävyuden käsitteitä. Sosiaalinen kestävyys tai sosiaalinen perusta tarkoittaa, että globaalisti koko ihmisväestöllä on turvattu elintaso ja hyvinvointi. Tämä muodostaa mallinnuksen alarajan, jota ei pitäisi alittaa kestävässä kehityksessä. Planetaariset rajat luovat ylärajan globaalille resurssien käytölle, minkä alapuolella ihmiskunnan toiminnan tulisi pysyä kestävä kehityksen turvaamiseksi. Tämä tarkoittaa, että päästöjä, resurssien käyttöä ja taloudellista toimintaa tulee jakaa uudelleen ja rajoittaa nykyisestä. Sosiaalisen perustan ja planetaaristen rajojen yhdistelmä luo tilan – donitsin – jossa ihmiskunnan tulisi elää. Tämä rajojen väliin jäävä tila on ”turvallinen ja reilu tila ihmisyydelle”. (Raworth 2012.)

Mallissa sosiaalinen perusta muodostuu 11 eri tekijästä, joiden tulisi olla turvattu kaikille ihmisille, jotta saavutetaan kestävä sosiaalinen perusta ja hyvinvointi. Tällä hetkellä globaalilla tasolla mikään näistä 11 tekijästä ei täyty, vaan elämme sosiaalisen perustan alapuolella johtuen lähinnä resurssien epätasaisesta jakautumisesta maailman väestön kesken. Donitsitalousteoria osoittaa, että lähes kaikki sosiaaliset ongelmat pystyttäisiin ratkaisemaan jo nyt vain reilulla resurssienjaolla. Planetaariset rajat muodostuvat 9 ekosysteemiin liittyvästä rajapinnasta, joita ihmiskunta ei saa ylittää (Rockström ym. 2009). Donitsitalouden ensimmäisessä versiossa niistä kolme oli jo ylitetty: ilmastonmuutoksen, biodiversiteettikadon ja typen käytön rajat. Lisäksi makean veden ja maankäytön sekä fosforin käytön rajat oltiin pian ylittämässä tai jo mahdollisesti ylitetty (Raworth 2012). Vuonna 2023 päivitettyssä tutkimuksessa ”maailmansysteemin” rajoista seitsemän kahdeksasta oli punaisella (Rockström ym. 2023). Planetaaristen rajojen sisällä pysyminen vaatii tehokasta kansainvälistä päätöksentekoa, mutta se on välttämätöntä, jos halutaan rakentaa kestävä yhteiskunta.

Donitsitalous kyseenalaistaa, pystytäänkö nykyistä talousjärjestelmää ohjaamaan sellaiseen suuntaan, missä taloudellisen toiminnan tavoitteena on sosiaalisen perustan ja planetaaristen rajojen kunnioittaminen, vai vaaditaanko siihen radikaalimpaa järjestelmän muutosta. Kirjassaan Raworth (2017) esittää, miten meidän tulee muuttaa taloustieteellistä ajattelutapaamme, jotta pystymme luomaan donitsin mukaista talousmallia ja yhteiskuntaa. Tähän kuuluu muun muassa systeemiajattelu, uudelleenjakoon ja uusiutumiseen

perustuva taloudellinen toiminta ja kasvu-uskosta luopuminen. Kirjan tavoitteena on haastaa uusliberaali talousparadigma, jota hyödynnetään paitsi valtavirtaisesti, myös taloustieteen opinnoissa. Kirja onkin suunnattu erityisesti taloustieteen opiskelijoille, jotka kokevat valtavirtataloustieteen liian kapeaksi ja kritiikittömäksi nykyisellä ekokriisin aikakaudella. Raworthin ajattelu on vuosien varrella selvästi laajentunut sisällyttämään enemmän muita kestävän kehityksen teorioita, kuten kestävästä hyvinvointia.

Earth for All – transformaatiotaloustiede

Teos jatkaa siitä, mihin *Kasvun rajat* (1972) jäi, ja tuo sen analyysit 2020-luvulle. *Earth for All* (Dixson-Declève ym. 2022) on Rooman klubin toimeksiantona tehty selvitys, jossa luodaan uusia mallinnuksia mahdollisista tulevaisuuden skenaarioista maapallolla. Teos nostaa esiin erityisesti kaksi eri skenaariota: ”*Too little too late*” ja ”*The giant leap*”, jotka kuvaavat mitä tapahtuu, jos maailmanyhteisö päättää toimia ekokriisin suhteen kuin tähänkin mennessä tai jos teemme huomattavia muutoksia kohti kestävämpää kehitystä (Dixson-Declève ym. 2022).

Liian vähän liian myöhään -skenaario osoittaa, että seuraavan 80 vuoden aikana elintaso ja hyvinvointi tulevat globaalisti laskemaan samalla kun sosiaaliset jännitteet lisääntyvät. Vaikka bruttokansantuote jatkaa kasvuaan, se ei näy väestön hyvinvoinnissa, koska eriarvoisuus lisääntyy ja hyvinvointi kasautuu maailman rikkaimmalle vähemmistölle. Ekokriisi syvenee ja aiheuttaa yhä vakavampia tuhoja, joita ei enää pyritä ehkäisemään vaan ainoastaan lievittämään niiden seurauksia. Teoksessa käytetään käsitettä ”suurin osa maailmasta” (*most of the world*), jolla kuvataan sitä väestönosaa ja ympäristöä, missä suurin osa maailman ihmisistä elää ja minkä hyvinvoinnista meidän tulisi ensi sijassa huolehtia. Tässä skenaariossa suurin osa maailmasta kärsii ekokriisin pahimmista vaikutuksista samaan aikaan kun se näkee vähiten hyvinvointia ja käyttää pienimmän osan maailman resursseista.

Suuri loikka -skenaario puolestaan olettaa, että maailmanyhteisö muuttaa suhtautumistaan ekokriisiin 2020–30-luvuilla ja alkaa tehdä vakavissaan toimia sen seurausten vähentämiseksi. Tämä vaatii erilaisten kansainvälisten elimien ja kansallisvaltioiden yhteistyötä ja ennen kaikkea tekoja ja päätöksiä ilmaston puolesta. Skenaariossa väestön hyvinvointi kasvaa maltillisesti ja sosiaaliset jännitteet vähenevät. Bkt:n kasvu nostaa elintasoja globaalisti, koska eriarvoisuus ja köyhyys vähenevät. Suurin osa maailmasta näkee tämän

muutoksen positiivisena omassa hyvinvoinnissaan ja ekokriisin etenemistä saadaan hillittyä, jolloin sen vaikutukset eivät ole yhtä tuhoisat erityisesti globaalissa etelässä, joka on maantieteellisesti ja sosiaalisesti kaikista herkimmissä asemassa.

Teos käsittelee pitkälti sitä, miten voimme siirtyä kohti suurta loikkaa ja erottelee tärkeimmät tavoitteet ihmiskunnan kannalta. Dixon-Declève kumppaneineen väittävät, että nopea talouskasvu, joka on sekä reilua että ”puhdasta”, on mahdollista toteuttaa, mutta siihen tarvitaan uudenlainen talousmalli. Tämän mallin pohjana on ennen kaikkea köyhyyden hävittäminen globaalisti ja heikoimpien maiden tukeminen köyhyyden ja ilmastomuutoksen ongelmien samanaikaisessa ratkaisemisessa. Suuri loikka -skenaario ei siis sulje pois talouskasvua, mutta pyrkii muuttamaan talouskasvun paradigmaa tuomalla sen keskeiseksi tavoitteeksi eriarvoisuuden vähentämisen ja uudelleenjaon.

Earth for All -aloite pyrkii rakentamaan uudenlaista talousmallia toteuttamalla viisi keskeistä käännekohtaa maailmantaloudessa: 1) köyhyyden poistaminen, 2) eriarvoisuuden vähentäminen, 3) naisten voimaannuttaminen, 4) ruokajärjestelmän muuttaminen ekosysteemille ja ihmisille terveelliseksi ja 5) siirtyminen puhtaaseen energiaan. Näiden käännekohtien saavuttaminen auttaa hahmottamaan talousmallia, jota teoksessa kutsutaan ”*Earth4All*-taloustieteen” tai transformaatiotaloustieteen, ja jonka avulla voidaan saavuttaa suuri loikka seuraavan vuosisadan aikana.

Feministinen ekologinen taloustiede ja ekofeminismi

Feministinen ekologinen taloustiede yhdistää sukupuolen näkökulman ekokriisiin teorian ja käytännön tasolla. Ekofeminismi on puolestaan syntyjään kriittisempi suuntaus, joka analysoi feminismin ja ekologian välisiä linkkejä ja intersektioita. Nämä suuntaukset ovat läheisiä keskenään ja problematisoivat valtavirtataloustiedettä sukupuolen ja rodun intersektioista käsin. Ne sitoutuvat kriittiseen talouden tutkimukseen, kuten poliittiseen talousteen ja feministiseen kohtuutalousteoriaan. (Perkins 2021.) Ekokriisi on feministinen kysymys, sillä luonnon hyväksikäyttö ja ihmiskunnan valta ympäristöön on kytköksissä naisten kokemaan alistamiseen samassa systeemissä (Nhanenge 2011, 99). Ympäristöressurssien riisto tuotannossa on verrattavissa esimerkiksi naisten riistoon hoivatyössä: molemmat ovat kapitalistisen järjestelmän näkökulmasta välttämättömiä, mutta tätä tarvetta ei tunnusteta tai arvoteta, vaan käytetään hyväksi huomioimatta niiden uusintamista. Sekä ympäristö että marginalisoidut ryhmät kokevat toiseuttamista kapitalistisessa ja

patriarkaalisisessa yhteiskunnassa. Ympäristöongelmien tarkastelu feministisesti auttaa hahmottamaan naisten ja muiden haavoittuvien ryhmien yhteiskunnallista asemaa ekokriisissä. (Nhanenge 2011, 99.) Sosiaalisten, taloudellisten ja ekologisten yhteyksien tunnistaminen tuo näkyväksi, miten toiseutettujen ryhmien ja ympäristön resurssien riisto oikeutetaan eliitin toimesta (Mt. 100). Siksi myös ratkaisut kestävyysmurrokseen tulee tehdä haavoittuvien ryhmien tasa-arvoisuus huomioiden.

Feministinen ekologinen taloustiede perustuu viiden keskeisen näkökulman ympärille siinä, miten se järjestää ja ymmärtää taloutta: 1) palkaton ja hoivatyö, 2) ihmisten ja ympäristön hyvinvointi, 3) ihmisten toimijuus, valta ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus, 4) arvostuksen etiikat ja 5) intersektionaalisuus (Perkins 2021). Näissä viidessä ulottuvuudessa sukupuolen merkitys on valtavirtataloustieteessä unohtunut mutta erittäin tarpeellinen, mikäli halutaan rakentaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää taloutta. Feministinen näkökulma tuo esiin erityisesti marginalisoitujen ryhmien äänen ekokriisin aikakaudella ja kiinnittää huomiota herkimmissä asemassa olevien hyvinvointiin sekä korostaa naisten ja marginalisoitujen ryhmien keskeistä merkitystä sosiaalisessa ja taloudellisessa uusintamisessa. (Mt.)

Ekofeminismi jakaa paljon teoreettisia lähtökohtia feministisen ekologisen taloustieteen kanssa, mutta on syntyjään kriittisempi tieteenala ja sitä edustaa radikaalimpi ja talouskriittisempi ajattelu ja analyysi. Ekofeministinen analyysi keskittyy erityisesti patriarkaatin ja kapitalismin rooliin ekokriisin aiheuttajana ja näkee siten feminismin keskeisenä ilmastonmuutoksen vastaisessa toiminnassa. (Foster 2021.) Ekofeminismi näkee, ettei liberaali taloustiede tai liberaali feminismi pysty vastaamaan ekokriisiin, vaan tarvitaan radikaalisti erilaiset lähtökohdat talouden ja sukupuolen ymmärtämiseen ekologian kontekstissa. Tätä näkökulmaa edustaa erityisesti sosiaalinen/sosialistinen ekofeminismi, mutta perusajatus läpileikkaa koko suuntausta. Ekofeministinen ajattelu asettuu vastavirtaan ympäristöpolitiikan keskustelussa tuomalla esiin sen spirituaalisia, teologisia ja jopa maagisia ulottuvuuksia sekä kyseenalaistamalla kestävä kehityksen puhtaan loogisen ja teknokraattisen ajattelutavan (Houtbeckers 2022).

Kestävä hyvinvointi ja hyvinvointitalous

Hyvinvointitalous ja kestävä hyvinvointi ovat teorioita, jotka priorisoivat ihmisten, ympäristön ja talouden hyvinvointia talouskasvun sijaan. Hyvinvointitalous ei nojaa

jatkuvaan tuottamiseen ja kuluttamiseen hyvinvoinnin tuottajana, vaan tuo esille erilaisia sosiaalsekologisia prosesseja ja dynamiikkoja, joiden kautta yhteiskunnallista hyvinvointia voidaan tuottaa. (Fioramonti ym. 2022.) Hyvinvointitalous näkee, että ympäristön tarjoamat ilmaiset palvelut ja resurssit, joita käytetään hyvinvoinnin tuottamiseen ovat jääneet talouden ulkopuolelle, koska niillä ei ole markkinahintaa vaan niitä on hyödynnetty rajattomasti riistäen. Hyvinvointitaloudessa ekologinen ja inhimillinen hyvinvointi ovat mittareita taloudelliselle kasvulle, jolloin sosiaalista ja ekologista hyvinvointia edistävä taloudellinen toiminta nähdään talouden kannalta positiivisena toimintana. Kun talouden keskeiseksi tavoitteeksi otetaan yhteisöjen ja ympäristön hyvinvointi, avaa se mahdollisuuksia erilaiselle taloudelliselle toiminnalle. Esimerkiksi suurtuotannon mitta-kaavaetu (*economies of scale*) ei välttämättä näyttäydy enää tehokkaimpana tuotannon muotona ja sen sijaan voidaan suosia paikallista pientuotantoa. (Fioramonti ym. 2022.)

Hyvinvointitalous, kestävä hyvinvointi ja ekohyvinvointivaltio ovat kaikki mallinnuksia, jotka pyrkivät yhdistämään ekologisen taloustieteen ajattelun sosiaalipolitiikkaan. (Hirvilammi ym. 2023a). Teoriat käsittelevät ilmastokriisiä uudenlaisena ekososiaalisena riskinä, johon vastatakseen sosiaalipolitiikan tulee ottaa uusilla tavoilla huomioon ekologisoosiaaliset transformaatiot ja riskit, kuten lisääntyvät sään ääri-ilmiöt ja ilmastopakolaisuuden (mt.). Ekohyvinvointivaltio yhdistää hyvinvointitalouden konseptin pohjoismaalaiseen hyvinvointivaltioon. Tavoitteena on tuottaa sellainen sosiaalipoliittinen järjestelmä, joka takaa sekä sosiaalisen kestävyuden että tukee ekologista hyvinvointia. Esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmä tulee muodostaa siten, että sen vaikutukset ovat ympäristöhaittoja vähentäviä, mutta takaavat silti tukien saajien elintason ja toisaalta kannustaa ympäristöä ja yhteisöä kunnioittavaan elämäntapaan. (Hirvilammi ym. 2023b.)

Kestävä hyvinvointi keskittyy erityisesti määrittelemään uudelleen ihmisten tarpeita. Se luo tarveperusteista hyvinvointiteoriaa, jossa ihmisten perustarpeet tunnistettua voidaan vaikuttaa siihen, millaisilla tarpeen tyydyttäjillä niihin vastataan. Ekologinen ulottuvuus näkyy nimenomaan tarpeiden tyydyttäjien valinnassa. Esimerkiksi ravinto on universaali ihmisten tarve, mutta se voidaan tyydyttää monin eri tavoin: voimme valita ekologisesti kestävämmän tarpeen tyydyttäjän, esimerkiksi linssit naudanlihan sijaan. Toisaalta tarveperustainen hyvinvointiteoria tuo näkyväksi sen, ettei kaikki kulutus ole hyvinvointia lisäävää, ja muuttamalla tarpeiden tyydyttäjiä voimme ylläpitää tai jopa lisätä hyvinvointia (Hirvilammi ym. 2023a). Kestävän hyvinvoinnin, hyvinvointitalouden ja

ekohyvinvointivaltion teorit on tutkielmassa sidottu yhdeksi teoriaperheeksi, koska ne pohjautuvat vahvasti hyvinvointiteoreettiseen ja sosiaalipoliittiseen tutkimukseen.

Ekologinen jälleenrakennus

Suomalaisen BIOS-tutkimusyksikön käyttämä käsite ekologinen jälleenrakennus viittaa siihen yhteiskuntien lävistävään suunniteltuun kestävyysmurrokseen, joka tulee toteuttaa tulevana vuosikymmeninä. Termi soveltuu erityisesti Suomen kontekstiin, sillä jälleenrakennus viittaa myös sotien jälkeiseen aikakauteen, jolloin yhteiskuntaa alettiin jälleenrakentaa ja hyvinvointivaltioprojekti sai alkunsa. Nyt tarvittava jälleenrakennus on laajuudeltaan ja aikataulultaan vähintään yhtä haastava kuin 1900-luvun jälkipuoliskolla, mutta muutos on tapahduttava ekologisesti ja sosiaalisesti kestävässä suuntaan. (Järvensivu ym. 2024, 125–126.)

Ekologisen jälleenrakentamisen onnistumiseksi on nykyinen talouskasvuun ja talouskuriin perustuva politiikkamalli korvattava ekologisella siirtymäpolitiikalla. Sillä tarkoitetaan talousmallia, jossa yhteiskunnallinen aineenvaihdunta, eli yhteiskunnan kuluttamat ja tuottamat resurssit ja päästöt, voidaan ohjata ekologisesti kestäviksi yhteiskunnan eri sektoreilla. Siirtymäpolitiikka vaatii ennen kaikkea valtion keskeistä roolia talouden ohjaajana, ja vahvan tutkimustietoon pohjaavan lähestymistavan tulevaisuuden taloudelliseen toimintaan (Järvensivu 2023, 227). Tutkijat näkevät, että niin kutsutuissa ”ympäristövaltioissa”, eli Suomen kaltaisissa teollistuneissa rikkaissa maissa, ympäristötavoitteet eivät ole toteutuneet suunnitellusti, koska ympäristötoimet ovat aina jääneet toiseksi talouskasvun ja/tai talouskurin tavoittelulle. (Järvensivu ym. 2024, 121–122.) Ympäristöpolitiikka on siis alisteinen kasvuparadigmalle.

Ekologinen siirtymäpolitiikka haastaa nykyisen markkinatalousmyönteisen kilpailuvaltiomallin, ja se hahmottaa uudenlaisia talouspoliittisia keinoja ekologisen jälleenrakennuksen toteuttamiseksi. Siirtymäpolitiikassa: 1) valtio on aktiivinen talouden toimija, 2) talouspolitiikan tärkeysjärjestys muuttuu siten, että kansantalouden kasvu ei edellä kaikkea muuta, 3) kansantalouden ympäristöpaine vähenee ja yhteiskunnan eri sektoreilla toteutetaan jälleenrakennustoimia 4) talouskasvun tavoittelu ei ensisijaisesti määritä julkisen talouden suunnittelua. (Järvensivu ym. 2024, 137–138.) Tutkijat esittävät erilaisten mittarien käyttöä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, mikä tukee muutosta pois kasvuparadigmasta.

Ekososialismi

Ekososialismi, kuten sosialismi, perustuu marxilaiseen ajatteluun ja erityisesti Karl Marxin ja Friedrich Engelsin oppeihin luonnonvarojen jakamisesta ja luontosuhteesta sosialistisessa talousmallissa. John Bellamy Foster (2023) esittää, että degrowth on pohjimmiltaan sosialistista siinä, että se ohjaa taloudellista toimintaa vahvaan uudelleenjakoon ja nykyistä suurempaan hyvinvoinnin jakamiseen pienituloisille. Taloudellisen toiminnan ja talouskasvun tulisi hyödyttää paitsi yhteiskunnan haavoittuvimmassa asemassa olevia, myös ympäristöä ja ilmastoa. Tämä puolestaan vaatii taloussuunnittelua, eikä ekologista siirtymää voida nykytilanteessa saavuttaa ilman vahvaa talouden sääntelyä ja ohjausta. Foster kutsuukin ekososialismia ”suunnitelluksi degrowthiksi” (Foster 2023, 21.) Ekososialismin suurin kritiikki entisiä ja nykyisiä sosialistisia hallintoja kohtaan on, että talous- ja yhteiskuntasuunnittelu on tehty keskitetysti hallinnollisen eliitin toimesta. Sen sijaan ekososialismissa nähdään, että: ”suunnitellessa ihmisiä varten on osallistettava ihmisiä”. (Mt. 18).

Suunnitelmallinen degrowth on suoraan vastakkainen lähestymistapa nykyiselle kapitalistiselle järjestelmälle siten, että se luo tuotannosta ja finanssimarkkinoista demokraattisia, mitä ne tällä hetkellä eivät missään määrin ole (Hickel 2023, 14). Jason Hickel hahmottelee suunnitelmallisen ekososialistisen talouden lähtökohtia seuraavasti: 1) On laajennettava ja poistettava markkinoilta universaalit julkiset palvelut, kuten terveydenhuolto, koulutus, asunnot, vesihuolto, internet ja hoiva. 2) On luotava laajalti julkisia työllistymisohjelmia, jotka tähtäävät esimerkiksi energiansäästöön, ympäristöstä huolehtimiseen ja sosiaaliseen ja ekologiseen innovaatioon. 3) On otettava käyttöön julkinen työtaaku, joka kannustaa osallistumaan erilaisiin kollektiivisiin projekteihin ja tekemään sosiaalisesti ja ekologisesti tarpeellista työtä niin, että työpaikan demokraattisuus ja elämisen mahdollistava palkka on taattu. Näin poistettaisiin työttömyys ja taloudellinen epävarmuus sekä mahdollistettaisiin ympäristön kannalta merkittävä työ. 4) Sosiaalisesti vähemmän tarpeellisia tuotannonaloja on ajettava alas, samalla kun sosiaalisesti ja ekologisesti kriittisten sektoreiden asemaa vahvistetaan. 5) Rikkaan eliitin ylimääräistä ostovoimaa on rajoitettava ottamalla käyttöön omaisuusveroja ja tulokattoja. Jos näiden muutosten jälkeen nähdään, että yhteiskunta tarvitsee vähemmän työvoimaa, voidaan työviikkoa lyhentää ja antaa ihmisille enemmän aikaa toteuttaa itseään ja jakaa työtä tasaisemmin. (Mt. 17–18.)

Hickel korostaa kansainvälistä ulottuvuutta: resurssien ja tuottavuuden on jakauduttava globaalisti oikeudenmukaisesti siten, että pienen elintason alueilla talouskasvu on mahdollista, kun taas ylikuluttavien yhteiskuntien tulee vähentää päästöjään (Hickel 2023, 18). Ekososialismi ei siis näe talouskasvun olemassaoloa itsessään negatiivisena, vaan degrowthia mukaillen on kiinnitettävä huomiota siihen, miten ja missä talouskasvua syntyy.

4.2 Teorioiden tavoitteiden luokittelu

Analyysin ensimmäisessä osassa tarkastelen teoriaperheiden asettamia tavoitteita uudelle talousjärjestelmälle ja yhteiskuntamallille, joka perustuu kestäväan kehitykseen. Tavoitteiden tarkastelu on mielekästä, koska sen avulla voidaan selvittää, millaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia tieteellisen tutkimuksen kautta voidaan ylittää rakentaa. Tavoitteiden otos oli pienempi kuin työkalujen, mikä oli odotettavaa, mutta jokaisesta artikkelista oli löydettävissä selkeitä tavoitteita. Aineisto-otteita kertyi 90 kappaletta ja koodasin ne 15 eri alaluokkaan. Näistä muodostui viisi eri yläluokkaa ja kaksi pääluokkaa. En kokenut enää yhdistävän luokan luomista näille tarpeelliseksi. Sisällönanalyysin tulokset on esitetty alla taulukossa 3. Tiivistetyt kuvaukset alaluokista löytyy liitteestä 1 ja yksityiskohtaisemmat erottelut teorioiden jakautumisesta kuhunkin alaluokkaan löytyy liitteistä 2 ja 3. Aineistolainauksen lyhenteet on avattu tutkimusasetelmassa taulukossa 2.

Taulukko 3. Sisällönanalyysi teorioiden tavoitteista

alaluokka	yläluokka	pääluokka
toivo ja huoli tulevaisuudesta	ajattelutapojen muutos	arvojen muutos
taloustieteen muutos		
demokratian vahvistaminen	demokraattinen kehitys	
osallistava ja tasa-arvoinen yhteiskunta		
tasapainoinen yhteiskunnallinen aineenvaihdunta	ihmistoiminnan ja luonnon tasapaino	
planetaaristen rajojen kunnioittaminen		
ihmisen ja luonnon suhde		
työn uudelleenmäärittely	sosiaalipoliittinen muutos	järjestelmän muutos
vahva valtion rooli		
politiikan muutos		
hyvinvointi		
kansainvälinen yhteistyö		
sukupuolten tasa-arvo		
kasvu-uskosta luopuminen	taloudellisen toiminnan muutos	
pienemmän talouden yhteiskunta		
systemimuutos		

4.2.1 Arvojen muutos

Pääluokat *arvojen muutos* ja *järjestelmän muutos* kuvaavat niitä kahta keskeistä osa-aluetta, jotka nousivat toistuvasti esiin kaikissa aineisto-otteissa tavoitteena. Arvojen muutos kuvaa syvää yhteiskunnallista ja kulttuurista uudistumista, jossa kaiken ihmistoiminnan lähtökohtien on muututtava tukemaan ennen kaikkea ympäristön ja ihmisten hyvinvointia. Arvomuuos näkyy teksteissä monin tavoin, mutta erityisesti yläluokkien *ajattelutapojen muutos*, *demokraattinen kehitys* ja *ihmistoiminnan ja luonnon tasapaino* kautta. Ne korostavat tarvetta uudelleen määritellä ihmisen ja luonnon välinen suhde ja miten arvotamme ei-inhimillistä luontoa suhteessa ihmistoimintaan. Toisaalta suuri osa teksteistä nostaa esiin tarpeen demokratian vahvistamiselle ja demokraattisille päätöksentekoprosesseille. Yleinen kritiikki on, että kapitalismi ja markkinatalous vieraannuttavat yhteiskuntaa demokratiasta ja kestävyys siirtymän tulee olla osallistavaa ja ihmislähtöistä, ei vain ylhäältä päin saneltua. Syvää muutosta ei voida tehdä, ellei se vastaa samalla yhteisöjen tarpeisiin ja motivoi osallistumaan tähän yhteiskunnalliseen prosessiin.

Ajattelutapojen muutos

Ajattelutapojen muutos yläluokkana kuvaa tarvetta juurruttaa uudenlaisia ajattelutapoja institutionaalisella tasolla. Teoriat ovat usein realistisia siinä, miten kompleksisia tarvitut uudistukset ovat ja kuinka kireällä aikataululla ne tulisi toteuttaa, mutta samaan aikaan ne osoittavat, että yhteiskunnilla on mahdollisuus ja toivoa yhä muuttaa asioita. Ne kannustavat optimismiin ja ajattelemaan mahdollisuuksien kautta sen sijaan, että heittäytyisivät epätoivoon ja negatiivisuuteen tulevaisuudesta. Samoin (talous-)tieteellisen ajattelun muutos herättää tutkijoissa optimismia ja se nähdään osana laajempaa arvojen siirtymää pois uusliberaalista taloustieteestä ja kasvuparadigmasta. Niiden tilalle luodaan uutta, ekologiset realiteetit ymmärtävää talousteoriaa, mikä kuvaa syvää arvojen muutosta.

Lähes kaikki teoriat nostavat esille nykyisen kehityskulun tuhoavuuden ja kiireen uudistusten toteuttamiseksi. Jos ilmastonmuutoksen aiheuttamia kriisejä ja ilmaston lämpenemisen tahtia halutaan lievittää, on toimiin ryhdyttävä nyt, ei huomenna. Samaa aikaan teoriat ylläpitävät silti yleistä optimismia tavoitteiden saavutettavuudesta ja toimeenpanosta. Vaikuttava muutos on mahdollinen, mutta sen saavuttaminen vaatii määrätietoista ja tehokasta työtä.

Kuudenneksi nämä poikkeukselliset käänneet voidaan saavuttaa vuoteen 2050 mennessä, yhden sukupolven aikana. Mutta toiminnan on alettava nyt. Tulevaisuutemme on huomattavasti rauhallisempi, vauraampi ja turvallisempi, jos teemme kaikkemme vakauttaaksemme maapallon tällä vuosikymmenellä kuin jos emme tee niin.

– E4A

Ajattelutapojen muutokseen sisältyy tieteellisen ajattelun muutos. Monet teorioista puhuvat suoraan valtavirtataloustieteen ajan olevan ohi, ja tarpeen muuttaa paradigmaa kohti uusiutuvaa, kestäväää taloutta. Erityisesti donitsitaloustiede korostaa taloustieteen ja -tieteilijöiden vastuuta tehdä ekologisten realiteettien mukaista tiedettä ja kyseenalaistaa vanhat mallit ja teoriat. Tavoite on tärkeä, sillä ekonomisteilla ja talouden asiantuntijoilla on yhteiskunnissamme paljon valtaa määritellä talouden paradigmaa ja sitä, miten suhtaudumme talouden kehityskuluihin. Esimerkiksi bruttokansantuotteen mittaaminen ja taloudellisen hyvinvoinnin perustaminen siihen on lopulta sosiaalinen konstruktio, joka ei yleensä vastaa todellisuutta yhteiskuntien hyvinvoinnista. Tavoittelemalla taloustieteellisen ajattelun murrosta voidaan vaikuttaa vallitsevaan talousparadigmaan.

Tämän kirjan loppuosa esittää seitsemän tapaa ajatella kuin 2000-luvun taloustieteilijä ja paljastaa jokaisen kohdalla mieleemme vallanneen väärän kuvan, kuinka se on saavuttanut valta-asemansa ja millainen sen haitallinen vaikutus on ollut. Pelkän kritiikin aika on nyt kuitenkin ohi, joten keskityn uusiin kuviin, jotka tavoittavat olennaisen periaatteista, joiden pitäisi ohjata meitä nyt. Kirjan kaaviot pyrkivät kiteyttämään loikan vanhasta talousajattelusta uuteen. Yhdessä ne esittävät - kirjaimellisesti - uuden kokonaiskuvan 2000-luvun taloustieteilijälle.

– DT

Demokraattinen kehitys

Teoriat korostavat, ettei kestävyysmurrosta voida saavuttaa ilman, että samalla tavoitellaan entistä demokraattisempia yhteiskuntia ja kansalaisia kunnioittavaa päätöksentekoa. Tavoiteltava muutos on saavutettava lisäämällä väestön vaikutusmahdollisuuksia ja osallistamalla kansalaisia päätöksentekoon sekä kestävyysmurroksen prosesseihin.

Kaikki teoriat asettavat tavoitteekseen osallistavan ja tasa-arvoisen yhteiskunnan, jossa sukupuoleen, rotuun, luokkaan tai muihin ominaisuuksiin katsomatta kaikilla on samantyyppiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. Vaikka kestävyysmurroksen saavuttaminen

on kompleksinen ongelma, joka vaatii valtiollista ohjausta, ei sen saavuttaminen autoritaarisen vallan kautta ole tavoiteltavaa. Jotkut teoriat esittävätkin vaihtoehtoisia yhteiskuntasopimuksia, jotka perustuvat tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden periaatteille. Esimerkiksi ekososialismi perustuu ajatukselle, että kapitalismi on perustavanlaatuisesti antidemokraattista, ja vaatii siksi siirtymistä uudenlaiseen taloussysteemiin. Ekososialistinen yhteiskunta hyödyntää degrowth-ajattelua yhdistäen sen sosialistiseen uudelleenjaakoon ja tuotannontekijöiden haltuunottoon. Toisaalta kestävä hyvinvointi ja hyvinvointitalous määrittelee tavoitteekseen tasa-arvoisen ja jaetun elintason, joka ei riistä luontoa eikä ihmisiä, kuitenkin rakentamalla jo olemassa olevan yhteiskuntamallin pohjalle. Osallisuus ja demokratia ottavat erilaisia muotoja teorioissa, vaikka jakavatkin yhteisen tavoitteen enemmän hyvinvointia tuottavasta yhteiskunnasta.

Kuitenkaan, sen sijaan että tämä muodostaisi ylitsepääsemättömän esteen ihmisen kehitykselle, sitä voidaan pitää uuden ekologisen sivilisaation vaiheen alkuna, joka perustuu merkittävän tasa-arvon ja ekologisen kestävyuden yhteiskunnan luomiseen, eli ekososialismiin. Tässä mielessä degrowth ei pyri niukkuuteen, vaan löytämään 'vauraan tien alas' nykyisestä ekstraktivistisesta, tuhlailevasta, ekologisesti kestävästä, huonosti kehittyneestä, riistävästä ja epätasa-arvoisesta, luokkahierarkkisesta maailmastamme.

– ESOS

Tämä lähestymistapa perustuu ajatukseen, että paras järjestelmä on sellainen, joka saavuttaa samanaikaisesti vauraan, korkealaatuisen elämän, joka jaetaan oikeudenmukaisesti ja kestävällä tavalla. Tässä mielessä tavoite ei ole enää kasvu, vaan tasapainoinen riittävyys, oikeudenmukaisuus ja kestävyys hyvinvoinnin ajureina.

– KEHY

Ihmistoiminnan ja luonnon tasapaino

Yläluokka sisältää tavoitteita ympäristöresurssien vastuullisesta käytöstä, taloudellisen toiminnan ja materiaalivirtojen pienentämisestä sekä luontosuhteen uudelleenmäärittelystä. Tasapainoinen yhteiskunnallinen aineenvaihdunta tarkoittaa, että inhimillisessä toiminnassa käytetyt ja tuotetut materiaalivirrat ovat tasapainossa maapallon kantokyvyn kanssa. Ympäristön resursseja käytetään taloudellisessa tuotannossa kestävällä tasolla ja talouden kehän sulkemiseen pyritään tavalla, jossa ympäristöön ei tuoteta uusiutumaton jätettä. Siihen lukeutuu jo olemassa olevien resurssien uudelleenkäyttö ja korjaaminen käytöstä poistamisen sijaan.

Esitämme myös, että kestävyysmurroksen onnistumisen edellytyksenä on talouspolitiikan tärkeysjärjestyksen muutos: talouspoliittiset hallintastrategiat, jotka pakottavat valtioita yksipuolisesti talouskuriin ja talouskasvun tavoitteluun, on korvattava ekologisella siirtymäpolitiikalla. Siinä päähuomiona on talouden suunnitelmallinen ohjaaminen siten, että valtiot voivat muuttaa yhteiskunnallisen aineenvaihduntansa perustat toteuttamalla jälleenrakennustoimia yhteiskunnan eri sektoreilla.

– EJR

Kaikki teorit korostavat yhtenä tärkeimpänä tavoitteena planetaaristen rajojen kunnioittamista, eli maapallon kantokyvyn sisällä pysymistä, mitä tulee ihmisten tuottamiin päästöihin ja käytettyihin ympäristöresursseihin. Tämä on keskeistä, koska kestävyysmurroksen ja ekologisen taloustieteen lähtökohtana on nykyisen toiminnan ekologinen kestättömyys, ja ympäristön tuhoaminen on keskeisin ilmastonmuutosta ajava tekijä. Termi planetaariset rajat tulee urauurtavasta tutkimuksesta, jossa määriteltiin ensimmäistä kertaa yhdeksän keskeistä planetaarista rajaa, joiden ylittäminen johtaa käännoispisteisiin (*tipping points*), joiden jälkeen kehityksen suuntaa on enää vaikea kääntää (Rockström ym. 2009). Monet teorioista nojaavat tähän käsitteeseen ja esimerkiksi donitsitalouden mallinnus perustuu vahvasti juuri planetaaristen rajojen määritelmään ekologisen kestävyden mallinnuksessaan.

Tämä viitekehys tuo esiin uuden näkökulman kestävään kehitykseen. Ihmisoikeusaktivistit ovat pitkään korostaneet elämän perusedellytysten takaamisen tärkeyttä jokaiselle ihmiselle, kun taas ekologist taloustieteilijät ovat painottaneet talouden sijoittamista ympäristön rajoihin. Kehys yhdistää nämä kaksi, luoden suljetun järjestelmän, jota rajoittavat sekä ihmisoikeudet että ympäristön kestävyys. Tuloksena oleva tila – donitsi – on paikka, jossa tapahtuu osallistavaa ja kestävää taloudellista kehitystä. Tämä ei tarkoita rajoitusta ihmisten hyvinvoinnille: itse asiassa tässä tilassa on ihmiskunnan paras mahdollisuus menestyä.

– DT

Osa teorioista tavoittelee uutta näkökulmaa ihmisen ja luonnon välisiin suhteisiin, määrittelemällä uudelleen ihmiskuvaa ja luontosuhdettamme. Tämä sitoutuu vahvasti arvojen muutokseen, pois rationalistisesta *homo economicuksesta* kohti luonnon itseisarvoa kunnioittavaa ihmisyyttä. Ihminen ja ihmistoiminta tulisi ajatella osaksi ekosysteemiä ja luontoa, jolloin niiden syvät vuorovaikutussuhteet tulee näkyväksi. Nykyinen,

ekstravistinen ja utilitaristinen luontosuhteemme eriyttää meitä maailmasta, jossa elämme ja mahdollistaa sen kestävämmän riiston taloudellisen toiminnan hyväksi. Erityisesti ekofeministiset teoriat tarjoavat vaihtoehdoisen näkökulman, korostamalla luonnon ja naiseuden yhteyttä ja yhdistävät patriarkaatin sorron koskemaan sekä naisia että luontoa, luoden niiden välille erityisen suhteen.

Yleisesti ekofeministit tekevät näkyväksi kapitalismia ajallisesti vanhempaa patriarkaalista järjestystä, jossa muun muassa luonto ymmärretään feminiiniksi ja naiset luonnollisiksi. Tämän kuvauksen lisäksi ekofeministit tuottavat paikallista ymmärrystä kapitalistisista logiikoista, jotka määrittelevät sukupuolittunutta taloutta ja työnjakoa (Oksala 2018). Ekofeministinen analyysi osoittaa, kuinka valalla oleva ja neutraaliksi väitetty taloustieteen ihmiskäsitys on pohjimmiltaan viinoutunut.

–EFEM

Arvojen muutos on välttämätöntä, jos haluamme toteuttaa kestävyysmurroksen onnistuneesti, sillä nykyinen kasvufetissin pauloissa oleva yhteiskuntamme ei kykene näkemään muutoksen kriittistä tarvetta tai sen tuottamia positiivisia vaikutuksia talouskasvun ulkopuolella. Ekokriisi on otettava vakavasti ja tavoiteltava syvää rakenteellista, tiedepohjaista murrosta, jossa luonto ja ilmasto nähdään itseisarvoisina ja ihmistoiminta osana luonnon kiertokulkua.

4.2.2 Järjestelmän muutos

Järjestelmän muutos kuvaa tarvittavaa rakenteellista ja institutionaalista uudistamista yhteiskunnassa ja talousjärjestelmässä. Yläluokkia oli hankala muodostaa, koska sisältö oli hyvin moninaista. Päädyin jakamaan tämän pääluokan *sosiaalipoliittiseen muutokseen* ja *taloudellisen toiminnan muutokseen* kuvatakseni eroa talousjärjestelmän ja muun yhteiskunnallisen toiminnan välillä. Luokkien välillä ei kuitenkaan vallitse arvohierarkiaa, vaan tavoitteena on kuvata nimenomaan tarvetta kokonaisvaltaiselle muutokselle, ei vain yhden osa-alueen korjaamiselle.

Sosiaalipoliittinen muutos

Sosiaalipoliittinen muutos kuvaa nimensä mukaisesti institutionaalista muutosta yhteiskunnan eri osa-alueilla, työmarkkinoista sosiaaliturvaverkkoihin. Teoriat eivät juurikaan

kyseenalaista nykyistä kansallisvaltiojärjestelmää, vaan rakentavat sosiaalipoliittista uudistusta itsenäisten kansallisvaltioiden kontekstissa.

Lähes kaikki teoriat esittävät, että valtionhallinnon tulee ottaa suurempi vastuu ja rooli kestävyysmurroksen edistämisestä yhteiskunnissa. Valtion sääntelyllä, kuten verotuksen ja lainsäädännön muutoksilla, voidaan tuupata yritysten ja yksityishenkilöiden toimintaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävämpään suuntaan. Samalla valtion tulee turvata kansalaisten sosiaalinen perusta huolehtimalla sosiaaliturvajärjestelmän toiminnasta ja turvata demokraattinen päätöksentekoprosessi. Kestävän hyvinvoinnin tutkimuksessa on kehitetty ekohyvinvointivaltio teoriaa, jossa ilmenee selvimmin valtion vahva rooli kestävyysmurroksessa. Myös ekologinen jälleenrakennus sijoittuu hyvinvointivaltiokontekstiin ja siinä valtion tehtävänä nähdään siirtymäpolitiikan toimeenpano; politiikkatoimien avulla kestävyys siirtymän nopea täytäntöönpano.

Käytämme ekohyvinvointivaltion käsitettä viittaamaan hyvinvointivaltioon, joka toimii turvallisessa ja oikeudenmukaisessa tilassa ihmiskunnalle, planeetan rajojen sisällä ja sosiaalisella perustalla, joka varmistaa, että kansalaisten tarpeet voidaan täyttää arvokkaasti. Ekohyvinvointivaltioissa julkisten viranomaisten tulisi varmistaa, että sosiaaliturvan, koulutuksen, sosiaali- ja terveystalouden sekä muiden julkisten hyödykkeiden hyvinvointijärjestelmä toimii ekologisen kestävyysrajoissa.

– KEHY

Aloite jäsentää monitieteiseen ympäristötutkimukseen perustuen, minkälainen urakka Suomella on edessä, kun se ohjaa taloutensa ekologisiin rajoihin seuraavien vuosien ja vuosikymmenien aikana. Tavanomaisen kasvustrategian sijaan ajanjakso vaatii siirtymäpolitiikkaa, jossa valtiolla on vahva rooli talouden suunnatajana. Siirtymäpolitiikka tähtää määrätietoisesti ja suoraan yhteiskunnan aineenvaihduksen uudistamiseen.

– EJR

Kaikki teoriat nostavat hyvinvoinnin tavoittelun ensisijaiseksi talouden, valtion toiminnan ja politiikan ohjaavaksi tekijäksi jatkuvan talouskasvun sijaan. Hyvinvointi viittaa ensisijaisesti inhimilliseen hyvinvointiin, mutta siihen liittyy myös ekosysteemien hyvinvointi; kestävä sosiaalinen perusta ei voida saavuttaa ilman, että samalla huomioidaan planeettamme hyvinvointi, vaan molempia on tavoiteltava yhtäaikaaisesti. Hyvinvoinnin tavoittelu nousee nähdäkseni yhtenä tärkeimpänä tavoitteena kaikissa teorioissa, ja ne hyödyntävät hyvinvointiteorioita määriteltessään ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä

elintasoja. Hyvinvoinnin priorisoiminen tavoitteena asettaa oletuksen laajemmalle talousjärjestelmän muutokselle, mikä osoittaa sosiaalipoliittisten ja taloudellisten tavoitteiden yhteen kietoutuneisuuden.

Hyvinvoinnin asettaminen talouksien päätavoitteeksi tarkoittaa ihmisten tarpeiden ja kykyjen täyttämistä samalla kun tunnustetaan rajallisen planeetan biofyysikaalinen todellisuus.

– E4A

Ei vaadittaisi paljota, maailmanlaajuisen tuotantokapasiteetin osuutena, jotta kaikille planeetan ihmisille voitaisiin taata kunnollinen elämä. Mutta ekologisen kriisin todellisuuden myötä meidän on kohdattava myös toinen haaste - - hyvinvoinnin saavuttaminen kaikille samalla kun vähennetään energian ja materiaalien kokonaiskäyttöä - - riittävän nopean hiilidioksidipäästöjen vähentämisen mahdollistamiseksi ja maailmantalouden palauttamiseksi planetaaristen rajojen sisälle.

– ESOS

Taloudellisen toiminnan muutos

Taloudellisen toiminnan muutos käsittää pitkälti paradigman muutokseen liittyviä argumentteja: tavoitteita kokonaistalouden pienentämisestä ja jatkuvasta kasvusta luopumisesta. Ennen kaikkea teorit kuvaavat tavoitteeseen systeemitason murroksen talousjärjestelmässä ja nykyisen kapitalistisen järjestelmän korvaamista tai muokkaamista ekososiaalisen kestävyuden lähtökohdista käsin. Osa teorioista kuvaa suoraan tavoitteeseen degrowthin, kun taas toiset ottavat epäsuoremmin kantaa tai hylkäävät degrowth-ajattelun ja identifioituvat ennemmin agrowth- tai post-growth-paradigmoihin.

Teoriat asettavat kyseenalaiseksi jatkuvan kasvun tavoittelun ja ensisijaisesti talouskasvua tavoittelevan talouden. Osa nimeää tavoitteeksi kasvuagnostisuuden ja osa sijoittaa itsensä post-growth perinteeseen. Näistä olen erottanut omaksi alaluokakseen suoraan degrowth-ajattelun mukaista pienempää taloutta tavoittelevat teoriaperheet, joita oli vain kaksi: ekososialismi ja ekofeminismi. Kaikki muut teoriat kutsuvat luopumaan kasvuparadigmasta, mutta identifioituvat väljemmin ja soveltavammin tavoitteeseen talouden pienentämisestä. Talouskasvun kyseenalaistamisen tavoite on kaikille teorioille tärkeä ja kietoutuu muutokseen kohti hyvinvointiperustaista talousjärjestelmää.

Degrowth-/vähentämislähestymistapa, joka haastaa kertyvän yhteiskunnan ja talouskasvun ensisijaisuuden, on tässä ratkaiseva. Ihmisten tarpeiden sosiaalinen turvaaminen ja jyrkkä eriarvoisuuden vähentäminen ovat olennaisia osia siirtymisessä vähäenergiseseen talouden muutokseen ja ekologisesti tuhoisien tuotantomuotojen ja -määrien poistamiseen. Tällä tavoin useimpien ihmisten elämää voidaan parantaa sekä taloudellisesti että ekologisesti. Tämän saavuttaminen vaatii kuitenkin kapitalismin logiikan ja itseään säätelävän markkinajärjestelmän mytologian vastustamista.

– ESOS

Ekososiaalisten kriisien aikana murtunut maailma hyötyisi juuri ekofeministisen ja kohtuutalouden yhteen tuomisesta, jolloin olisi mahdollista haastaa totut ajattelutavat taloudesta, luonnosta ja toimijuudesta.

– EFEM

Taloudellisen kehityksen irrottaminen kasvuriippuvuudesta nähdään kaikissa teorioissa tärkeänä ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden saavuttamiseksi. Kasvuparadigmasta luopuminen mahdollistaa ajattelun laajentumisen ja avaa uusia mahdollisuuksia taloudellisen toiminnan päämäärille, mittaamiselle ja konsepteille. Talouskasvukeskeisyys rajoittaa ajattelua ja mahdollisuuksia ottaa käyttöön uudenlaisia mekanismeja talouden uudistamiseksi. Talouskasvun tuottamista ei suoraan kielletä tai nähdä pelkästään negatiivisena, mutta sen valta-asema taloudellisen toiminnan ajurina on muutettava.

Nykyisen taloutemme täytyy kasvaa riippumatta siitä, tuoko se meille hyvinvointia. Tarvitsemme talouden, joka tuo meille hyvinvointia riippumatta sen kasvusta.

– DT

Siirtymäpolitiikka muuttaa talouspolitiikan tärkeysjärjestystä. Se hylkää ajatuksen, jonka mukaan valtion on ensin kasvatettava koko kansantaloutta, jotta muita tavoitteita – kuten turvallisuutta, sosiaalista oikeudenmukaisuutta tai ympäristöpolitiikkaa – voidaan toteuttaa. Siirtymäpolitiikassa ensisijainen huomio on siinä, että kansantalouden ympäristöpaine vähenee suunnitellusti samalla, kun eri yhteiskunnan sektoreilla toteutetaan välttämättömiä jälleenrakennustoimia. Talouden kasvua kyllä syntyy joillekin sektoreille, mutta talouskasvun tavoittelu ei ensisijaisesti ohjaa valtion talouspolitiikkaa ja julkisen talouden suunnittelua.

– EJR

Kaikki teoriat kutsuvat tavoittelemaan syvää yhteiskunnallista systeemitason muutosta. Talousjärjestelmän on uudistuttava rakenteellisella ja institutionaalisella tasolla toteuttamaan hyvinvoinnin tavoitetta ja siirryttävä palvelemaan ihmisen ja ympäristön etua nykyisestä riistävästä ja sortavasta mallista, joka priorisoi pääoman kasautumista ja harvojen etua. Tarvitaan kykyä nähdä laajoja kokonaisuuksia ja polkuriippuvuuksia, ja ennen kaikkea talouden ja maapallon yhteen kietoutunut luonne.

Analyysimme keskittyi kahteen syvästi toisiinsa kietoutuneeseen järjestelmään: ihmisiin ja planeettaan, tai tarkemmin sanottuna globaaliin talouteen ja maapallon elämää ylläpitävään järjestelmään. – E4A

Kun hyväksymme talouden luontaisen kompleksisuuden, voimme muovata sen loputtomasti sopeutuvia dynamiikkoja älykkäästi vaalien. Se avaa mahdollisuuden muuttaa nykyiset eriyttävät ja degeneratiiviset kansantaloudet rakenteeltaan distributiivisiksi ja regeneratiivisiksi. – DT

Yläluokkana sosiaalipoliittinen muutos korostaa usein valtioiden ja valtionhallinnon roolia kestävyysmurroksessa tarpeelliseksi ja keskeiseksi. Tarvittavien uudistusten laajuuden ja murroksen toteuttamisen kireän aikataulun vuoksi kaikki teoriat korostavat valtiollista lainsäädäntöä ja julkisen sektorin roolia muutosten ajurina. Samalla ne hylkäsivät ajatuksen autoritäärisestä vallasta ja korostivat jo aiemmin mainittua demokraattista päätöksentekoa. Teorioissa tärkeänä pidettiin, että kaiken toiminnan tulee edistää kansalaisten hyvinvointia ja vahvistaa sosiaalista perustaa oikeudenmukaisesti sekä valtioiden sisällä että niiden välillä.

Taloudellinen muutos puhuu talouskasvuparadigmasta luopumisen puolesta. Talouskasvukeskeisyydestä hyvinvoinnin tuottajana tulisi luopua, jotta voidaan toteuttaa syvää systeemitason muutosta kohti ekososiaalisesti kestävästä talousjärjestelmästä. Vaihtoehtoisten teorioiden asettamien tavoitteiden sisällönanalyysi paljastaa niistä löytyvän paljon yhteyksiä. Jaettuina tavoitteita löytyi jossain määrin kaikkien teoriaperheiden välillä. Vaikka teorioiden näkökulmat, keskeiset käsitteet ja menetelmät eroavat toisistaan, jakavat ne kuitenkin tavoitteen arvojen ja järjestelmän tasolla tapahtuvasta yhteiskunnallisesta uudistumisesta. Teoriat rakentavat kuvaa taloudesta, joka priorisoi ennen kaikkea ihmisten ja ekosysteemien hyvinvointia ja kyseenalaistavat nykyisen talousjärjestelmän kasvuriippuvuuden ja epätasa-arvoisen luonteen.

4.3 Teorioiden työkalujen luokittelu

Alaluvussa esitellään sisällönanalyysin tulokset siitä, millaisia työkaluja tai mekanismeja teorit kehittävät talousmallin muutokselle ja miten niitä mahdollisesti voi soveltaa käytäntöön. Analyysin luokittelu on esitetty alla taulukossa 4. Työkalut on jaoteltu pääluokkiin arvojen muutos ja järjestelmän muutos. Samoin kuin tavoitteista, löytyi työkaluista paljon yhtymäkohtia toisiinsa. Näitä on avattu tässä luvussa esimerkkeineen.

Taulukko 4. Sisällönanalyysi teorioiden työkaluista

Alaluokka	yläluokka	pääluokka
yhteisöjen ja yhteistyön vahvistaminen	tasa-arvo ja globaali valta	arvojen muutos
yhteiskunnallinen uudelleenjako		
vallan ja hierarkian muutos		
oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistäminen		
moraaliseettinen toiminta		
kasvu-uskosta luopuminen	tiedelähtöinen muutos	
planetaaristen rajojen kunnioittaminen		
tieteellisen tiedon hyödyntäminen		
uusien mittarien käyttöönotto		
finanssijärjestelmän muutos	rakenteellinen muutos	järjestelmän muutos
infrastruktuurin muutos		
maatalouden ja ruokajärjestelmän muutos		
työn muutos		
väestönkasvun hillitseminen		
varautuminen ja ennakointi		
valtionhallinnon aktiivinen rooli	sosiaalipoliittinen muutos	
toimeentulon turvaaminen		
politiikan muutos		
julkiset palvelut ja investoinnit		
kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen		
hyvinvoinnin priorisoiminen		
tuotannon ja kulutuksen vähentäminen	taloudellisen toiminnan muutos	
talouden sääntely		
innovaatiot		
resurssien tehokas käyttö		

4.3.1 Arvojen muutos

Työkalujen analyysissä arvojen muutos jakautuu yläluokkiin *tasa-arvo ja globaali valta* sekä *tiedelähtöinen muutos*. Nämä luokat kuvaavat, miten yhteiskunnat voivat tavoitella arvopohjan uudistamista kestävyysmurroksen vaatimalla tavalla ja millaisia arvoja niiden tulisi vaalia.

Tasa-arvo ja globaali valta

Tasa-arvo ja globaali valta kuvaa teorioissa vallan uudelleenjakoa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä valtainstituutioiden uudelleenmäärittelyä. Vallan ja hierarkian muutos kuvaa institutionaalista arvojen muutosta mitä tulee päätöksentekoon, resurssien käyttöön ja omistamiseen. Se kehottaa *status quon* kyseenalaistamiseen ja luopumaan länsimaalaiskeskeisestä maailmankuvasta. Globaali valtatasapaino on määriteltävä uudelleen niin, että haavoittuvimmassa yhteiskunnallisessa asemassa olevat globaalien etelän valtiot saavat tasavertaisen mahdollisuuden kehittyä ja varautua muuttuviin olosuhteisiin. Ympäristöoikeudenmukaisuuden nimissä varakkaiden, saastuttavien valtioiden on kannettava suurin vastuu ilmastotoimista ja yhteiskuntien sisällä varakkaimman osan on tehtävä suurimmat muokkaukset elämäntyyliinsään tasa-arvoisemman yhteiskunnan saavuttamiseksi. Ylipäätään länsimaalaista, valkoista ja patriarkaalista maailmankuvaa haastetaan ja valtahierarkioiden purkaminen nähdään keskeisenä globaalien kestävyysmurroksen saavuttamiseksi.

Salleh (2017, 263) kokoaa neljä periaatetta, joilla ekofeministit haastavat länsimaisen, eurosentrisen maailmankuvan: 1) luonto ja historia muodostavat materiaalisuuden kokonaisuuden, 2) luonto, naiset ja miehet ovat samalla sekä aktiivisia subjekteja että passiivisia objekteja, 3) naiseuden ja luonnon aineenvaihdunnassa on avain historialliseen nautintoon oikeuksista, omaisuudesta että seksuaalisuudesta (jouissance), 4) uusintava työ on malli kestävyydelle (sustainability).

–EFEM

Samaan aikaan köyhemmille maille, joilla on alhainen ekologinen jalanjälki, on annettava mahdollisuus kehittyä yleisessä prosessissa, jossa energian ja materiaalien läpivirtauksia supistetaan rikkaissa maissa ja globaalisti henkilökohtaisen kulutuksen fyysisissä termeissä laskettuna. Rikkaiden talouksien pienentäminen vaatii massiivista siirtymistä kestäviin teknologioihin, kuten aurinko- ja

tuulienergiaan. Mutta mikään olemassa oleva teknologia ei yksinään pysty ratkaisemaan ilmasto-ongelmaa vaaditussa aikataulussa, puhumattakaan koko planeetaarisen kriisin käsittelemisestä, samalla kun kapitalismin vaatima rajaton eksponentiaalinen kasautuminen ja varallisuuden epätasainen jakautuminen jatkuu.

– ESOS

Globaalin epätasa-arvon korjaaminen vaatii erityisesti naisten aseman parantamista, koulutuksen lisäämistä, sekä yhteisöllisyyden ja yhteistyön fasilitointia paikallisesti ja kansainvälisesti. Tämä voi tarkoittaa pieniä paikallisyhteisöjä, kuten osuuskuntia tai kylämäisiä naapurustoja, mutta myös institutionaalista järjestäytymistä esimerkiksi ammattiliittoihin. Naisten ja tyttöjen osallistumista koulutukseen ja työelämään on tuettava heidän taloudellisen itsenäisyytensä vahvistamiseksi erityisesti kehittyvissä maissa. Koulutuksen ja naisten ja tyttöjen aseman parantamisella voidaan ehkäistä epätasa-arvoisuutta ja parantaa erityisesti naisten ja lasten asemaa globaalisti.

Kansainvälinen yhteistyö on merkittävä osa kestävyysmurroksen laajaa läpiajoa ja samalla yksi sen suurimmista haasteista. Kehittyvät, globaalin etelän maat tarvitsevat tukea jatkaakseen kehittymistä tasa-arvoiseen suuntaan omaehtoisesti. Samalla globaalin pohjoisen on tunnustettava oma vastuunsa päästöjen tuotannossa ja kannettava seuraukset jatkuvasta voitontavoittelusta muun maailman ja ilmaston kustannuksella. Ilmastonmuutos on globaali kriisi, joka ei tunne valtioiden rajoja vaan koskettaa meitä kaikkia – on vain sattumaa, elämmekö kriisialttiilla alueella vai emme. Siksi kansallisvaltioiden tulisi muuttaa ajattelutapaansa ilmastonmuutoksen hillitsemisessä laajemmaksi, yli omien rajojensa ulottuvaksi. Muutos toimii tehokkaasti vain, jos tunnustamme sen globaalin luonteen ja arvotamme planeetan hyvinvoinnin oman valtion etujen ajamisen yli.

Tämä vaatii maailman laajimman koalition rakentamista. Ja sen on tapahduttava samalla, kun taloudellinen valta siirtyy tulevina vuosikymmeninä pois vanhasta hallitsevasta lännestä kohti sitä, mitä kutsumme tässä kirjassa 'suurimmaksi osaksi maailmaa'.

– E4A

Ensinnäkin Medeirosin lähestymistapaa voitaisiin muokata ottamaan huomioon turvallisen tulevaisuuden ilmaston saavuttamiseen tarvittavat resurssit. Nämä voidaan jakaa kahteen osaan: (1) kotimaiset investoinnit, joita tarvitaan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi välittömästi rikkaissa maissa vaaditulla hurjalla nopeudella ilmastokatastrofin välttämiseksi ja (2) siirrot, jotka tarvitaan

varmistamaan, että kehitysmaat voivat saavuttaa kestävän kehityksen polun samalla kun parannetaan tarpeiden tyydyttämisen tasoa. Tämä lähestymistapa tukisi Robeynsin ehdotusta laajentaa 'täyttämättömien tarpeiden' käsitettä kotimaisen tulon ulkopuolelle kolmessa radikaalissa suunnassa: Äärimmäisen globaalin köyhyyden tila; paikallisen tai globaalin epäedun tila; ja kiireellisten kollektiivisten toimintaongelmien tila (Robeyns 2018, 10–11). – KEHY

Suurin osa teorioista näkee sosiaalisen perustan edellytyksenä köyhyyden poistamisen yhteiskunnasta ja vaativat esimerkiksi sosiaalisen minimitulon määrittämistä tai kansalais- tai perustulon käyttöönottoa. Varallisuuserot lisäävät eriarvoisuutta, polarisaatiota ja sosiaalisia jännitteitä, joten yksityisomaisuuden ja yhteisresurssien tasapäistäminen toimii näitä hillitsevinä muutoksina. Yhteiskunnallinen uudelleenjako perustuu arvokäsitykseen, jossa jokainen ihminen ansaitsee inhimilliset olosuhteet olemassaololleen ilman velvoitteita, ja on viime kädessä yhteiskunnan tehtävä turvata kansalaisten ihmisoikeuksia turvaavat elinolot. Tällä tarkoitetaan ennen kaikkea köyhyyden poistamista, mutta myös rajojen asettamista varallisuuden kasautumiselle, alueellisten erojen lieventämistä sekä polarisaation ja sosiaalisten jännitteiden purkamista.

Tämä kuitenkin edellyttää pääomahyödykkeisiin ja rahoitukseen tehtävien investointien hallintaa sekä sosiaalisia ohjauskeinoja, jotka mahdollistavat taloudellisen ylijäämän mobilisoinnin tavoilla, jotka hyödyttävät koko väestöä (mukaan lukien tulevat sukupolvet), varmistavat tasa-arvoiset olosuhteet, kaikkien yksilöiden inhimillisen kehityksen perustan ja luonnon ympäristön suojelun. – ESOS

Siirtyminen turvalliseen ja oikeudenmukaiseen tilaan ihmiskunnalle tarkoittaa köyhyyden poistamista, jotta kaikki saadaan sosiaalisen perustan yläpuolelle, ja maailmanlaajuisen resurssien käytön vähentämistä, jotta se saadaan takaisin planeetaaristen rajojen sisälle. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus vaatii, että tämä kaksoistavoite saavutetaan huomattavasti suuremmalla maailmanlaajuisella tasa-arvolla luonnonvarojen käytössä, ja suurimmat vähennykset tulevat maailman rikkaimmilta kuluttajilta. Se vaatii myös huomattavasti suurempaa tehokkuutta luonnonvarojen käytössä ihmisten tarpeiden tyydyttämiseksi. – DT

Erityisesti kestävän hyvinvoinnin teoriat nostavat esille dilemman sosiaalisesti kestävän elintason ja ekologisen kestävyuden välillä: jos kaikki elävät sosiaalisen perustan yläpuolella, ylitämme planeetaariset rajat. Toisaalta useat teoriat argumentoivat, että olemassa

olevan varallisuuden uudelleenjaolla ei resursseja tarvitsisi lisätä huomattavia määriä nykyisestä. Ratkaisuksi hyvinvointiteoriat ehdottavat usein tarveteoreettista lähestymistapaa, jossa määritellään universaalit inhimilliset tarpeet, jotka ovat pysyviä kulttuurisista ja ajallisista vaihteluista huolimatta. Kun tällaiset tarpeet on identifioitu, voidaan määritellä tarpeiden tyydyttäjät – keinot, joilla inhimillistä hyvinvointia ylläpidetään. Juuri tarpeiden tyydyttäjien valinnoissa voimme tehdä muutoksen ekologisesti kestäviin vaihtoehtoihin, esimerkiksi valitsemalla kasvisruokavalion tai puhtaan energian. Tarveteorian avulla voidaan määritellä erilaisia kulutuskoreja eri yhteiskunnissa, jotta varmistetaan sosiaalinen perustaso ja ekologinen kulutuskatto. Ajatus tällaisista kulutuskäytävistä nousee esiin paitsi kestäväen hyvinvoinnin tutkimuksessa, myös donitsitalouden perustoimintamalli pohjautuu tähän ajatukseen. Monet teoriat hyödyntävät erityisesti planetaaristen rajojen määritelmää ekologisen kulutuksen ja tuotannon määrittämiseksi.

Kuitenkin, kun tarkastelu siirretään rikkaan kansallisvaltion sisältä globaalille areenalle, paljastuu perustavanlaatuinen dilemma: kulutuskokonaisuus, joka vaaditaan hyväksyttävän osallistumistason saavuttamiseksi modernissa yhteiskunnassa, ylittää huomattavasti turvallisen planeetan ekologiset rajat. Tämä osoittaa kohti kahta kulutuskäytävää: korkean tulotason 'sisäinen' kulutuskäytävä ja korkean tulotason maiden kulutuskäytävä suuren epätasa-arvon globaalissa kontekstissa.

– KEHY

Muutamit teoriat yhteiskunnallisesta uudelleenjaosta, kuten ekososialismi ja *Earth for All*, ottavat huomioon lisäksi varallisuuden kasautumisen ja esittävät keinoja rajoittaa yksityistä pääoman kasautumista. Varallisuuden uudelleenjakoon voidaan vaikuttaa sääntelemällä ihmisten tuloja. Ehdotuksena on esimerkiksi tulokatot yhteiskunnan ylimmällä varallisuusportaalla oleville sekä johtaja-asemassa toimiville henkilöille. Suositumpana ja helpommin toteutettavana keinona nähdään verotuksen progressiot, koskien erityisesti pääomatuloja ja perintöverotusta. Tätä perustellaan sillä, että maailmassa on jo nyt tarpeeksi varallisuutta koko ihmiskunnan nostamiseksi kestäväälle sosiaaliselle perustalle ja köyhyyden lopettamiselle, mutta koska pääoma on vain harvojen omistuksessa ja sitä hyödynnetään ensi sijassa varallisuuden kasvattamiseen, jää yhteiskunnalliset hyödyt toteutumatta – valumaefekti ei todellisuudessa toimi, vaan rikkaimpien rikastuminen johtaa vain eriarvoisuuden kasvuun lokaalisti ja globaalisti.

Kiinnostavana kategoriana teorioista nousi esiin moraalisen ja eettisen toiminnan ja ajattelutavan tärkeys. Tämä kuvastaa, kuinka tärkeää on pohtia ja keskustella ihmisyydestä, ihmisluonnosta ja ylipäätään tavastamme olla olemassa maailmassa, ja kuinka näiden käsitusten tulisi ohjata toimintaamme institutionaalisella tasolla. Valtavirtataloustieteen *homo economicus* käsitetään rationaaliseksi, kaikkietäväksi toimijaksi, joka ajaa ennen kaikkea omaa etuaan. Todellisuudessa ihmiset ovat kuitenkin epätäydellisiä, sosiaalisia olentoja, jotka tekevät päätöksiä perustuen myös moraalisiin ja eettisiin käsityksiinsä. Keskustelua laajentuneesta ihmiskuvasta tai luontosuhteestamme ei käydä, vaikka juuri tällaista arvojen ja maailmankuvan muutosta tarvitaan, jos halutaan ihmisten jakavan yhteisymmärrys kestävyysmurroksen tärkeydestä.

Tiedelähtöinen muutos

Tiedelähtöinen muutos yläluokkana kuvaa tieteellisen tutkimuksen yhteiskunnallisen arvostuksen nousua ja keskeisyyttä toimivien ja tehokkaiden muutoksien aikaansaamiseksi. Tähän liittyy tiettyjen tutkittujen, tieteellisten konseptien laaja käyttöönotto; erityisesti *planetaaristen rajojen ja systeemiajattelun* hyödyntäminen nousee keskiöön. Lisäksi yleinen tieteellisen tutkimuksen rahoittaminen ja arvostus päätöksenteossa korostuvat. Valtavirtaa haastava tieteellinen tutkimus ei ole saanut jalansijaa julkisessa ja poliittisessa keskustelussa, mutta tämä olisi tärkeää esimerkiksi talouskasvukeskustelua käydessä. Ekologisen taloustieteen tutkimus osoittaa, että kasvu-uskosta luopumiseksi ja talouskasvuparadigman hylkäämiseksi on paljon tieteellistä näyttöä, mutta tästä huolimatta tällaiset kannanotot ovat epäsuosittuja, koska ajatus asettuu vahvasti vastoin talouskasvukeikeistä valtaparadigmaa. Keskustelun käyminen tiedelähtöisesti toisi mukaan uusia ääniä ja näkökulmia, joiden kautta voidaan vaikuttaa ihmisten ja päättäjien arvoihin.

Tieteellisen tutkimuksen käyttäminen lähtökohtana muutokselle tarkoittaa teorioissa esimerkiksi sellaisten konseptien, kuin systeemiajattelun, *takaisinkytkentöjen* ja *vipupisteiden* käyttöönottoa talouden uudelleen rakentamisessa. Se tarkoittaa avointa keskustelua nykyisen talousjärjestelmän ongelmista ja sen epäonnistumisen tunnustamista ottamalla tieteellinen kritiikki vakavasti. Talouden uusi narratiivi on rakennettava nykytodellisuus ja sen äärimmäisen epätasa-arvoisuuden korjaaminen lähtökohtinaan. Tieteellisen ajattelun vahvistaminen yhteiskunnan eri tasoilla aina koulutuksesta poliittiseen päätöksentekoon nähdään kriittisenä kestävyysmurroksen edistämiseksi.

Koulutuksen uudistuksen kaikkialla tulisi perustua kahteen peruspilariin: kriittiseen ajatteluun ja systeemiajatteluun. Todennäköisesti maailman suurin haaste tänä päivänä ei ole ilmastonmuutos, biodiversiteetin katoaminen tai edes pandemia. Se on kollektiivinen kyvyttömyytemme erottaa fakta fiktiosta. – E4A

Kuinka parhaiten vaalia tätä prosessia, jossa talous kehittyy jatkuvasti evolutiivisesti? Opi löytämään "vipupisteet", sanoi Donella Meadows, kompleksisen systeemin pisteet, joissa yhden asian pieni muutos voi johtaa suureen systeemin laajuiseen muutokseen. - - Muita korkean tason vipupisteitä ovat muun muassa kasvua vahvistavien takaisinkytkentöjen heikentäminen sekä tasapainottavien takaisinkytkentöjen samanaikainen vahvistaminen. - - monet toimenpiteet talouden kasvuagnostisuuden mahdollistamiseksi ovat samoja, jotka auttavat viemään sitä kohti regeneratiivisuutta ja distributiivisuutta. – DT

Toinen keskeinen tiedelähtöinen uudistus on kasvu-uskosta luopuminen. Osa teorioista kehottaa kasvuagnostisuuteen, toiset taas kannattavat degrowthia ja kolmannet post-growthia. Kaikille yhteistä kuitenkin on, että bruttokansantuotteen käyrien vahtiminen ei johda inhimillisen tai ekologisen hyvinvoinnin kannalta positiivisiin lopputulemiin. Talouskasvun tavoittelemisen kaventaa mahdollisuuksiamme toimia toisin ja ajatella taloutta uusista näkökulmista. Kasvukriittisyys oli yksi kriteereistä teorioiden valinnalle, joten ei ole yllättävää, että se nousee tavalla tai toisella esiin kaikissa teorioissa.

Taloussuunnittelua on käytettävä uuteen tarkoitukseen, ei talouskasvua tai sotaa muita maita vastaan, vaan uuden sosiaalisten prioriteettien joukon luomiseksi, joka tähtää ihmisten kukoistamiseen ja kestävään sosiaaliseen aineenvaihduntaan maapallon kanssa. – ESOS

Materiaalisen kasvun ylittävä hyvinvointitalous tunnistaa, suojelee ja edistää luonnon, sosiaalisen ja inhimillisen pääoman panoksia kollektiiviseen hyvinvointiin. Hyvinvointitaloudessa kehitystä ei voida enää mitata yhdistetyillä indikaattoreilla, kuten bruttokansantuotteella (bkt), joka yksinkertaisesti laskee yhteen materiaalisen tuotannon ja kulutuksen markkina-arvon, vaan se vaatii moniulotteisen lähestymistavan, joka mittaa esimerkiksi luonnon ekosysteemien tilaa (esim. arvioimalla ihmisten luonnosta saamat hyödyt tai ihmisen toiminnan vaikutukset ekologisiin dynamiikkoihin), kollektiivisia terveysvaikutuksia ja elinajanodotetta sekä julkista luottamusta ja sosiaalisten suhteiden laatua. – KEHY

Kasvu-uskosta luopumiseen liittyy uudenlaisten mittarien käyttöönotto: elintaso ja hyvinvointia ei tule enää mitata vain taloudellisen tuotannon ja vaihdannan kasvulla, vaan mittarien tulee huomioida monipuolisemmin taloudellisen toiminnan vaikutukset yhteiskuntaan ja ilmastoon. Teoriat ehdottavat erilaisten indikaattorien, hiilijalanjälkilaskurien ja mittarien käyttöönottoa yhteiskunnallisen muutoksen vaikuttavuuden mittaamiseksi. Käytetyillä mittareilla on väliä, koska ne tuottavat aina tietynlaista tietoa. Jos bkt:n sijaan mitataan esimerkiksi tuotannon hiilijalanjälkeä tai siitä saatujen voittojen jakautumista, näyttää yhteiskunnallinen vaikuttavuus varsin erilaisessa valossa. Mittareiden valinta on tässä mielessä arvopohjainen päätös; ne näyttävät kehityksen haluamamme linssin läpi. Mittarit ovat tärkeitä kehityksen havainnollistajia ja vahvistavat poliittisten päättäjien ja väestön tietopohjaa ja ymmärrystä taloudellisen toiminnan todellisista vaikutuksista.

Nykyään on olemassa useita hyvinvointi-indikaattoreita, joita voidaan tehokkaasti ottaa käyttöön tukemaan politiikan tekoa hyvinvointitalouden periaatteiden toteuttamiseksi. Joitakin näistä ovat aidon edistyksen indikaattori, niin sanottu 'donitsi', sosiaalisen edistyksen indeksi sekä erilaiset kansainvälisten instituutioiden tuottamat sosiaalisen, luonnon ja inhimillisen pääoman mittarit.

– KEHY

Siirtymäpolitiikan mittaristo eroaa merkittävästi kilpailuvaltion taloustavoitteista. - - Kuitenkin siirtymäpolitiikan seuranta ja arviointi edellyttävät sisällöllisten tavoitteiden lisäksi tarkoitukseen soveltuvia määrällisiä indikaattoreita, jotka kuvaavat siirtymää ja sen edellytyksiä. Olemme määritelleet siirtymäpolitiikan mittareiksi yhtäältä ympäristöpaineiden vähentymisestä kertovat hiilitaseen ja luonnonvarojen kokonaiskäytön ja toisaalta jälleenrakennusta toteuttavan valtion toimintaedellytyksistä kertovat valtion maksukyvyn, siirtymätyöllisyyden ja yhteiskunnallisen resilienssin.

– EJR

Arvopohjan muutos avaa käyttöömme monia erilaisia työkaluja aina uudelleenjaosta uusiin kehitysmittareihin. Keskeisenä tekijänä pääluokassa on ekologisen ja sosiaalisen kestävyys- ja oikeudenmukaisuuden tavoitteet, jotka ohjaavat toimintaa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Moninaisempi tieteellisen tiedon hyödyntäminen päätöksenteossa mahdollistaa valtavirrasta poikkeavien näkökulmien esille tuomisen ja tiedepohjaisen yhteiskunnallisen keskustelun esimerkiksi kasvu-uskosta luopumisesta.

4.3.2 Järjestelmän muutos

Järjestelmän muutos kuvaa, miten teorioiden avulla voidaan muokata yhteiskunnan instituutioita ja rakenteita tuottamaan kestävästä hyvinvointia sekä ihmistä ja luontoa palvelevaa talousjärjestelmää. Se jakautuu *rakenteelliseen, sosiaalipoliittiseen* sekä *taloudellisen toiminnan muutokseen*. Näillä osa-alueilla yhdessä toteutettavat toimet mahdollistavat yhteiskunnallisen kestävyysmurroksen ja oikeudenmukaisen siirtymän.

Rakenteellinen muutos

Rakenteellinen muutos sisältää niin fyysisen todellisuuden uudelleen järjestämistä, kuin erilaisten arjen kannalta oleellisten instituutioiden ja rakenteiden purkamista ja uudistamista. Kuvattavat uudistukset ovat ehdotuksia siitä, miten rakenteista voidaan tehdä joustavampia ja resiliентtejä vastaamaan ekokriisin muuttuviin olosuhteisiin. *Resilienssillä* tarkoitetaan yhteiskunnan tai yhteisön kykyä toimia muutoksessa ja palautua kriiseistä, myös vahvempana kuin ennen sitä (Sitra 2025). Samalla nämä rakenteelliset muutokset tukevat innovointia sekä ekologista ja inhimillistä hyvinvointia.

Infrastruktuurin, maatalouden ja ruokajärjestelmän muutos koskevat jokaisen arjen kannalta olennaisia rakenteita, kuten energiaa, liikkumista, asumista ja ravinnon saantia. Näiden ehdotusten ja työkalujen rooli on eittämättä sivuosassa teorioissa, vaikka monet niistä pyrkiikin löytämään yleistason ratkaisuja käytännön kestäväan arkeen. Näen tämän kuitenkin keskitason teorioiden piirteenä, enkä niinkään teorioiden heikkoutena. Erityisesti *Earth for All* -teos rakentaa erilaisia skenaarioita siitä, millaiselta tulevaisuuden arki näyttää eri puolilla maailmaa eri asteisten ekokriisin vaikutusten seurauksena. Se on teorioista ainoa, joka erittelee yksityiskohtaisesti erilaisia energiamurrokseen, rakentamiseen ja maatalouden muutokseen liittyviä toimintatapoja.

Useat teoriat nostavat globaalin ruokajärjestelmän sekä ruokavalion muutoksen yhdeksi keskeiseksi kestävyysmekanismiksi. Tämä on järkevää, koska maatalous on yksi maailman saastuttavimmista teollisuudenaloista ja tehotuotanto on monin tavoin vahingollista ympäristölle. Näiden lisäksi järjestelmä on tehoton hyvinvoinnin näkökulmasta; vaikka tuotamme globaalisti riittävästi ruokaa nälänhädän poistamiseksi pysyvästi, epätasainen jakautuminen aiheuttaa toisaalla ylijäämää, toisaalla puutetta. Ruokajärjestelmää on muutettava ylijäämän minimoivaksi ja tasa-arvoiseksi. Lisäksi monet teoriat näkevät siirtymisen kasvisruokavalioon tai kasvisruokaa painottavaan ruokavalioon yhtenä

tehokkaimmista ja samalla helpoimmista tavoista vähentää maatalouden ja yksityisen kulutuksen hiilijalanjälkeä.

Perille pääseminen vaatii muutoksia monilla sektoreilla, kuten kaivos-, öljy-, kaasuteollisuudessa ja teollisessa kotieläintuotannossa. Myös purku- ja maantäytöyrytysten sekä rahoituskeinottelun kaltaisten alojen on supistuttava voimakkaasti. Niiden vastapainona tulevat pitkäaikaiset investoinnit uusiutuviin energianlähteisiin, julkiseen liikenteeseen, yhteisomistuksiin ja materiaalien suljettuun kiertoon perustuvaan valmistamiseen sekä rakennusten uudelleenkäyttöön.

– DT

Tapa, jolla viljelemme ruokaa ja muita hyödykkeitä, tarvitsee nopeaa ja laajaa uudistusta. Uusintava maatalous ja kestävä tehostaminen voivat tehdä viljelystä tehokkaampaa, lisätä satoa ja vähentää haitallisten kemikaalien käyttöä. Nämä ovat erilaisia lähestymistapoja, mutta niin sanottu 'kestävä tehostaminen' voi olla hyödyllinen silta kohti uusintavia käytäntöjä.

– E4A

Sen sijaan kaikki teoriaperheet nostavat esiin finanssi- ja rahajärjestelmän muutoksen yhtenä keskeisenä rakenteellisena tekijänä. Finanssipolitiikka määrittää keskeisesti sitä, miten yhteiskunnan varoja resursoidaan ja uudelleenjaetaan. Resursseja tulisi ohjata kestäviin ratkaisuihin ja vähentää saastuttavalta toiminnalta siinäkin tapauksessa, että lyhyellä aikavälillä ne aiheuttaa suurempia kuluja. Teorioiden mukaan finanssijärjestelmän uudistaminen vaatii pitkänäköisyyttä ja kestävyysshyötyjen odottamista pitkällä aikavälillä, samoin kun muut kestävyysmurrosta edistävät toimet. Nykyinen finanssijärjestelmä on syvästi sitoutunut lyhyen aikavälin tuotto-odotuksiin ja toimintaa muokataan lähinnä vuosineljännesten aikavälillä. Finanssipolitiikan muutos sitoutuu kasvu-uskosta luopumiseen ja eriytymiseen lyhyen aikavälin tuottojen maksimoimisesta. Etenkin julkisia investointeja on tehtävä pitkän aikavälin kukoistus ja hyvinvointi mielessä, mutta myös yksityisen sektorin rahoitusta tulee säännellä kestävyys edellä. Kestävyysmurroksen edistäminen vaatii investointeja, ja pääomaa on ohjattava nykyistä enemmän näihin kohteisiin.

Nämä havainnot viittaavat merkittävään rooliin julkiselle sektorille rahoitusressurssien hyödyntämisessä tarjontajärjestelmien muuttamiseksi (ks. Mazzucato, 2013). Aloitteemme osoittavat, että muutosprosessi voi olla hintava ja vaatii ulkoisia rahoituslähteitä eri toimijoille. Kuitenkin investoiminen näihin muutosaloitteisiin voi auttaa parantamaan taloudellista elinkelpoisuutta, esimerkiksi

vähentämällä energiakustannuksia pitkällä aikavälillä tai parantamalla julkisten hankintojen tehokkuutta.

– KEHY

Useat teoriat kannattavat perus- tai kansalaistulon käyttöönottoa turvaamaan yhteiskunnan sosiaalinen perusta. Universaali tukimuoto paitsi vähentäisi eriarvoisuutta, myös vapauttaisi inhimillisiä resursseja muunlaiseen työhön ja toimintaan. Samoin erilaisten yhteisomistajuuksien roolia halutaan lisätä, erityisesti kun on kyse globaaleista elämää ylläpitävistä järjestelmistä. Yhteisomistajuus nähdään tasa-arvoisempaan vaihtoehtona yksityisomistajuudelle. Teorioiden välillä on eroavaisuuksia siinä, millaisten asioiden tulisi olla yhteisomistuksessa ja missä määrin; osa kannattaa rahan ja tuotannontekijöiden demokratisoimista, osa näkee tärkeänä tiedon ja luonnonvarojen yhteisomistuksen.

Rahajärjestelmän muutos on yllättävän kannatettu työkalu: nykyinen rahan monokulttuuri nähdään vahingollisena ja tiukasti kapitalismin tavoitteita palvelevana. Sen sijaan tulisi rakentaa rahoituksen ”ekosysteemiä” luomalla vaihtoehtovaluuttoja nykyisten ohelle tai tilalle. Vaihtoehtoiset valuutat mahdollistaisivat erilaiset työn muodot ja esimerkiksi hoivatyön asianmukaisen arvottamisen. Se voisi lisätä yhteiskunnallisen osallistumisen muotoja sekä yhteisöllistä ja ekologisesti kestäväää toimintaa.

Rahan demokratisoiminen mahdollistaisi neuvottelun siitä, miten hoivaa arvoitetaan. Lisäksi rahasta tulisi tehdä yhteisöllistä lisäämällä vaihtoehtoisten valuuttojen järjestelmiä. Jos yksityisiltä pankeilta poistettaisiin oikeus luoda rahaa ja niille palautettaisiin lainananto vain talletuksia vastaan, vähenisi paine pelastaa yksityisiä pankkeja finanssikriiseissä julkisilla varoilla. Tämä edelleen vähentäisi tarvetta leikata julkisia menoja, joiden pienentäminen vaikeuttaisi erityisesti naisten, lasten, vanhusten, sairaiden ja vähävaraisten toimeen tuloa. Rahasta tulisi tehdä yhteistä (commons), ja sitä tulisi käyttää esimerkiksi kansalaispalkan maksamiseen, jolloin ihmiset voisivat käyttää aikansa muuhun kuin kaksiportaisen järjestelmän ylläpitoon.

– EFEM

Työn institutionaalinen muutos on usein esille nouseva työkalu. Sillä viitataan sekä työmarkkinoiden murrokseen että siihen, mikä ylipäättään ymmärretään työkksi ja miten sitä tulisi arvottaa. Työmarkkinoiden logiikan sekä työn tarjonnan ja kysynnän määrittävä tekijä tulee olla ekologinen ja sosiaalinen kestävyys markkinalakien sijaan. Yhteistä teorioille on informaalin ja palkattoman työn ymmärtäminen yhtä lailla arvokkaana kuin perinteinen palkkatyö. Samalla tavoitellaan yleisesti pienempää työaika, koska se tukee

inhimillisen hyvinvoinnin tavoitteita. Lisäksi pienemmän talouden yhteiskunnassa ei ylipäätään ole kaikilla aloilla tarvetta yhtä suurille työtunneille kuin kilpailuyhteiskunnassa. Esimerkiksi 4-päiväinen työviikko nähdään mahdollisena tapana toteuttaa työn uudelleenjärjestäminen. Työaika lyhentämällä voidaan samalla taata useampien ihmisten työllistyminen. Kestävyyismurroksen toteuttaminen ja järjestelmän muutokset itsessään luovat uusia työpaikkoja, samalla kun etenkin kestävämmiltä teollisuudenaloilta poistuu työpaikkoja. Tarvitaan laajaa yhteiskunnallista ohjausta ja resurssien uudelleenjärjestämistä, jotta työvoimaa voidaan suunnata tulevaisuudessa yhä enemmän kestäville aloille.

- - Hyvinvointitalouden näkökulmasta työ tarkoittaa mitä tahansa muodollista tai epämuodollista, palkallista tai palkatonta panosta kollektiiviseen inhimilliseen ja ekologiseen hyvinvointiin. Tätä 'hyvinvointityötä' tulisi aina tukea talouspolitiikassa, esimerkiksi erillisillä hyvinvointiohjelmilla, jotka sisältävät korvauksia kotitalous- ja yhteisöhoivasta (esim. yleinen kansalaispalvelu). – KEHY

Siinä missä kilpailuvaltion työllisyyspolitiikka tavoittelee työn tarjonnan lisäämistä sinällään ilman sen kummempaa näkemystä siitä, millaista työtä on tarvetta synnyttää, siirtymäpolitiikka kiinnittää huomion työn sisältöön. Siirtymä työllisyydessä määritellään, mitkä työt ovat kestävämpiä ja mitkä kestäviä ja jälleenrakennuksen mukaisia. Työllisyyspolitiikan tehtävänä on siirtää työllisyyttä kestäviin ja jälleenrakennuksen mukaisiin tehtäviin (Järvensivu & Toivanen 2018).

– EJR

Vähemmän keskusteltu rakenteellinen muutos on väestönkasvun hillitseminen. Tämä ei ole yllättävää, koska aihe on vaikea ja liitetään helposti fasistisiin ja rasistisiin ideologioihin. Kasvukriittiset teoriat sen sijaan lähestyvät väestönkasvua erityisesti globaalin tasa-arvon ja globaalin etelän elintason nostamisen kautta. Esimerkiksi donitsitalousmalli näkee, että köyhyden lopettaminen ja erityisesti naisten koulutuksen ja mahdollisuuksien lisääminen johtaa ja on johtanut syntyvyyden laskuun. Elintason nousu sekä nälänhädän ja köyhyden lopettaminen parantavat naisten asemaa sekä yleisesti elinajanodotetta ja vähentää lapsikuolleisuutta. Väestönkasvun hillitseminen vaikuttaa paitsi paikallisesti väestönrakenteeseen, myös globaalisti maapallon kantokykyyn.

Donitsin näkökulmasta viesti on selvä: tehokkain tapa vakiinnuttaa ihmiskunnan väkiluku on varmistaa, että jokainen ihminen voi elää ilman puutetta ja yhteiskunnallisen perustan yläpuolella. – DT

Järjestelmätason joustavuus ja muuntautumiskyky tulee ylipäättään olemaan yhä tärkeämpää ilmastonmuutokseen varautumisessa. Ekologiset kriisit ja tuhot tulevat olemaan yhä yleisempiä ja vakavampia, ja yhteiskuntien resilienssin merkitys tulee korostumaan. Eri-alaisten turvaverkkojen rakentaminen ja muuntautumiskyvyn fasilointi rakenteissa ja instituutioissa on tarpeellista kaikissa tulevaisuusskenaarioissa varmistaaksemme mahdollisimman vähäiset inhimilliset ja ympäristötuhot. Varautuminen ja ennakointi lisää yhteiskuntien valmiuksia toimia kriisitilanteissa ennaltaehkäisevästi, sekä palautua ja uudelleenrakentaa tehokkaasti katastrofin jälkeen. Yhteiskunnallinen varautuminen ei kuitenkaan tarkoita vain varakkaimpien ja hyväosaisten mahdollisuuksia suojata itsensä ja omaisuutensa. Resilienssin rakentaminen vaatii vahvaa sosiaalista perustaa, jotta kaikilla on mahdollisuus sopeutua ja varautua ilmastonmuutoksen tuomiin olosuhteisiin ja kriiseihin.

Pointti on: Yhteiskuntien on valmistauduttava häiriöihin ja rakennettava resilienssiä – tämä tarkoittaa olennaisten turvaverkkojen tarjoamista. Yksi tärkeä tapa rakentaa resilienssiä on puuttua eriarvoisuuteen - -. – E4A

Energia- ja ruokajärjestelmän sekä fyysisen ympäristön muutos vaikuttaa olennaisesti ihmisten arjen kestävyYTEEN. Siirtyminen puhtaaseen sähköenergiaan, kasvisruokavalioon sekä kevyen ja julkisen liikenteen suosimiseen helpottuu, kun infrastruktuurit tukevat ja kannustavat väestön siirtymistä tällaiseen elämäntapaan. On oltava valmiita investoimaan kestävyysmurrokseen ennen kuin sille on laajaa kysyntää, ja sen sijaan tähdättävä pitkän aikavälin kannattavuuteen. Sama pätee finanssi- ja rahajärjestelmään sekä yhteiskunnallisen resilienssin vahvistamiseen. Kasvu-uskosta luopuminen tukee investointeja kestäviin rakenteisiin ja mahdollistaa uudenlaisia elämäntapoja esimerkiksi työn muutoksen kautta. Tuottavan työn määritelmä voidaan kirjoittaa uudelleen, jolloin kaikki uusintava työ voidaan arvottaa, toisin kuin nyt. Tämä tukee moninaista yhteiskunnallista osallistumista ja tasa-arvoistaa työhön osallistumista, kun esimerkiksi pitkäaikaistyöttömät voivat työllistyä uusilla tavoilla.

Sosiaalipoliittinen muutos

Sosiaalipoliittinen muutos käsittää työkaluja, joita voidaan hyödyntää erityisesti valtionhallinnon tasolla, poliittisessa päätöksenteossa ja julkisella sektorilla. Teorioissa korostuu valtion aktiivinen rooli kestävyysmurroksen edistäjänä sekä tarvittavan sääntelyn ja tuuppauksen toimeenpanijana. Valtionhallinnon tulee toimia kansalaisten mandaatilla ja vaalia

demokratiaa. Valtion ja julkisen sektorin tehtävänä on myös tukea ekososiaalisten hankkeiden ja innovaatioiden kehittämistä.

Ennen kaikkea kestävyysmurroksen ajaminen tarvitsee aktiivista valtionhallintoa ja julkista sektoria. Esimerkiksi hyvinvointiteorioiden ja ekologisen jälleenrakennuksen mukaan poliittisten päättäjien on oltava valmiita ottamaan entistä suurempi rooli ekososiaalisten projektien edistämiseksi, koska valtiollinen hallinta on tehokkain tapa saada aikaan koko yhteiskuntaa koskevia rakenteellisia muutoksia. Samalla politiikan ja poliittisen keskustelun kautta voidaan tuoda valtavirtaan kestävyysmurroksen kannalta oleellisia kysymyksiä ja lisätä väestön tietoisuutta. Hallitusten ja valtionhallinnon on tärkeää toimia kansalaisten mandaatilla, vaikka se vaikeuttaisi päätöksentekoa ja ekososiaalisten hankkeiden läpimenoa. Poliittikkainterventioiden tulee toteuttaa päämäärää inhimillisestä sosiaalisesta perustasta planetaarisissa rajoissa.

Politiikan muutos voi tarkoittaa kansalaisten osallistamista politiikkaan erilaisten yhteisöllisten päätöstentekoprosessien ja -alustojen kautta. Toisaalta poliittinen järjestäytyminen tulee olla alhaalta ylöspäin suuntautuvaa ja väestön organisoituminen ruohonjuuritasolla on tärkeää. Samalla vahvistettaisiin kansalaisyhteiskuntaa ja väestön kuulumisuuden ja osallisuuden kokemusta, mikä lisää sisäistä motivaatiota osallistua erilaisiin ekososiaalisiin projekteihin ja elämäntapoihin, sekä tehdä kestäviä kulutusvalintoja arjessa että painostaa päättäjiä edistämään kestävyysmurrosta. Poliittisen toiminnan avulla voidaan saavuttaa tärkeitä vipupisteitä tai käännöskohtia, jotka laukaisevat laajemman yhteiskunnallisen muutoksen kohti kestävyyttä.

- - demokratioiden tehtäväksi jää huolehtia ja arvioida, että kestävyysmurros nauttii mahdollisimman laajaa kansalaisten hyväksyntää. Tätä voidaan edistää turvaamalla pääsy kansalaisten hyvinvointia ylläpitäviin julkisiin palveluihin, ruokkimalla osallisuutta kestävyysmurrosta koskevissa päätöksissä ja suunnittelemalla oikeudenmukainen siirtymä niin, että työnsä menettäneet voivat saada turvaa, koulutusta ja työllistyä uudelleen.

– EJR

Hyvinvoinnin priorisoiminen on sekä yksi tärkeimmistä tavoitteista että työkaluista. Hyödyntämällä inhimillisen ja ekologisen hyvinvoinnin priorisoivaa toimintatapaa sosiaalipoliittisen päätöksenteon tulee ensi sijassa vahvistaa sosiaalista perustaa ekologisisissa rajoissa. Poliitiikan tulee tulevaisuudessa priorisoida yhteiskunnallista hyvinvointia sen keskeisenä tavoitteena sen sijaan, että poliittisia päätöksiä tehdään yksin talouskasvun tai

taloudellisen tilanteen perusteella. Ekososiaaliset hankkeet ja projektit tulee sisällyttää osaksi hallintoelinten toimintaa ja investointeja, jotta voidaan fasilitoida hyvinvointia priorisoivaa ja tukevaa toimintaa. Hyvinvoinnin tavoittelusta on rakennettava yhteiskunnan rakenteet läpäisevä ajattelutapa, kuten kapitalistinen kasvufetissi on tehnyt.

Vaikka tutkimamme ekososiaaliset aloitteet ovat asteittaisia, ne auttavat 'avaamaan' lukkiutuneen järjestelmän sosioekologiselle muutokselle, kuten sosioekologisten järjestelmien tutkimuksessa on ennakoitu (esim. Olsson et al., 2010). – KEHY

Kaikkien ihmisten toimeentulon turvaaminen ja puutteen poistaminen sitoutuu hyvinvoinnin priorisoimiseen. Useissa teorioissa nostetaan esiin perustulon tai kansalaistulon käyttöönotto konkreettisenä keinona varmistaa yhdenvertainen toimeentulo kaikille. Perustulo on keino, jolla voidaan määrittää sosiaalisen ja kulttuurisen kontekstin perusteella minimitulo, joka kattaa riittävän elintason kussakin yhteiskunnassa. Voidaan luoda esimerkiksi erilaisia kulutuskoreja, joiden avulla määritellään minimikulutus, joka takaa hyvän elämän edellytykset. Toisaalta voidaan luoda myös kulutuskattoja määrittelemällä ekologisesti kestävänsä kulutuksen raamit: tällaiset kulutuskäytävät tai -korit ovat tapoja määrällistää ja mitata toimeentuloa ja hyvinvointia yhteiskunnassa – ja perustulo varmistaa, ettei kukaan jää sen alapuolelle.

Tämän vuoksi olemme ehdottaneet kansalaisrahastoja jakamaan 'universaalia perusosinkoa' keskeisenä politiikkainnovaationa eriarvoisuuden torjumiseksi ja väestön suojelemiseksi väistämättömiltä taloudellisilta häiriöiltä. Kuten perinteisessä 'maksu ja osinko' -politiikassa, kansalaisrahastolla on kaksi osaa: yksityissektori veloitetaan resurssien, kuten fossiilisten polttoaineiden, maan, makean veden, meren, mineraalien, ilmakehän ja jopa datan ja tiedon, käytöstä, joita tulisi pitää koko yhteiskunnan hoidossa. Maksut sijoitetaan kansallisiin kansalaisrahastoihin, ja tämä tulo jaetaan sitten tasapuolisesti kaikille maan kansalaisille universaalien perusosinon (universal basic dividend, UBD) kautta. – E4A

Ylipäätään julkisen sektorin ja julkisten investointien määrää tulee kasvattaa, jotta voidaan rakentaa resilienttejä yhteiskuntia, joilla on vahva sosiaalinen perusta. Kasvu-uskosta luopuminen ja hyvinvoinnin priorisointi ohjaavat toimintaa, ja ajattelutapojen muutos ohjaa luonnostaan vahvistamaan julkista sektoria ja valtionhallinnon aktiivista roolia ekososiaalisessa yhteiskuntaprojektissa. Kansalaisten aktivointi ja osallistaminen sekä paikalliseen toimintaan että poliittiseen päätöksentekoon ovat tärkeitä demokratiaa

ylläpitäviä ominaisuuksia, jotka samalla lisäävät väestön motivaatiota ja ymmärrystä kestävyysprojekteihin osallistumiseen.

Taloudellisen toiminnan muutos

Viimeinen yläluokka, taloudellisen toiminnan muutos, kuvaa nimensä mukaisesti talouden ulottuvuuteen vaikuttavia työkaluja. Tutkielmassa talous on ymmärretty uppoutuneena sitä ympäröivään yhteiskuntaan, eikä taloutta voida siten erottaa muista yhteiskunnallisista vaikutuksista, joita aiemmin kuvatut työkalut luovat ja samoin talouden piirissä tehdyt muutokset heijastuvat muuhun yhteiskuntaan.

Talouden sääntely edellyttää valtionhallinnon aktiivista roolia ja laajaa julkista sektoria. Siihen tarvitaan yhteiskunnallista arvojen muutosta, yhteisöllistä oppimista ja kasvuuskosta luopumista. Nykyisen talouden *status quon* kyseenalaistaminen on väistämätön osa tätä kehityskulkua. Kapitalistinen markkinalogiikka ja pientä rikasta vähemmistöä palveleva talousjärjestelmä ei osoittaudu tehokkaaksi, kun tavoitteena on yhteiskunnallisen hyvinvoinnin priorisointi, ja tähän tavoitteeseen päästään vain nykyistä vahvemmalla talouden sääntelyllä.

Unohdetaan vapaat markkinat ja korvataan ne sulautuvilla markkinoilla. - - tästä seuraa, että mitään sääntelyn purkamista ei ole olemassakaan. On vain uudelleen sääntelyä, joka sulauttaa markkinat uuteen poliittisten, laillisten ja kulttuuristen sääntöjen joukkoon yksinkertaisesti muuttamalla, ketkä kantavat riskit, maksavat hinnan ja korjaavat hyödyn muutoksesta.

– DT

Ei ole yhtä oikeaa vastausta siihen, miten ja kuinka paljon taloutta tulisi säännellä. Suurin osa teorioista korostaa julkisten investointien lisäämistä ja yksityisen sektorin vahvempaa sääntelyä ekologisen kestävyuden saavuttamiseksi, mutta ei kuitenkaan halua lopettaa yksityisyrittäjyyttä kokonaan. Omistamisen ja tuotannon sääntely voi tarkoittaa esimerkiksi kansalaisten yhteisomistajuutta tai paikallista pientuotantoa. Taloudellisen sääntelyn äärimmäisin versio on ekososialistinen näkemys, joka yhdistää marxilaisen teorian yksityisten tuotantovälineiden haltuun ottamisesta degrowthin tavoitteisiin ylimääräisen tuotannon alasajosta ja talouden pienentämisestä. Taustalla oleva ajatus ympäristön ja väestön hyvinvoinnista on silti kaikissa teorioissa sama.

Muun talouden osalta yksityiset yritykset tulisi demokratisoida ja saattaa työntekijöiden ja yhteisön hallintaan tarpeen mukaan, ja tuotanto tulisi järjestää uudelleen hyvinvoinnin ja ekologian tavoitteiden ympärille. Seuraavaksi, kun turvaamme ja parannamme sosiaalisesti ja ekologisesti välttämättömiä sektoreita, meidän on myös vähennettävä sosiaalisesti vähemmän välttämättömiä tuotannon muotoja. - - Mutta kuten degrowth-tutkimus osoittaa, meidän on myös vähennettävä kokonaisvaltaista tuotantoa muilla tuhoisilla teollisuudenaloilla (autot, lentoyhtiöt, kartanot, teollisuusliha, pikamuoti, mainonta, aseet jne.), samalla kun pidennämme tuotteiden elinkaarta ja kiellämme hyödykkeiden suunnitellun vanhentumisen. Tämä prosessi tulisi toteuttaa demokraattisesti, mutta myös perustua ekologiseen materiaaliseen todellisuuteen ja dekolonialistisen oikeudenmukaisuuden vaatimuksiin. – ESOS

Teoriat esittävät, että kulutuksen ja tuotannon vähentäminen etenkin rikkaissa teollistuneissa maissa on välttämätöntä planetaaristen rajojen sisälle pääsemiseksi. Ylikulutus ja -tuotanto on globaali ongelma, joka on suoraan kapitalistisen markkinalogiikan ja kasvufetissin aiheuttamaa ja ihmisten hyvinvoinnin kannalta tarpeetonta. Globaalissa etelässä suuri osa väestöstä ei pääse sosiaalisen perustan yläpuolelle vaan kärsii köyhyydestä ja puutteesta, samalla kun globaalissa pohjoisessa kerskakulutus on lisääntynyt elintason nousun myötä ja jatkaa kasvuaan, vaikka siitä saatavat hyödyt eivät ole enää merkittäviä. Taloudellisen toiminnan luoma epätasa-arvoisuus näkyykin varsin selvästi väestön kulumahdollisuuksissa, johtaen ylikulutukseen pienessä osassa maailmaa ja alikulutukseen suurimmassa osassa maailmaa.

Lisäksi tuotantoa on säänneltävä vastaamaan ensi sijassa väestön välttämättömiin tarpeisiin ja resursseja on ohjattava pois ilmastolle haitallisilta tuotannonaloilta vihreään teknologiaan ja innovaatioihin. Vaikka innovaatioiden ja teknologisen kehityksen ei nähdä yksin vastaavan teollisuuden ja tuotannon tarpeisiin kestävyysmurroksessa, on se tärkeä investointikohde osana laajaa yhteiskuntaprojektia. Kestävyysinvestointi yksinään ei mahdollista irtikytkentää, kuten monet liberaalimmat tahot ja teoriat väittävät, vaan sen ohella tarvitaan tosiasiallista talouden pienentämistä ja uudelleenfokusointia tarveperustaiseen tuotantoon. Kaikki teoriat tunnistavat ja nimeävät tämänhetkisen ylikulutuksen ja -tuotannon keskeiseksi ongelmaksi ympäristön kestävyydelle. Keskeistä on säännellä tuotantoa ja kulutusta yhteiskunnallisessa kontekstissa: tarpeiden tyydyttäjät ovat erilaisia eri puolilla maailmaa.

Tämä vaatii maailmanlaajuisen talousjärjestelmän uudelleenjärjestelyä. Erityisesti meidän on mietittävä talouskasvua uudelleen, jotta taloudet, jotka tarvitsevat kasvua, voivat kasvaa ja taloudet, jotka kuluttavat liikaa, voivat kehittää uusia toimintajärjestelmiä. – E4A

Tuotannon ja kulutuksen vähentämiseen liittyy resurssien tehokas käyttö. Teoriat tunnistavat nykyisen tuotantotavan heikkoutena resurssien tehottoman allokoinnin, mikä johtaa ylituotantoon ja tarpeettoman jätteen ja päästöjen syntymiseen lähes kaikilla teollisuudenaloilla – näkyvimmin esimerkiksi ruokateollisuudessa. Tämä johtuu kapitalistisesta voitontavoittelun logiikasta, joka kannustaa tuottamaan mahdollisimman paljon mahdollisimman halvalla. Jatkuva kilpailu vapailla markkinoilla pakottaa yritykset leikkaamaan kustannuksiaan, jolloin tuotantoa siirretään halvan työvoiman maihin, joissa toimintaa ei säännellä eikä ekologisia vaikutuksia huomioida lainsäädännössä yhtä tiukasti. Globaalin etelän ruoantuotannossa tämä näkyy esimerkiksi monoviljelynä, joka kuihduttaa maaperää ravinteista ja tekee paikallisesta maataloudesta riskialttiin säälle ja tuholaisille. Suurin osa tuotetusta ruoasta viedään ulkomaille, samalla kun paikallinen väestö näkee paikoin nälkää. Vaikka tuotanto ja markkinointi kannustaa tuontimaissa ylikulutukseen, jää osa varastosta aina myymättä, tuottaen globaalisti suuret määrät jätettä.

Logiikka osoittautuu järjettömäksi, kun tuotannon tavoitteeksi asetetaan hyvinvoinnin priorisointi: erityisesti kriittisillä aloilla, kuten ruoantuotannossa, on äärimmäisen tehontonta tuottaa ruokaa suoraan jätteeksi, kun samalla muualla maailmassa kärsitään nälästä. Nykyinen tuotantotalous perustuu pitkälti luonnonvarojen ja heikommassa asemassa olevien yhteiskuntien riistoon, mikä mahdollistaa halpatuotannon ja lopputuotteiden suhteettoman edullisen hinnan. Sen sijaan, kun luonnonvarojen rajallisuus ja ihmistyön arvo tunnustetaan ja ne arvotetaan sen mukaisesti, korostuu resurssien tarkoituksenmukainen käyttö ja tarpeiden tyydyttämiseen tähtäävä tuotantotapa.

- - siirtymäpolitiikka kiinnittyy talousteoreettiseen näkemykseen, jossa raha ei ole moderneissa talouksissa niukka resurssi. Sen sijaan niukkuutta on luonnon varoista, työvoimasta, osaamisesta – ja myös poliittisesta mielikuvituksesta. – EJ

Taloudellisen toiminnan muutos perustuu vahvempaan valtiolliseen sääntelyyn ja julkisen talouden vahvistamiseen. Tarvitaan investointeja ja resursseja julkiselle sektorille, jotta voidaan vahvistaa sosiaalista perustaa ja ohjata talouden toimintaa pois kasvun tavoittelusta ja kohti hyvinvoinnin tavoittelua. Yhteiskuntien sisäisen taloussääntelyn

lisäksi on otettava huomioon globaali epätasa-arvoisuus ja vähennettävä ylituotantoa ja -kulutusta rikkaissa teollisuusmaissa samalla kun mahdollistetaan globaalin etelän kestävä talouskehitys. Luonnonvaroja, työvoimaa ja muita taloudellisen toiminnan vaatimia resursseja tulee arvottaa oikeudenmukaisesti ja niiden riistoon perustuva tuotanto lopetettava. Näiden toimien avulla voidaan rakentaa kestävää talousjärjestelmää, joka perustuu pitkän aikavälin kukoistuksen tavoittelulle lyhyen aikavälin tuottojen sijaan.

Työkalujen analyysi paljastaa kasvukriittisten teorioiden välillä paljon samankaltaisuuksia niiden ehdottamissa tavoissa siirtyä ekososiaalisesti kestävään yhteiskuntaan ja talousjärjestelmään. Vaikka toimintaehdotusten painopisteet ja näkökulmat eroavat toisistaan, jakavat ne yhteisen päämäärän ja erot ovat enemmän astevaihteluita työkalujen ”radikaaliudessa” kuin selkeitä ristiriitoja sen välillä, millaisten keinojen avulla kestävyysmurrosta voidaan edistää. Analysoidut teoriat nostavat esiin paljon muutosehdotuksia arvojen ja järjestelmän tasolla. Usein vaihtoehtoisia kasvukriittisiä teorioita kohtaan on osoitettu kritiikkiä siitä, ettei niillä ole konkreettisia keinoja saavuttaa tavoitteitaan, mutta tämä analyysi osoittaa näiden väitteiden paikkaansa pitämättömyyden tuomalla esiin laajan – vaikkei tyhjentävän – kattauksen erilaisia työkaluja, joita nämä teoriat ovat kehittäneet.

5 POHDINTA

Aineiston analyysistä nousee esiin keskeisiä teemoja, jotka sitoutuvat kestävyysmurroksen edistämiseen ja talousjärjestelmän uudistamiseen. Keskeistä on, että vaihtoehtoiset teoriat siirtävät sivuun jatkuvan kasvun talouden ensisijaisena tavoitteena ja ehdottavat uutta kiintopistettä taloudelliselle toiminnalle: *ekososiaalista hyvinvointia*. Kaiken tuotannon ja kulutuksen tulisi orientoitua vastaamaan ihmisten perustarpeisiin ja taata kaikille riittävä elintaso, kuitenkin ylittämättä maapallon kantokykyä ja varmistamalla ympäristöresurssien tehokas ja rajallinen käyttö. Tätä talousmallia kuvataan teorioissa esimerkiksi donitsin, kulutuskäytävien, planetaaristen rajojen ja sosiaalisen perustan käsitteiden avulla. Teoriat kyseenalaistavat talouskasvuparadigman hegemonisen vallan kapitalistisissa yhteiskunnissa ja osoittavat, että ekologista ja sosiaalista hyvinvointia voidaan tuottaa myös taloudellisen kohtuuden rajoissa.

Arvojen muutokseen tähtäävä toiminta nosti esiin (talous-)tieteellisen ajattelun muutoksen, mikä tarkoittaa valtavirtataloustieteen hegemonisen aseman kyseenalaistamista ja vaihtoehtoisten ajattelutapojen käyttöönottoa. Teoriat esittivät tällaisena vaihtoehtona *systemiajattelun*, joka on Donella Meadowsin kehittämä tapa tutkia maailmaa holistisena systeeminä, jonka sisäiset toiminnot (*functions*) ja interaktiot määrittävät systeemiä. Systeemiä voidaan siis muuttaa vaikuttamalla sen toimintoihin sen sijaan, että pitäisi pyrkiä suoraan koko systeemin muutokseen. Toimintoja voidaan muuttaa löytämällä niiden keskeiset *vipupisteet*: paikat, joiden muutos aiheuttaa ketjureaktion niitä ympäröivissä toiminnoissa. Vipupisteitä kääntämällä voidaan saavuttaa laaja yhteiskunnallinen murros suhteellisen pienillä muutoksilla. (Zhang & Kennedy 2020.) Systemiajattelua tulisi hyödyntää laajasti ja opettaa ihmisiä jo peruskoulutasolla tarkastelemaan ympäröivää maailmaa kriittisesti. Systemiajattelu kumoaa talouskasvuparadigman uskomukset siitä, että talous on ihmisten yläpuolella oleva muuttumaton voima, ja taivuttaa talouden palvelemaan ihmisten ja ympäristön tarpeita.

Muutoksen tulee olla tasa-arvoista, demokraattista ja globaaliin uudelleenjakoon perustuvaa. Kestävyysmurroksen toteuttaminen vaatii luontosuhtemme tarkastelua ja siirtymistä pois uusliberalistisesta *homo economicuksen* kuvasta kohti luontoa kunnioittavaa ja osana ekosysteemiä toimivaa ihmiskuvaa. Taloudellisen toiminnan tulee ottaa huomioon moraaliset ja eettiset periaatteet päätöksenteossa pelkän hyödyn maksimoimisen

sijaan. Arvojen muutos kuvaa systeemiajattelun mukaista käsitystä ihmisestä osana maailmansysteemiä, jossa kaikki toiminnot vaikuttavat toisiinsa.

Järjestelmän tasolla taloudellisen toiminnan tulee olla *tarveperustaista*, eli priorisoida yleisinhimillisiä tarpeita, kuten ruokaa, vettä, asumista ja terveyttä ja taata näiden toteutuminen globaalisti. Tarpeiden tyydyttäjiä muokkaamalla voidaan vaikuttaa tuotannon ekologisuuteen: voidaan valita vähiten ympäristökuormitusta tuottavat tavat varmistaa riittävä elintaso. Kulutuksen mahdollisuuksia on säänneltävä globaalisti niin, että eniten saastuttavat globaalin pohjoisen maat rajaavat kulutustaan ja globaalin etelän elintason nousu kestäväälle tasolle mahdollistuu, myös talouskasvun kautta. Kulutusta voidaan säännellä esimerkiksi kulutuskorien ja -käytävien, yhteisöllisen toiminnan ja uudelleenjaon kautta. Kaikista rikkaimmille väestöryhmille voidaan myös asettaa kulutus- tai tulokat-toja tai varallisuutta verottaa enemmän. Yhtenä keinona nähtiin myös työelämän muutos ja arvotettavan työn uudelleenmäärittely: sosiaalisesti ja ekologisesti uusintava työ tulisi arvottaa nykyisen palkkatyön tavoin ja palkaton työ, kuten kotona tehty hoivatyö, tulisi tunnustaa yhteiskunnallisesti arvokkaana panoksena. Tämä mahdollistaisi uudenlaiset työn muodot ja voisi työllistää esimerkiksi pitkäaikaistyöttömiä ja osatyökykyisiä nykyistä enemmän.

Työn, koulutuksen ja toimeentulon on oltava tasa-arvoista sukupuoleen, rotuun tai muihin ominaisuuksiin katsomatta, ja erityisesti naisten ja muiden haavoittuvien ryhmien oikeudet riittävään elintasoon ja toimijuuteen on turvattava. Kestävyyismurroksessa valtionhallinnolla ja julkisella sektorilla on aktiivinen rooli suunnannäyttäjänä ja muutosten toteuttajana. Kansalaisten mandaatilla toimiva demokratia on välttämättömyys oikeudenmukaiselle murrokselle, vaikka se hidastaisikin päätöksentekoa. Tärkeää on erilaisten työkalujen moninaisuus, koska ekokriisiin varautuvien yhteiskuntien täytyy olla joustavia ja *resilienttejä* – kyvykkäitä kohtaamaan, mukautumaan ja toipumaan ilmastonmuutoksen aiheuttamista kriiseistä.

Tutkielman analyysi osoittaa, että riippumatta teorioiden painottumisesta degrowth-, agrowth-, tai post-growth-perinteisiin, niiden tavoitteet ja työkalut sointuvat yhteen melko hyvin. Yhtenä mahdollisuutena tulevaisuudessa olisi kehittää tutkielman tulosten pohjalta uutta keskitason teoriaa, joka yhdistää eri teoriaperheiden tutkimusta monitieteisesti kestäväysmurroksen kysymykseen. Tuukka Kaidesojan teorianrakennusmallissa

keskitason teoriat koostuvat kolmesta elementistä: 1) konseptuaalinen viitekehys sosiaalisesta ilmiöstä, 2) mekanismiskeema, 3) joukko mekanismipohjaisia, skeemaan perustuvia selityksiä sosiaalisesta ilmiöstä (Kaidesoja 2019, 1475). Argumentoin aiemmin analyyseissä, että käsitellyt tutkimukset ovat keskitason teoriaa, mutta tätä voidaan viedä askel pidemmälle luomalla analyysin tulosten avulla uusi synteesi.

Jos Kaidesojan mallinnusta soveltaa kestävyysmurrokseen ja kasvukriittisiin teorioihin, ekologisen taloustieteen teoriat muodostavat rikkaan viitekehysten kestävyysmurroksen tutkimukselle. Kasvukriittisten teorioiden tavoitteiden analyysi auttaa selittämään ilmiön luonnetta ja tarkoitusta. Mekanismiskeema kuvaa abstraktilla tasolla mekanismipohjaisia selityksiä kestävyysmurrokselle: miten ja miksi ilmiö on syntynyt. Mekanismiskeemaa luodessa tulee selittää ainakin keskeiset sosiaaliset toimijat sekä niiden suhteet, interaktiot ja toiminta selitettävän ilmiön taustalla. Skeeman mekanismit luodaan abduktiivisen päätelyn kautta, tarkastelemalla sosiaalista ilmiötä ja päättelemällä todennäköisin mahdollinen kuvaus ilmiötä tuottavista mekanismeista. (Kaidesoja 2019, 1479.) Tässä vaiheessa voidaan käyttää hyväksi teorioiden tavoitteiden ja työkalujen analyysia etsimällä niistä useimmiten toistuvia kuvauksia. Ne auttavat selittämään ilmiön kausaliteetteja teoreettisella tasolla. Viimeinen komponentti keskitason teorian muodostuksessa on koota joukko ilmiön mekanismipohjaisia selityksiä, luoden konkreettisen tavan soveltaa mekanismiskeemaa tutkittavaan ilmiöön.

Tutkielmassa analysoituja ja mekanismiskeemaan valittuja työkaluja voitaisiin soveltaa Kaidesojan (2019, 1481) mukaan esimerkiksi tapaustutkimuksellisesti johonkin rajattuun kestävyysmurroksen ilmiöön (kestävyys siirtymään) ja siten saada tietoa kausaalimekanismeista tietyn ilmiön kontekstissa. Kestävyysmurroksen ja keskitason teorioiden yhdistämisessä on paljon mahdollisuuksia tulevalle tutkimukselle, eikä niitä ole vielä laajasti sovellettu yhdessä. Tutkielma kuitenkin osoittaa kasvukriittisten teorioiden käsittämisen keskitason teoriona hedelmällisenä lähtökohtana analyyseille.

Sisällönanalyysin avulla kasvukriittisten teorioiden välille muodostui merkittäviä yhteyksiä niiden tavoitteissa ja työkaluissa kestäväen talousjärjestelmän ja yhteiskunnan rakentamiseksi. Teorioiden analyysistä nousee esille tarve kokonaisvaltaiseen muutokseen, jonka eri osa-alueet tukevat toisiaan ja voivat synnyttää positiivisia kehii; arvojen ja järjestelmän sekä tavoitteiden ja työkalujen muutos ovat vastavuoroisessa suhteessa, jossa

yhden vipupisteen kääntäminen kohti kestävyysmurrosta aiheuttaa myös muualla positii-
vistä kehitystä. Donella Meadows näkee tällaisten vipupisteiden löytämisen olevan kes-
keistä kestävyysmurroksen vaatiman syvän yhteiskunnallisen muutoksen liikkeellepa-
nemiseksi. Systeemiajattelussa pienikin, mutta oikein valitun vipupisteen kääntäminen
laukaisee suuren murroksen sen ympärillä. (Meadows 1999, 1.) Meadows listaa erilaisia
muutoksen vipupisteitä niiden tehokkuuden perusteella, ja niistä järjestyksessä kolme vai-
kuttavinta ovat: 3) systeemin tavoitteet, 2) ajattelutapa tai paradigma – sen tavoitteet, ra-
kenne, säännöt, hidasteet, parametrit – josta järjestelmä syntyy, ja 1) kyky ylittää para-
digmat (mt. 3). Nämä nousevat esiin myös tutkielmassa, joten tarkastellaan hetki Mea-
dowsin vipupisteitä kestävyysmurroksen kontekstissa.

Systeemin tavoitteiden muuttaminen on voimakkaampi vipupiste kuin systeemin itseoh-
jautuminen, sillä kaikki sen sisällä olevat toiminnot määräytyvät tavoitteiden mukaan.
Systeemin vallankäyttäjien tavoitteet määrittelevät, miten sen sisäinen toiminta organi-
soituu. Näin ollen muuttamalla talousjärjestelmän tavoitteita esimerkiksi tavoittelemaan
ekologista ja sosiaalista hyvinvointia jatkuvan talouskasvun sijaan, laukaisee se muutok-
sen muissa systeemin rakenteissa tukemaan tätä tavoitetta. Muutosta voidaan samanai-
kaisesti tukea esimerkiksi vahvistamalla julkista taloutta ja investoimalla tavoitteen mu-
kaisesti, kannustaen myös yksityistä sektoria uudistumiseen.

Paradigmat ovat systeemien lähteitä, sanoo Meadows: paradigma on yhteiskuntasopimus
todellisuuden luonteesta, joka määrittää kaiken muun toiminnan ja ajattelun systeemissä.
Yksilön paradigman muutos on helppoa – se vaatii vain hetken, jolloin uusi ajattelutapa
aukaisee silmät todellisuudelle, mutta yhteiskunnallisen paradigman muutos on vaikeaa
ja sitä vastustetaan enemmän kuin mitään muuta, usein myös väkivalloin. (Meadows
1999, 18.) Tämä näkyy hyvin talouskasvuparadigman valta-asemassa: siitä luopuminen
näyttää mahdottomalta ja sen kyseenalaistaminen herättää välitöntä vastustusta ja halvek-
suntaa. Kasvukriittisen talousparadigman juurruttaminen yhteiskuntaan on todella voima-
kas vipupiste, mutta miten se on mahdollista talouskasvukeskeisessä nykymaailmassa?
Tekemällä, mitä tutkielman analyysi osoittaa: nostamalla esiin nykyisen paradigman
heikkoudet, virheet, anomaliat ja epäonnistumiset. Tekemällä tutkimusta, joka tukee uutta
paradigmaa ja vaikuttamalla sen avulla julkiseen mielipiteeseen ja poliittisiin päättäjiin.
Vetoamalla siihen suureen osaan väestöstä, joka on valmis kuuntelemaan ja muuttamaan
omia mielipiteitään ääriajattelijoiden sijaan (Meadows 1999). Kasvukriittisen

paradigman vakiinnuttaminen tulee vaatimaan paljon jalkatyötä eikä se tule olemaan helppoa, mutta tämän yhden vipupisteen kautta voidaan vaikuttaa lähes kaikkiin yhteiskunnan osa-alueisiin.

Meadowsin sanoin voimakkain vipupiste on ymmärtää, ettei mikään paradigma ole lopullinen vastaus tai ”totuus”, vaan todellisuus muovautuu jatkuvasti rajallisen ymmärryksemme ja maailmankuvamme perusteella. Jos siis ei ole olemassa yhtä oikeaa paradigmaa, niin miksi emme valitse sitä, joka parhaiten toteuttaa tarkoituseriämme. Paradigmojen ylittäminen itse asiassa johtaa todelliseen voimaantumiseen – tilaan, jossa tapahtuu kaikista voimakkain ja vaikuttavin muutos (Meadows 1999). Vaikka tutkielmassa on käsitelty paljon juuri paradigmoja ja niistä luopumista tai käyttöön ottamista, on Meadowsin ajattelun mukaan tärkeää tiedostaa, että ne ovat lopulta luomiamme konstruktioita, joita käytämme oman tarkoituksemme löytämiseen ja toteuttamiseen. Paradigmat eivät ole turhia, mutta kenties hyödyllisintä on niihin suhtautuminen työkaluina muutokseen. Jos haluamme saavuttaa kaikista vaikuttavimman kestävyysmurroksen tason, ei kasvukriittisen tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena ole selvittää, mitä kasvukriittistä paradigmaa tulisi edistää muiden yli, vaan poimia teorioista parhaiten kestävyysmurrosta edistävät mekanismit.

Palatakseni alussa esitettyyn ajatukseen kapitalistisesta realismista, voidaan nähdä, että 2020-luvun maailmaa uhkaavat ilmiöt, kuten ilmastonmuutos, polarisaatio tai jälkikapitalismi, kytkeytyvät toiseen maailmanlaajuiseen ongelmaan: mielikuvituksen puutteeseen. Oli kyse sitten poliittisesta, sosiologisesta tai taloudellisesta mielikuvituksesta, suuri osa teollistuneiden valtioiden väestöstä on turtunut elämään yhteiskunnassa, jota vaivaa Mark Fisherin (2009) kuvaama kapitalistinen realismi – kyvyttömyys kuvitella vaihtoehtoisia todellisuuksia tai rakentaa tulevaisuusutopioita. Fisher tiivistää ajatuksensa lainaukseen: ”On helpompi kuvitella maailman loppu kuin kapitalismin loppu”, ja tämä pitää nykypäivänä yhä enemmän paikkansa. Kapitalistiset yhteiskunnat ovat kietoutuneet tiukasti yhteen talouskasvun tavoittelun kanssa, eikä maailmaa ilman talouskasvua pystytä edes kuvittelemaan. Ilman yhteiskunnallista mielikuvitusta turrumme ”kuluttajakato-sojiksi” – sivustaseuraajiksi, joilta puuttuu usko, motivaatio ja kyky asettua vastustamaan vallankäyttäjiä ja kapitalistista yhteiskuntajärjestelmää. (Mt.) Kasvukriittinen tutkimus ja uusliberaalille taloustieteelle vaihtoehtoinen akatemia ylipäättään ovat paitsi tärkeitä

tieteen vapauden kannalta, myös laajemmin yhteiskunnallisen mielikuvituksen ylläpitämiseksi ja harjoittamiseksi.

Utooppinen ajattelu on yhteiskuntatieteellinen työkalu, jonka avulla voidaan kuvitella vaihtoehtoisia tulevaisuuksia ja mahdollisuuksia. Uusliberaali taloustiede ja talouskasvu-paradigma esittävät markkinakapitalismiin uponneen nykytodellisuuden ainoana kannattavana tilana ja erityisesti talouskuripolitiikkaa perustellaan usein nimenomaan sen ”vaihtoehtottomuudella”. (Ylöstalo ym. 2024, 147–148.) Talouskasvuparadigman hegemoninen valta-asema mahdollistaa väitteiden kyseenalaistamattomuuden ja näennäisen legitimitiyden. Todellisuudessa, jos valtion menoleikkauksia tarkastellaan vaihtoehtoisista paradigmoista käsin, näyttäytyvät ne päinvastoin kestäättöminä ratkaisuuina sosiaaliselle ja ekologiselle hyvinvoinnille. Satu Husson mukaan erilaisten todellisuuksien kuvittelu ja toteuttaminen vaikeutuu hegemonisen kulttuurin vastaliikkeissä, koska hallinta tapahtuu yhä enemmän talouden kautta (Husson 2017, 167). Kapitalistisessa jälkitekollisessa yhteiskunnassa vastaliikehdintä onkin erityisen vaikeaa, koska yhteiskuntajärjestys määrittyy vahvasti talousjärjestelmän ja talouskasvun kautta.

Demokratia on sotienjälkeisenä aikana sidottu vahvasti kapitalismiin ja poliittinen valta on sekoittunut taloudelliseen valtaan (Eskelinen 2019, 24–25). Vuonna 2025 elämme todellisuudessa, jossa demokratia on uhattuna maissa, joita on pidetty vakaina demokratiaina. Äärioikeiston nousu, populismi ja henkilökultti ovat yhä useammin osa poliittista kenttää myös länsimaissa. Kirjassaan *Demokratia utopiana ja sen vastavoimat* Teppo Eskelinen (2019) esittää, että demokratiaa on puolustettava ja vahvistettava sen itsensä takia sen sijaan, että demokratian olemassaoloa perustellaan ensi sijassa taloudellisen tuottavuuden kautta. Taloudellinen epävakaus voi muuten horjuttaa demokratian perusteita ja päädytään tilanteeseen, jossa totalitarismista tulee hyväksyttävää talouden pelastamiseksi. Talouskasvukriittiset teoriat eivät turhaan nosta esiin demokratian ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamista yhtenä tärkeänä elementtinä kestävyysmurroksessa.

Utooppinen ajattelu on ollut pitkään unohdettu mutta tarvitsemamme yhteiskuntakritiikin muoto. Utopioinnin suurin anti ei ole niinkään sen sisällöllinen merkitys, vaan sen kriittinen funktio yhteiskuntasuunnittelussa. (Lakkala 2018, 19.) Utopioiden sisällöt ovat aina historiallisesti määrittäneitä ja muuttuvat yhteiskunnallisen tilanteen muuttuessa, joten ei ole yhtä merkityksellistä määritellä tarkasti, millaista yhteiskuntaa tulee tavoitella, vaan

miten sitä tulee tavoitella. Utopioiden rakentaminen luo poliittiselle, taloudelliselle ja sosiaaliselle muutokselle yhteisen tavoitteen – tulevaisuusvision – jota kohti yhteiskunnan tulee liikkua. Tällainen holistinen, jaettu kuva yhteiskunnan tilasta nykypolitiikasta puuttuu kokonaan, mikä on aiheuttanut näköalattomuutta, epätoivoa ja turtumista poliittiseen päätöksentekoon ja syvään muutokseen. Utooppinen ajattelu mahdollistaa keskustelun siitä, mikä on yhteiskunnallista toimintaa ohjaava tavoite ja esittää kriittisen vaihtoehdon nykytilalle utopian kautta. (Lakkala 2018, 18.)

Ekokriisin syventyessä on helppo kuvitella tulevaisuuden yhteiskunta dystopiana, jossa ihmiskunnan selviytyminen on vaakalaudalla. Tutkielmassa käsitellyt teoriat voikin nähdä utooppisina – ne tarjoavat vaihtoehdoisen vision yhteiskunnasta kritiikkinä tämänhetkiselletodellisuudelle ja pyrkivät muuttamaan ajatteluamme ja toimintaamme kohti yhteistä yhteiskunnallista tavoitetta: ekososiaalista hyvinvointia. Huomion kiinnittäminen utopioinnin prosessiin ja lähtökohtiin on ensisijaisen tärkeää, koska sitä voidaan käyttää myös populistisena keinona esittää tulevaisuusfantasioita, jotka perustuvat pahimmillaan väkivaltaiseen, rasistiseen ja fasistiseen ajatteluun yhteiskunnasta. Siksi on tärkeää tiedostaa, millaiseen historialliseen kontekstiin, arvopohjaan ja maailmankuvaan utopiat perustuvat.

Tutkielmassa käsitellyt teoriat ovat luonteeltaan emansipatorisia – ne pyrkivät vaikuttamaan ajatteluamme ja toimintaamme hyödyntämällä tieteellistä tietoa ja tutkimusta. Joku voi pitää teorioita ideologisina, mutta utopian ja ideologian välillä voidaan tehdä tärkeä ero: vaikka molemmat pyrkivät ylittämään tai kyseenalaistamaan todellisuuden, ideologiat ovat useimmiten valtaa pitävän luokan hallinnassa ja he pyrkivät sen avulla ylläpitämään *status quota*, kun taas utopiat ovat sorrettujen väestönosien ajatusjärjestelmiä muutoksesta (Mannheim 1976; sit. Kabata 2018, 101). Jaottelun perusteella voidaan ajatella kapitalismin olevan ideologia, jota vastaan kasvukriittiset teoriat esittävät uudenlaisen utopian. Tällainen akateeminen ja poliittinen vastaliike on tärkeä väline lisätä keskustelua yhteiskunnan kehityssuunnasta erityisesti epävarmuuden aikana, kun useat poliittiset näkemykset taistelevat vallasta ja aikaikkuna muutokselle on rajallinen. Lopulta kyse on siitä, millaista yhteiskuntamallia päätämme ylläpitää ja millaisia arvoja päätämme seurata toiminnassamme. Kuten analyysissakin todettiin, vaatii kestävyysmurros paitsi järjestelmätason toimia, myös arvojen muutosta; on tehtävä valinta siitä, millaista todellisuutta haluamme taloudellisten, poliittisten ja sosiaalisten rakenteiden kautta tuottaa.

6 LÄHTEET

Lähdekirjallisuus

- Asara, V., Otero, I., Demaria, F., & Corbera, E. (2015). Socially sustainable degrowth as a social–ecological transformation: repoliticizing sustainability. *Sustainability Science*, 10(3), 375–384. <https://doi.org/10.1007/s11625-015-0321-9>
- Blyth, M. (2017). *Talouskuri: Vaarallisen opin historia*. Vastapaino.
- Boonstra, W. J., & Joosse, S. (2013). The Social Dynamics of Degrowth. *Environmental Values*, 22(2), 171–189. <https://doi.org/10.3197/096327113X13581561725158>
- Buch-Hansen, H. (2018). The Prerequisites for a Degrowth Paradigm Shift: Insights from Critical Political Economy. *Ecological Economics*, 146, 157–163. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2017.10.021>
- Büchs, M., & Koch, M. (2019). Challenges for the degrowth transition: The debate about wellbeing. *Futures: The Journal of Policy, Planning and Futures Studies*, 105, 155–165. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2018.09.002>
- Daly, H. E. (1974). Steady-State Economics versus Growthmania: A Critique of the Orthodox Conceptions of Growth, Wants, Scarcity, and Efficiency. *Policy Sciences* 5, 149–167.
- Demaria, F., Schneider, F., Sekulova, F., & Martinez-Alier, J. (2013). What is Degrowth? From an Activist Slogan to a Social Movement. *Environmental Values*, 22(2), 191–215. <https://doi.org/10.3197/096327113X13581561725194>
- Dixson-Declève, S., Gaffney, O., Ghosh, J., Randers, J., Rockstrom, J., & Stoknes, P. E. (2022). *Earth for All: A survival guide for humanity*. New Society Publishers.
- Era, H., Mentula, M., & Demokraattinen sivistysliitto (toim.). (2018). *Utopia työkaluna: irti vaihtoehdottomuuden valheesta*. Demokraattinen sivistysliitto.

- Eskelinen, T. (2019). *Demokratia utopiana & sen vastavoimat*. Vastapaino.
- Fioramonti, L., Coscieme, L., Costanza, R., Kubiszewski, I., Trebeck, K., Wallis, S., ... De Vogli, R. (2022). Wellbeing economy: An effective paradigm to mainstream post-growth policies? *Ecological Economics*, 192, 107261. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.107261>
- Fisher, M. (2009). *Capitalist realism: is there no alternative?* (1. painos). Zero Books.
- Foster, E. (2021). Ecofeminism revisited: critical insights on contemporary environmental governance. *Feminist Theory*, 22(2), 190–205. <https://doi.org/10.1177/1464700120988639>
- Foster, J. B. (2023). Planned Degrowth: Ecosocialism and Sustainable Human Development. *Monthly Review*, 75(3), 1–29. https://doi.org/10.14452/MR-075-03-2023-07_1
- Gough, I. (2020). Defining floors and ceilings: the contribution of human needs theory. *Sustainability: Science, Practice, & Policy*, 16(1), 208–219. <https://doi.org/10.1080/15487733.2020.1814033>
- Gugushvili, D. (2021). Public attitudes toward economic growth versus environmental sustainability dilemma: Evidence from Europe. *International Journal of Comparative Sociology*, 62(3), 224–240. <https://doi.org/10.1177/00207152211034224>
- Gugushvili, D., & Otto, A. (2023). Determinants of Public Support for Eco-Social Policies: A Comparative Theoretical Framework. *Social Policy and Society: A Journal of the Social Policy Association*, 22(1), 1–15. <https://doi.org/10.1017/S1474746421000348>
- Haddad, B. M., & Solomon, B. D. (toim.). (2023). *Dictionary of Ecological Economics: Terms for the New Millennium*. Edward Elgar Publishing.
- Hickel, J. (2023). The double objective of democratic ecosocialism. *Monthly Review* 9/2023, 14–20. DOI: 10.14452/MR-075-04-2023-08_2

- Hirvilammi, T., Häikiö, L., Johansson, H., Koch, M., & Perkiö, J. (2023a). Social Policy in a Climate Emergency Context: Towards an Ecosocial Research Agenda. *Journal of Social Policy*, 52(1), 1–23. <https://doi.org/10.1017/S0047279422000721>
- Hirvilammi, T., Peltomaa, J., Pihlajamaa, M., & Tiilikainen, S. (2023b). Towards an eco-welfare state: Enabling factors for transformative eco-social initiatives. *European Journal of Social Security*, 25(4), 445–463. <https://doi.org/10.1177/13882627231195724>
- Hirvilammi, T., Peltomaa, J., & Mervaala, E. (2021). Kohti ekohyvintivaltiota. *Alue Ja Ympäristö*, 50(2). <https://doi.org/10.30663/ay.112817>
- Houtbeckers, E. (2024). Miten tulla toimeen planeetan rajoissa? Kestävyysmurros transformatiivisen työn tekijöiden näkökulmasta. *Työväentutkimus Vuosikirja*, 37, 45–63. <https://doi.org/10.37456/tvt.131269>
- Houtbeckers, E. (2022). Ekofeministinen kohtuutus ja ekososiaaliset kriisit. *Poliittinen Talous*, 10(2), 66–88. <https://doi.org/10.51810/pt.111959>
- Husso, S. (2017). Kohtuullinen utopia: Eettisen itsen luominen kasvukriittisen yhteiskunnallisen liikkeen teksteissä. *Sosiologia*, 54(2), 166–182.
- Huttunen, S., & Rekola, A. (2021). Reilu siirtymä, ekologinen solidaarisuus ja kestävyysmurroksen mahdollisuus. *Alue Ja Ympäristö*, 50(2). <https://doi.org/10.30663/ay.109042>
- International Panel on Climate Change [IPCC]. (2023). AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023. doi: 10.59327/IPCC/AR6-9789291691647
- Jackson, T. (2019). The Post-growth Challenge: Secular Stagnation, Inequality and the Limits to Growth. *Ecological Economics*, 156, 236–246. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.10.010>
- Jackson, T. (2017). *Prosperity Without Growth*. Routledge.
- Joutsenvirta, M., Hirvilammi, T., Ulvila, M. & Wilén, K. (2016). *Talous kasvun jälkeen* (2. painos). Gaudeamus.

- Järvensivu, P., Lähde, V. & Toivanen, T. (2024). Ekologisen jälleenrakennuksen haaste. Teoksessa J. Autto (toim.). *Talouskuri tuli Suomeen* (s. 117–241). Vastapaino. https://koneensaatio.fi/wp-content/uploads/2024/05/Toivanen_ekologisen-jalleenrakennuksen-haaste-.pdf
- Järvensivu, P. (2023). Ekologinen jälleenrakentaminen: mitä ja miksi? Teoksessa J. S Kotiaho, K. Ylikulju, J. Hytönen & V. Kuusiahho (toim.) *Elämän vuoksi*. Into.
- Kabata, M. (2018). Utopia ja kapitalismi. Teoksessa H. Era, M. Mentula, & Demokraattinen sivistysliitto. (2018). *Utopia työkaluna: irti vaihtoehdottomuuden valheesta* (s. 97–114). Demokraattinen sivistysliitto.
- Kaidesoja, T. (2019). A dynamic and multifunctional account of middle-range theories. *The British Journal of Sociology*, 70(4), 1469–1489.
- Kaidesoja, T. (2016). Sosiologiset keskitason teoriat ja teorianmuodostuksen dynamiikka. *Sociologia*, 1/2016, 28–44.
- Kallis, G. (2018). *Degrowth*. Agenda Publishing.
- Kotiaho, J. S., Aarnio, K., Ylikulju, K., Hytönen, J., & Kuusiahho, V. (2023). *Elämän vuoksi*. Into.
- Lakkala, K. (2018). Johdanto: Utopioiden yhteiskuntakriittisestä potentiaalista. Teoksessa H. Era, M. Mentula, & Demokraattinen sivistysliitto. (2018). *Utopia työkaluna: irti vaihtoehdottomuuden valheesta* (s. 12–26). Demokraattinen sivistysliitto.
- Lange, B. (2022). *Post-growth geographies: spatial relations of diverse and alternative economies* (1. painos). Bielefeld.
- Malerba, D., & Oswald, Y. (2023). To Grow or Not to Grow? Revisiting Economic Growth as a Sustainable Development Goal in Light of the Degrowth Debate. Teoksessa *Governing the Interlinkages Between the SDGs* (1. painos, s. 140–157). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003254683-9>

- Meadows, D. H. (1999). *Leverage points: Places to Intervene in a System*. Sustainability Institute.
- Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J. & Behrens, W. W. (1972). *The limits to growth: a report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind*. Universe Books.
- Meadows, D. H., Randers, J. & Meadows, D.L. (2005). *Kasvun rajat: 30 vuotta myöhemmin*. Gaudeamus.
- Nhanenge, J. (2011). *Ecofeminism: towards integrating the concerns of women, poor people, and nature into development* (1. painos). University Press of America, Inc.
- Perkins, P. E. (2021). Feminist ecological economics. Teoksessa G. Berik, & E. Kongar (toim.). *The Routledge handbook of feminist economics* (s. 62–71). Routledge.
- Plomteux, A. (2024). Frugal abundance: Conceptualisation for degrowth. *Ecological Economics*, 222, 108223-. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2024.108223>
- Raworth, K. (2012). A safe and just space for humanity – Can we live within the doughnut? *Oxfam Discussion Paper 2/2012*. https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/dp-a-safe-and-just-space-for-humanity-130212-en_5.pdf
- Raworth, K. (2017). *Donitsitaloustiede – seitsemän tapaa ajatella kuin 2000-luvun taloustieteilijä*. Terra Cognita.
- Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, Å., Chapin, F. S., Lambin, E., Lenton, T. M., Scheffer, M., Folke, C., Schellnhuber, H. J., Nykvist, B., de Wit, C. A., Hughes, T., van der Leeuw, S., Rodhe, H., Sörlin, S., Snyder, P. K., Costanza, R., Svedin, U., ... Foley, J. (2009). Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity. *Ecology and Society*, 14(2), 32. <https://doi.org/10.5751/ES-03180-140232>

- Rockström, J., Gupta, J., Qin, D., Lade, S. J., Abrams, J. F., Andersen, L. S., Armstrong McKay, D. I., Bai, X., Bala, G., Bunn, S. E., Ciobanu, D., DeClerck, F., Ebi, K., Gifford, L., Gordon, C., Hasan, S., Kanie, N., Lenton, T. M., Loriani, S., ... Zhang, X. (2023). Safe and just Earth system boundaries. *Nature (London)*, *619*(7968), 102–111. <https://doi.org/10.1038/s41586-023-06083-8>
- Sers, M. (2023). Post-Growth. Teoksessa B. M. Haddad & B. D. Solomon (toim.). (2023). *Dictionary of Ecological Economics: Terms for the New Millennium* (s. 418–419). Edward Elgar Publishing.
- Slameršak, A., Kallis, G., Hickel, J., & O’Neill, D. W. (2024). Post-growth: A viable path to limiting global warming to 1.5°C. *One Earth*, *7*, 44–58. <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2023.11.004>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2024). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- van den Bergh, J. (2023). Climate policy versus growth concerns: Suggestions for economic research and communication. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, *107*, 102125-. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2023.102125>
- van den Bergh, J. (2018). Agrowth Instead of Anti-and Pro-Growth: Less Polarization, More Support for Sustainability/Climate Policies. *Journal of Population and Sustainability*, *3*(1), 53–73. <https://doi.org/10.3197/jps.2018.3.1.53>
- van den Bergh, J. (2011). Environment versus growth — A criticism of “degrowth” and a plea for “a-growth.” *Ecological Economics*, *70*(5), 881–890. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2010.09.035>
- Vilkka, H. (2023). *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Art House.
- Ylöstalo, H., Kinnunen, H., Lamberg, E., & Perheentupa, I. (2024). *Feminismiä talou- teen: opas kriittiseen talouslukutaitoon*. Gaudeamus.

Zhang, B. H., Ahmed, S. A. M., Akpan, B., & Kennedy, T. J. (2020). Systems Thinking – Ludwig Von Bertalanffy, Peter Senge, and Donella Meadows. In *Science Education in Theory and Practice* (s. 419–436). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-43620-9_28

Verkkolähteet

BIOS. (2021). Miksi puhe irtikytkennästä on hankalaa? Blogikirjoitus 16.4.2021. Haettu 28.4.2025. <https://bios.fi/puhe-irtikytkennasta/>

Helsingin Sanomat. (11.5.2025). Maailman suurin ulkoilmamuseo. Artikkel. Haettu 11.5.2025. <https://www.hs.fi/visio/art-2000011060657.html>

Helsingin Sanomat. (10.5.2025). Suomalainen ei uskalla kuluttaa, koska maailma pelottaa. Pääkirjoitus. Haettu 11.5.2025. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000011213744.html>

Helsingin Sanomat. (2.5.2025). EU:n elpymispaketti meni mönkään. Kolumni. Haettu 11.5.2025. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000011202346.html>

Kohtuusliike. (2025). Kohtuusliike-verkoston nettisivut. Haettu 17.5.2025. <https://kohtuusliike.fi/tietoa-kohtuusliikkeesta/>

Sitra. (2025). Tulevaisuussanasto: resilienssi. Haettu 12.5.2025. <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/resilienssi/>

Suomen Ympäristökeskus. (2025). Yhteiskunnan muutos. Haettu 11.4.2025. <https://www.syke.fi/fi/tutkimus/yhteiskunnan-muutos>

The Guardian. (2013). Attenborough: poorer countries are just as concerned about the environment. Haettu 3.5.2025. <https://www.theguardian.com/environment/2013/oct/16/attenborough-poorer-countries-concerned-environment>

Yhdistyneet Kansakunnat. (2025). Confirmed: 2024 was the hottest year on record, says UN weather agency. Uutinen 10.1.2025. Haettu 3.5.2025. <https://news.un.org/en/story/2025/01/1158891>

Yhdistyneet Kansakunnat. (2015). Kestävän kehityksen tavoitteet. Haettu 28.4.2025. https://sdgs.un.org/goals/goal8#targets_and_indicators

7 LIITTEET

LIITE 1

Sisällönanalyysin koodit ja niiden kuvaukset.

Taulukko 1. Tavoitteiden koodikuvaukset.

Nimi	Kuvaus
demokratian vahvistaminen	Demokraattisen päätöksentekoprosessin vahvistaminen
hyvinvointi	Hyvinvoinnin ensisijainen tavoittelu talousjärjestelmässä
ihmisen ja luonnon suhde	Ihmisen ja luonnon välisten suhteiden uudelleenmäärittely, antroposeenin kyseenalaistaminen
kansainvälinen yhteistyö	Maiden ja hallitusten välinen yhteistyö, globaali perspektiivi
kasvu-uskosta luopuminen	Jatkuvan kasvun tavoittelusta ja bkt-mittareista luopuminen, markkinakapitalismin muutos
osallistava ja tasa-arvoisen yhteiskunta	Kansalaisten osallisuuden, tasaveroisuuden ja tasa-arvon lisääminen
pienemmän talouden yhteiskunta	Degrowth-ajatusten toimeenpano ja taloudellisen toiminnan kokonaisvähentäminen
planetaaristen rajojen kunnioittaminen	Ekologisten ja planetaaristen rajojen sisällä pysyminen, luonnonresurssien harkittu ja tarkoituksenmukainen käyttö
politiikan muutos	Poliittisten prosessien, instituutioiden ja arvojen muutos kestävyyssiirtymää priorisoivaksi
sukupuolten tasa-arvo	Sukupuolten välisen eriarvoisuuden poistaminen, naisten aseman parantaminen globaalisti
systemimuutos	Systemiajattelun käyttöönotto ja laajan systemaattisen muutoksen tarve yhteiskunnassa
taloustieteen muutos	Taloustieteen paradigman muutos
tasapainoinen yhteiskunnallinen aineenvaihdunta	Materiaalivirtojen tasapainottaminen; käytetyt luonnonresurssit ja tuotetut päästöt tasapainossa luonnon kantokyvyn kanssa
toivo ja huoli tulevaisuudesta	Optimismi tulevaisuudesta ja muutoksen mahdollisuuksista, kiireellisen aikataulun ja kompleksisuuden tunnustaminen
työn uudelleenmäärittely	Työn käsitteen laajentaminen koskemaan muutakin kuin palkkatyötä, uusintavan, palkattoman ja hoivatyön merkityksen korostaminen
vahva valtion rooli	Valtionhallinnon aktiivinen rooli uudistusten ja taloudellisen sääntelyn toteuttamisessa kestävyyssiirtymän saavuttamiseksi nopeasti

Taulukko 2. Työkalujen koodien kuvaukset.

Nimi	Kuvaus
finanssijärjestelmän muutos	Rahoitus- ja finanssialan uudistaminen palvelemaan ihmisten ja luonnon hyvinvointia
hyvinvoinnin priorisoiminen	Hyvinvoinnin ensisijaisuus taloudellisessa toiminnassa
infrastruktuurin muutos	Fyysisen ympäristön muutos palvelemaan kestävyyssiirtymän tavoitteita, energiajärjestelmän muutos ja sähköistäminen

innovaatiot	Teknologinen kehitys ja sosiaaliset innovaatiot
julkiset palvelut ja investoinnit	Valtion ja julkisen sektorin tarjoamien palvelujen ja sosiaalisen turvaverkoston parantaminen ja investoinnit kestävyys siirtymään
kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen	Kansalaisten osallistaminen, mahdollisuuksien ja sisäisen motivaation lisääminen
kasvu-uskosta luopuminen	Jatkuvan talouskasvun tavoittelusta luopuminen taloudellisessa toiminnassa
maatalouden ja ruokajärjestelmän muutos	Maatalouden muuttaminen kestäväksi, ekologisesti kestävien ruokavalioiden tukeminen ja ruokajätteen vähentäminen, nälkähädän poistaminen
moraalinen ja eettinen toiminta	Ihmisten moraaliin ja eettisyyteen vetoava toiminta ja arvojen muutos
oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistäminen	Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävät tekijät, globaali valtatasapaino
planetaaristen rajojen kunnioittaminen	Ekologisten ja planetaaristen rajojen sisällä pysyminen, luonnonresurssien harkittu ja tarkoituksenmukainen käyttö
politiikan muutos	Vaikuttaminen poliittisten instituutioiden kautta, aktivismi, ruohonjuuritason toiminta, poliittisten intressien muutos
resurssien tehokas käyttö	Olemassa olevien luonnonresurssien harkittu ja tarkoituksenmukainen käyttö, jätteen ja päästöjen kokonaismäärän vähentäminen, hukkaan menevän tuotannon ja kulutuksen minimointi ja uudelleenfokusointi
status quon haastaminen ja kritisointi	Nykyisten asioiden tilan aktiivinen kyseenalaistaminen ja ongelmien esillä pitäminen
systemiajattelun käyttöönotto	Systemiajattelun hyödyntäminen tieteessä ja toiminnassa
talouden sääntely	Talouden toimintaan vaikuttaminen valtiollisen sääntelyn kautta
tieteellisen tiedon hyödyntäminen	Ilmastotutkimuksen, ekologisen taloustieteen ja muun kestävyystutkimuksen systemaattinen sisällyttäminen toimintaan
toimeentulon turvaaminen	Kaikkien ihmisten toimeentulosta huolehtiminen, köyhyyden poistaminen ja sosiaalisen perustan vahvistaminen
tuotannon ja kulutuksen vähentäminen	Kokonaistuotannon vähentäminen, tuottaminen tarpeeseen halujen sijaan, kulutuskulttuurin muutos, ylikulutuksen poistaminen ja tasavertaiset mahdollisuudet kuluttaa
työn muutos	Työn uudelleenmäärittäminen, työmarkkinoiden laajentaminen ja uudistaminen perinteisen käsityksen ulkopuolelle
uusien mittarien käyttöönotto	Bkt:n korvaaminen mittareilla ja indekseillä, jotka kuvaavat todennukaisemmin inhimillistä ja luonnon hyvinvointia
vallan ja hierarkian muutos	Valtarakenteiden ja hierarkioiden purkaminen, valtatasapainon uudelleenmäärittely globaalisti ja lokaalisti, status quon haastaminen
valtionhallinnon aktiivinen rooli muutoksessa	Valtioiden aktiivinen ja demokraattinen ote kestävyys siirtymän edistämässä
varautuminen ja ennakointi	Yhteiskunnallinen ja taloudellinen joustavuus, kyky varautua ja ennakoita tulevaisuuden kriisejä
väestönkasvun hillitseminen	Väestönkasvun vakauttaminen kestäväälle tasolle erityisesti naisten asemaa parantamalla
yhteiskunnallinen uudelleenjak	Varallisuuden ja resurssien uudelleenjakotarveperustaisesti ja oikeudenmukaisesti
yhteisöjen ja yhteistyön vahvistaminen	Globaalisti ja lokaalisti yhteistyön ja yhteisöllisen toiminnan mahdollisuuksien parantaminen ja tukeminen

LIITE 2

Yksityiskohtaisempi sisällönanalyysien taulukointi.

Taulukko 1. Tavoitteet

aineisto-otteiden teoriaperheet	alaluokka	yläluokka	pääluokka	
ekososialismi earth4all donitsitalous ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	toivo ja huoli tulevaisuudesta	ajattelutapojen muutos	arvojen muutos	
donitsitalous ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	taloustieteen muutos			
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi	demokratian vahvistaminen	demokraattinen kehitys		
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	osallistava ja tasa-arvoisen yhteiskunta			
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekologinen jälleenrakennus	tasapainoinen yhteiskunnallinen aineenvaihdunta	ihmistoiminnan ja luonnon tasapaino		
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	planetaaristen rajojen kunnioittaminen			
earth4all donitsitalous ekofeminismi	ihmisen ja luonnon suhde			
ekososialismi kestävä hyvinvointi ekofeminismi	työn uudelleenmäärittely			sosiaalipoliittinen muutos
ekososialismi donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	vahva valtion rooli			
donitsitalous	politiikan muutos			

kestävä hyvinvointi ekofeminismi			
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	hyvinvointi		
earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi	kansainvälinen yhteistyö		
ekofeminismi	sukupuolten tasa-arvo		
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekologinen jälleenrakennus	kasvu-uskosta luopuminen	taloudellisen toiminnan muutos	
ekososialismi ekofeminismi	pienemmän talouden yhteiskunta		
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	systemimuutos		

Taulukko 2. Työkalut.

aineisto-otteiden teoriaperheet	alaluokka	yläluokka	pääloukka
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	yhteisöjen ja yhteistyön vahvistaminen	tasa-arvo ja globaali valta	arvojen muutos
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi	yhteiskunnallinen uudelleenjakko		
ekosotalismi earth4all ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	vallan ja hierarkian muutos		
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistäminen		
ekosotalismi earth4all donitsitalous ekofeminismi	moraaliseen toiminta		
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi	kasvu-uskosta luopuminen	tiedelähtöinen muutos	
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	planetaaristen rajojen kunnioittaminen		
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	tieteellisen tiedon hyödyntäminen		
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekologinen jälleenrakennus	uusien mittarien käyttöönotto		

ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	finanssijärjestelmän muutos	rakenteellinen muutos	järjestelmän muutos
ekososialismi earth4all donitsitalous ekologinen jälleenrakennus	infrastruktuurin muutos		
earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekologinen jälleenrakennus	maatalouden ja ruokajärjestelmän muutos		
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	työn muutos		
earth4all donitsitalous	väestönkasvun hillitseminen		
earth4all kestävä hyvinvointi ekologinen jälleenrakennus	varautuminen ja ennakointi		
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekologinen jälleenrakennus	valtionhallinnon aktiivinen rooli	sosiaalipoliittinen muutos	
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	toimeentulon turvaaminen		
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	politiikan muutos		
ekososialismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	julkiset palvelut ja investoinnit		
ekososialismi donitsitalous	kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen		

kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus			
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekofeminismi ekologinen jälleenrakennus	hyvinvoinnin priorisoi- minen		
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi	tuotannon ja kulutuk- sen vähentäminen	taloudellisen toi- minnan muutos	
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekologinen jälleenrakennus	talouden sääntely		
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekologinen jälleenrakennus	innovaatiot		
ekosotalismi earth4all donitsitalous kestävä hyvinvointi ekologinen jälleenrakennus	resurssien tehokas käyttö		

LIITE 3

Analyysin alkuperäiset lainaukset viittausjärjestyksessä.

4.2 Teorioiden tavoitteiden luokittelu

Sixth, these extraordinary turnarounds can be achieved by 2050, within a single generation. But action needs to start now. Our future will be vastly more peaceful, more prosperous, and more secure if we do everything in our power to stabilize Earth this decade than if we do not.

– E4A

However, rather than constituting an insurmountable obstacle to human development, this can be seen as initiating a whole new stage of ecological civilization based on the creation of a society of substantive equality and ecological sustainability, or ecosocialism. Degrowth, in this sense, is not aimed at austerity, but at finding a “prosperous way down” from our current extractivist, wasteful, ecologically unsustainable, maldeveloped, exploitative, and unequal, class-hierarchical world.

– ESOS

This approach is based on the idea that the best system is one that achieves the overarching goal of a simultaneously prosperous, high quality of life that is equitably shared and sustainable. In this vein, the goal is no longer growth, but balanced sufficiency, equity, and sustainability as drivers of wellbeing.

– KEHY

The framework brings out a new perspective on sustainable development. Human-rights advocates have long highlighted the imperative of ensuring every person’s claim to life’s essentials, while ecological economists have emphasised the need to situate the economy within environmental limits. The framework puts the two together, creating a closed system that is bounded by both human rights and environmental sustainability. The resulting space – the doughnut – is where inclusive and sustainable economic development takes place. It implies no limit to human well-being: indeed, within this space is humanity’s best chance to thrive.

– DT

We use the concept of the eco-welfare state to refer to a welfare state that operates in a safe and just space for humanity, within planetary boundaries and with a social foundation that ensures that citizens’ needs can be met with dignity. In eco-welfare states, public authorities should ensure that the welfare provisioning of social security, education, social and health services and other public goods operates within the limits of ecological sustainability.

– KEHY

Setting wellbeing as the ultimate goal for economies means meeting human needs and capabilities while acknowledging the biophysical reality of a finite planet. This is precisely the goal of the Earth for All project, and it is reflected in the Earth4All model's chief measure of progress—its Average Wellbeing Index, which simulates wellbeing annually.

– E4A

It would not take much, as a share of total global productive capacity, to ensure decent lives for everyone on the planet. But with the reality of the ecological crisis, we must also face a second challenge, one that Kropotkin could not appreciate in the nineteenth century: to achieve well-being for all while at the same time reducing aggregate use of energy and materials (specifically in the core) to enable sufficiently rapid decarbonization and to bring the world economy back within planetary boundaries.

– ESOS

A degrowth/deaccumulation approach that challenges accumulative society and the primacy of economic growth is crucial here. Social provisioning for human needs and sharp reductions in inequality are essential parts of a shift to a low-energy transformation in the economy and the elimination of ecologically destructive forms and scales of output. In this way, the lives of most people can be improved both economically and ecologically. Accomplishing this, however, requires going against the logic of capitalism and the mythology of a self-regulating market system.

– ESOS

Our analysis focused on two deeply intertwined systems: people and planet, or more explicitly the global economy and Earth's life support system. It is grounded in systems thinking, a branch of science that has exploded in the last five decades and whose tools help us understand complexity, feedback loops, and exponential impacts. Systems thinkers are always on the lookout for leverage points where a small change in one thing can make a big difference to the whole system.

– E4A

4.3 Teorioiden työkalujen luokittelu

At the same time, the poorer countries with low ecological footprints have to be allowed to develop in a general process that includes contraction in throughput of energy and materials in the rich countries and the convergence of per capita consumption in physical terms in the world as a whole. The downsizing of the rich economies will require a massive shift to sustainable technologies, including solar and wind energy. But no existing technologies by themselves can come anywhere near to solving the climate problem in

the required timeline, not to mention addressing the planetary emergency in its entirety, while allowing for the continued unlimited exponential accumulation and maldistribution required by capitalism.

– ESOS

It will require building the broadest coalition the world has ever seen. And it will need to happen as economic power shifts away from the old dominant West in the coming decades toward what we call in this book “Most of the World.”

– E4A

First, the Medeiros approach could be modified to take into account the resources required to achieve a safe future climate. These can be divided into two parts: (1) the domestic investments needed to reduce GHG emissions immediately in rich countries at the ferocious rate required to avoid climatic disaster and (2) the transfers needed to ensure developing countries can attain a sustainable path of development while also improving levels of need satisfaction. This approach would endorse Robeyns’ proposal to extend the idea of “unmet needs” beyond domestic income in three radical directions: The condition of extreme global poverty; the condition of local or global disadvantage; and the condition of urgent collective action problems (Robeyns 2018, 10–11).

– KEHY

It does, however, require control over investment in capital goods and of finance, and thus social controls allowing for the mobilization of the economic surplus in ways that benefit the population in its entirety (including future generations), ensuring egalitarian conditions, the fundamental bases of human development for all individuals, and protection of the natural environment.

– ESOS

Moving into the safe and just space for humanity means eradicating poverty to bring everyone above the social foundation, and reducing global resource use, to bring it back within planetary boundaries. Social justice demands that this double objective be achieved through far greater global equity in the use of natural resources, with the greatest reductions coming from the world’s richest consumers. And it demands far greater efficiency in transforming natural resources to meet human needs.

– DT

However, once the focus is shifted from within a rich nation state to the global arena a fundamental dilemma is revealed: the consumption bundle required to achieve an acceptable level of participation in a modern society far exceeds the ecological bounds for a safe planet. This points to two CCs [consumption corridors]: a high income “internal” CC and a CC for high income countries within a global context of great inequality.

– KEHY

The overhaul of education everywhere should build on two foundations: critical thinking and complex systems thinking. Arguably the biggest challenge in the world today is not climate change, biodiversity loss, or even a pandemic. It is our collective inability to tell fact from fiction.

– E4A

Economic planning will need to be repurposed, not for economic growth or war on other countries, but in order to create a new set of social priorities aimed at human flourishing and a sustainable social metabolism with the earth.

– ESOS

In going beyond material growth, the WE [wellbeing economy] recognizes, protects and promotes the contributions of natural, social, and human capital to collective wellbeing. For a WE, development can no longer be measured by composite indicators like the gross domestic product (GDP), which simply add the market value of material production and consumption, but requires a multidimensional approach measuring, for instance, the state of natural ecosystems (i.e. by assessing the benefits that humans derive from the natural environment or the impacts of human activity on ecological dynamics), collective health outcomes and life expectancy, as well as public trust and the quality of social relations.

– KEHY

Nowadays there are a number of wellbeing indicators that can be effectively adopted to support policy making towards realising the principles of the WE. Some of these include the Genuine Progress Indicator, the so-called ‘doughnut’, the Social Progress Index as well as various measurements of social, natural, and human capital produced by a number of international institutions.

– KEHY

The way we farm food and other commodities needs rapid and extensive reform. Regenerative agriculture and sustainable intensification can make farming more efficient, increase yield, and reduce inputs of chemicals that are harmful. These are different approaches, but what is called “sustainable intensification” can be a useful bridge to more regenerative practices.

– E4A

These observations suggest a significant role for the public sector in leveraging financial resources to transform the provisioning systems (cf. Mazzucato, 2013). Our initiatives indicate that the transformation process can be costly and requires external sources of financial resources for various actors. However, investing in these transformative

initiatives can help boost economic viability by, for example, diminishing energy costs in the longer term or improving public procurement efficiency.

– KEHY

- - in the WE perspective work equals any formal or informal, paid or unpaid contribution to collective human and ecological wellbeing. This ‘wellbeing work’ should always be supported in economic policy, for instance by dedicated welfare programmes involving remuneration for household and community care (e.g., universal civil service).

– KEHY

The point is: Societies need to prepare for disruption and build for resilience—this means providing essential safety nets. One important way to build resilience is to tackle inequality - -.

– E4A

Even though the eco-social initiatives we have studied are incremental, they help to ‘unlock’ a locked-in system for social-ecological transformation, as anticipated in the research on social-ecological systems (e.g. Olsson et al., 2010).

– KEHY

This is why we have proposed Citizens Funds to distribute a “universal basic dividend” as a keystone policy innovation to address inequality and protect populations from inevitable economic disruptions. Like a traditional “fee and dividend” policy, a Citizens Fund has two parts: The private sector is charged for extracting and using resources that should be seen as under the stewardship of all in society, including fossil fuels, land, freshwater, the ocean, minerals, the atmosphere, and even data and knowledge. The fees are put into national Citizens Funds, and this revenue is then distributed back to all citizens in a country equally through a universal basic dividend (UBD).

– E4A

As for the rest of the economy, private firms should be democratized and brought under worker and community control as appropriate, and production should be reorganized around the objectives of well-being and ecology. Next, as we secure and improve the socially and ecologically necessary sectors, we also need to scale down socially less-necessary forms of production. - - But—as degrowth scholarship points out—we also need to reduce aggregate production in other destructive industries (automobiles, airlines, mansions, industrial meat, fast fashion, advertising, weapons, and so on), while extending product lifespans and banning planned obsolescence. This process should be democratically determined but also grounded in the material reality of ecology and the imperatives of decolonial justice.

– ESOS

It will require rewiring the global economic system. In particular, we need to rethink economic growth, so that economies that need to grow can grow and economies that are overconsuming can develop new operating systems.

– E4A